

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota

Datum 31 december 2025

© Stichting Rabobank Pensioenfonds, 2025

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande toestemming van Rabobank Pensioenfonds.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means without written permission by Rabobank.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Organisatie, beheer en interne controle	5
2.1.	Organisatie pensioenfonds	5
2.2.	Governance	5
2.2.1.	Het Algemeen Bestuur	5
2.2.2.	Het verantwoordingsorgaan	6
2.2.3.	Intern Toezicht	6
2.2.4.	Uitvoerend Bestuurders	6
2.2.5.	Sleutelfuncties	6
2.2.6.	Compliance officer	7
2.2.7.	Privacy officer	7
2.2.8.	Het bestuursbureau	7
2.2.9.	Beloningsbeleid	7
2.2.10.	Extern Toezicht en controle	7
2.2.11.	Geschiktheid	8
2.2.12.	Zelfevaluatie	8
2.3.	Uitbesteding	8
2.4.	Interne beheersing en risicomanagement	8
2.4.1.	Beheerste bedrijfsvoering	8
2.4.2.	Risico governance	9
2.4.3.	Uitgangspunten risicomanagement	10
2.4.4.	Risicobereidheid	10
2.4.5.	Risicomanagementcyclus	11
2.4.6.	Risicotaxonomie	12
3.	Pensioenregeling	14
3.1.	Relatie tussen werkgever, pensioenuitvoerder en werknemer	14
3.2.	Aangesloten ondernemingen en uitvoeringsovereenkomst	14
3.3.	Statutaire doelstelling	15
3.4.	De pensioenregeling	15
4.	Financiering en reservering	19
4.1.	Waarderingsgrondslagen	19
4.2.	Technische voorzieningen voor risico fonds	19
4.3.	Voorziening IBNR-AO	21
4.4.	Technische voorziening voor risico deelnemers	21
4.5.	Minimaal vereist eigen vermogen	21
4.6.	Vereist eigen vermogen	22
4.7.	Dekkingsgraad	22
4.8.	Factoren	23
4.8.1.	Flexfactoren	23
4.8.2.	Factoren afkoop	23
4.8.3.	Inkoopfactoren Flexioen	23
4.8.4.	Inkoopfactoren beschikbare premieregeling	23
4.8.5.	Overzicht uitgangspunten factoren	24
4.8.6.	Uitgangspunten overgangskansen	24
4.9.	Financiering	24

4.10.	<i>Sturingsmiddelen</i>	25
4.11.	<i>Beleid Collectieve waardeoverdracht</i>	27
4.12.	<i>Crisisplan</i>	27
4.13.	<i>Risicohouding en haalbaarheidstoets</i>	27
4.14.	<i>Risicohouding premieovereenkomst en variabel pensioen</i>	28
5.	<i>Herverzekering</i>	30
6.	<i>Beleggingsbeleid en balansbeheer fonds</i>	31
6.1.	<i>Inleiding</i>	31
6.2.	<i>Beleggingsdoelstellingen fonds</i>	31
6.3.	<i>Beleggingsproces</i>	31
6.3.1.	<i>Beleggingscyclus en beleggingsplan fonds</i>	31
6.3.2.	<i>Resultaatevaluatie fonds</i>	33
6.4.	<i>Waarderingsgrondslagen van beleggingen</i>	33
6.5.	<i>Beleggingsorganisatie</i>	34
6.6.	<i>Strategische beleggingsportefeuille fonds</i>	36
6.7.	<i>Financiële risico's</i>	36
6.7.1.	<i>Balansmanagement fonds</i>	36
6.7.2.	<i>Balansrisicoraamwerk (BRR) fonds</i>	37
6.8.	<i>Balansrichtlijnen fonds</i>	37
6.8.1.	<i>Rente- en inflatiegevoeligheid renterisicoportefeuille fonds</i>	38
6.8.2.	<i>Instrumenten fonds</i>	38
6.8.3.	<i>Rentehedge fonds</i>	38
6.8.4.	<i>Inflatiehedge fonds</i>	40
6.8.5.	<i>Aandelenhedge fonds</i>	40
7.	<i>Beleggingsbeleid voor risico deelnemer (Defined Contribution)</i>	41
Bijlagen	43	
I.	<i>Verklaring inzake de beleggingsbeginselen</i>	44
II.	<i>Ervaringssterfte</i>	52
III.	<i>Partnerfrequenties</i>	53
IV.	<i>Beleggingsrichtlijnen</i>	54
V.	<i>Uitbestedingsbeleid</i>	90
VI.	<i>Balansrisicoraamwerk</i>	111
VII.	<i>Crisisplan</i>	113
VIII.	<i>Risicofactoren in standaard VEV-model</i>	122

1. Inleiding

Stichting Rabobank Pensioenfonds (hierna ook te noemen: ‘het pensioenfonds’) is een ondernemingspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet.

Uit het gestelde in artikel 145 van de Pensioenwet vloeit voort dat een ondernemingspensioenfonds een actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn) dient vast te stellen. De inhoud van deze Abtn voldoet aan het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet.

De Abtn beschrijft onder andere de grondslagen van het te voeren beleid van het bestuur van het pensioenfonds en een concrete omschrijving van de financiële opzet en de grondslagen daarvan. Ook bevat de Abtn een verklaring inzake beleggingsbeginselen.

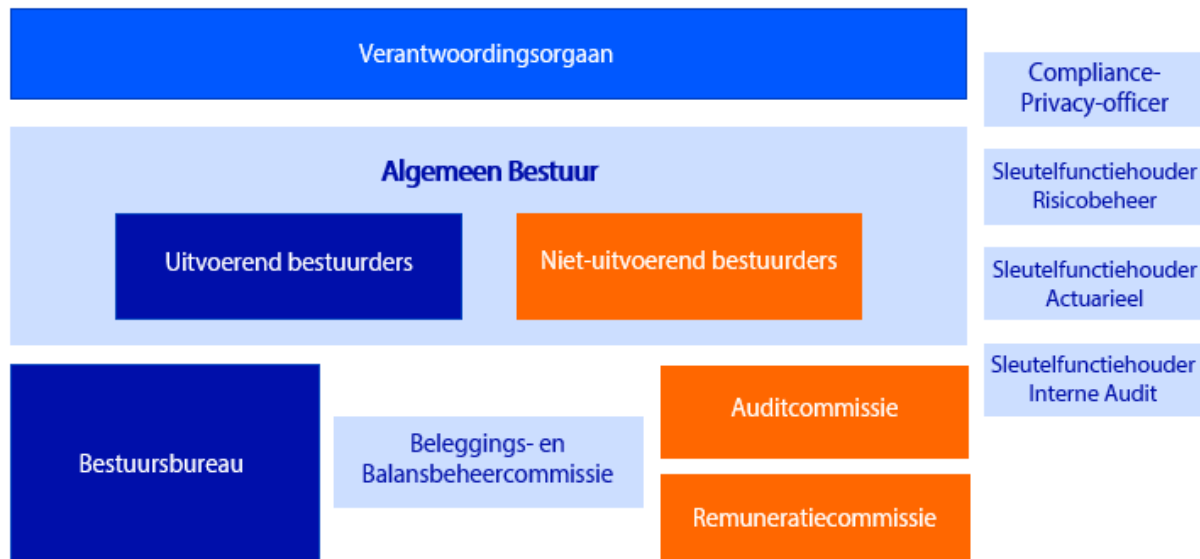
Deze Abtn is onder de verantwoordelijkheid van het Algemeen Bestuur opgesteld en vastgesteld.

Deze Abtn beschrijft de actuariële en bedrijfstechnische werkwijze van het pensioenfonds vanaf 31 december 2025 en vervangt alle voorgaande nota's en wijzigingsbladen. Voor zover niet anders vermeld is deze Abtn van toepassing op het lopende boekjaar en de jaarrekening.

2. Organisatie, beheer en interne controle

2.1. Organisatie pensioenfonds

Dit hoofdstuk beschrijft de organisatie van het pensioenfonds. In deze eerste paragraaf is de organisatie schematisch weergegeven.

In de volgende paragrafen zijn de taken en bevoegdheden van het Algemeen Bestuur (AB), de niet-uitvoerende bestuursleden (NUB) en de uitvoerende bestuursleden (UB), de onafhankelijk voorzitter, het Verantwoordingsorgaan, het bestuursbureau en de tweede en derde lijnfunctionarissen weergegeven.

2.2. Governance

2.2.1. Het Algemeen Bestuur

Het pensioenfonds heeft een omgekeerd gemengd bestuursmodel. Het AB bestaat uit NUB en UB, in totaal uit elf of twaalf leden. Er zijn twee of drie UB. Er zijn negen NUB. Drie van de NUB zijn voorgedragen door de werkgever, vijf van hen zijn vertegenwoordigers van de deelnemers en gepensioneerden en er is een onafhankelijk voorzitter. De toedeling van zetels aan werknemersvertegenwoordigers respectievelijk pensioengerechtigdenvertegenwoordigers vindt plaats op basis van de onderlinge getalsverhoudingen. Pensioengerechtigdenvertegenwoordigers mogen echter niet meer dan vijftwintig procent van het totale aantal zetels van de NUB bezetten, tenzij het aantal deelnemers minder bedraagt dan tien procent van de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden tezamen.

Het AB is belast met het besturen van het pensioenfonds en bepaalt het strategische beleid van het pensioenfonds. De AB leggen verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze van uitvoering.

De verschillende taken en verantwoordelijkheden van de diverse bestuursorganen en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen enerzijds de NUB en anderzijds de UB zijn geregeld in de Statuten en nader uitgewerkt in de door het AB vastgestelde reglementen. Verder handelt het AB in overeenstemming met de wettelijke eisen, binnen het door het AB vastgestelde (juridische) kader en in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen. Taken en verantwoordelijkheden die niet bij of krachtens de wet, statuten, en/of reglementen aan de NUB of de UB zijn toebedeeld, komen toe aan het AB.

Het pensioenfonds wordt vertegenwoordigd door het AB. Daarnaast wordt de stichting vertegenwoordigd door twee uitvoerende bestuursleden, tezamen handelende. Tenslotte kan het AB één of meer personen, al dan niet in dienst van het fonds, tekeningsbevoegdheid of een andere vorm van vertegenwoordigingsbevoegdheid toekennen.

Het AB heeft een aantal permanente bestuurscommissies ingesteld, te weten de Beleggings- en Balansbeheercommissie (BBC) en de Remuneratiecommissie (RC). Ook kunnen, als daartoe aanleiding bestaat, ad hoc commissies worden gevormd. Het AB kan besluiten aan een commissie externe leden toe te voegen. De NUB hebben een auditcommissie ingesteld en benoemen en ontslaan de (eventuele externe) leden.

De commissies hebben een reglement waarin de samenstelling, de taken en de werkwijze verder zijn uitgeschreven.

Advisering

Het AB laat zich adviseren door het bestuursbureau, de bestuurscommissies en een adviserend actuaaris. Het AB kan zich laten adviseren over specifieke onderwerpen door (overige) externe adviseurs.

2.2.2. Het verantwoordingsorgaan

Het AB heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld. Het verantwoordingsorgaan adviseert over de in de Pensioenwet en statuten vastgelegde onderwerpen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan enkele in de statuten omschreven goedkeuringsrechten.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit maximaal vijftien leden waarbij de deelnemers en de pensioengerechtigden, evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen vertegenwoordigd zijn.

De voordracht, verkiezing en benoeming van een lid van het verantwoordingsorgaan maar ook de samenstelling, werkwijze en besluitvorming van het verantwoordingsorgaan zijn verder uitgewerkt in de statuten en reglementen van het pensioenfonds.

2.2.3. Intern Toezicht

De NUB oefenen het intern toezicht uit: de exacte taken en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt in de statuten en het huishoudelijk reglement. Het intern toezicht rapporteert aan het AB. Het AB bespreekt de rapportage van het intern toezicht en de eventueel daarop gebaseerde (voorgenomen) bestuursbesluiten met het verantwoordingsorgaan. De NUB leggen verantwoording af over het gevoerde intern toezicht aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever en in het bestuursverslag. Het verslag intern toezicht is onderdeel van het bestuursverslag.

2.2.4. Uitvoerend Bestuurders

De UB geven leiding aan het bestuursbureau en richten zich op de beleidsvoorbereiding, –implementatie, -uitvoering en -evaluatie ten behoeve van het AB. De taakomschrijvingen zijn nader omschreven in de statuten en reglementen van het pensioenfonds.

De UB informeren het AB door onder meer periodieke rapportages over de uitgevoerde werkzaamheden op te stellen. Deze rapportages sluiten aan op de strategische beleidskaders en de normen die bij de vaststelling van de beleidskaders zijn overeengekomen. De UB zijn verplicht om aan het AB en aan de daartoe door het AB gemachtigde personen, alle inlichtingen te verschaffen met betrekking tot de voor zijn taakuitoefening noodzakelijke gegevens.

2.2.5. Sleutelfuncties

Het pensioenfonds heeft, in overeenstemming met wet- en regelgeving, sleutelfunctionarissen benoemd. Het betreft sleutelfuncties voor risicobeheer, de actuariële functie en interne audit. Voor iedere functie is één houder benoemd en één vervuller. Het AB zorgt ervoor dat sleutelfuncties in staat

zijn om hun rol objectief, eerlijk en onafhankelijk in te vullen. Wanneer het AB niet handelt om materiële bevindingen, zoals in de wet omschreven, passende corrigerende maatregelen te treffen, dan meldt de betreffende sleutelfunctiehouder dit zo spoedig mogelijk aan de toezichthouder.

De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctiehouders en -vervullers zijn beschreven in met de betrokken sleutelfunctionarissen gesloten overeenkomsten, in het Risk Management Charter, het Internal Audit Charter en in specifieke profielschetsen.

2.2.6. Compliance officer

Het AB heeft een interne compliance officer aangesteld. De compliance officer ziet onder meer toe op de naleving van de Gedragscode en rapporteert viermaal per jaar aan het AB. De taken en bevoegdheden van de compliance officer zijn vastgelegd in de Gedragscode, de klokkenluidersregeling, het Integriteitsbeleid en de Risk Management Charter.

2.2.7. Privacy officer

In het kader van de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) heeft het AB een privacy officer (PO) aangesteld. De PO is verantwoordelijk voor:

- Het informeren en adviseren van het AB en andere gremia van het pensioenfonds over de verplichtingen uit hoofde van de AVG en daarmee samenhangende wet- en regelgeving;
- Het houden van toezicht op de naleving van de verplichtingen uit hoofde van de AVG en daarmee samenhangende wet- en regelgeving en ook de fondsdocumenten dienaangaande. Onderdeel daarvan is ook het doen van onderzoek bij uitbestedingspartners van het pensioenfonds;
- Bewaking van gedrag en cultuur en het doen van aanbevelingen in verband met verplichtingen uit hoofde van de AVG en daarmee samenhangende wet- en regelgeving;
- Samenwerking en contacten met de Autoriteit Persoonsgegevens en andere interne en externe toezichthouders en ook met (functionarissen van) uitbestedingspartners van het pensioenfonds;
- Het (periodiek) rapporteren aan het bestuur over de naleving van de verplichtingen uit hoofde van de AVG en daarmee samenhangende wet- en regelgeving door het pensioenfonds en haar uitbestedingspartners.

De taken, verantwoordelijkheden en ook de positie van en eisen aan de PO zijn uitgewerkt in het Privacybeleid Rabobank Pensioenfonds.

2.2.8. Het bestuursbureau

Het AB wordt ondersteund door het bestuursbureau. De dagelijkse leiding van het bestuursbureau is in handen van de UB.

Taken van het bestuursbureau zijn bijvoorbeeld:

- (Secretariële) ondersteuning van bestuur en andere organen van het pensioenfonds;
- Het ondersteunen van en adviseren aan de UB en de NUB, bij en over de aan hen opgedragen taken en verantwoordelijkheden;
- Contacten met uitbestedingspartijen;
- Verzorgen van correspondentie tussen verschillende bestuursorganen en met externe partijen;
- Contacten met externe toezichthouders.

2.2.9. Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid van de organen van het pensioenfonds wordt vastgesteld dan wel gewijzigd, na advies van de Remuneratiecommissie, door de NUB na het horen van de UB en na advies van het verantwoordingsorgaan. Het beloningsbeleid is vastgelegd in het document Beloningsbeleid Stichting Rabobank Pensioenfonds.

2.2.10. Extern Toezicht en controle

De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houden extern toezicht op het pensioenfonds. De Nederlandsche Bank houdt

prudentieel op het pensioenfonds, het controleert of het fonds zich aan de wet houdt en of bijvoorbeeld het financiële beleid deugdelijk is. Het AB legt verantwoording af aan DNB door middel van rapportages en gesprekken. De AFM houdt toezicht op het gedrag van het fonds, in het bijzonder op de communicatie en informatievoorziening. De AP houdt toezicht op de naleving van privacywetgeving.

Het AB heeft de jaarlijkse controle van de jaarrekening, het bestuursverslag en de DNB-jaarstaten uitbesteed aan de externe accountant. De accountant doet verslag in de vorm van een accountantsrapport. De accountant wordt jaarlijks uitgenodigd om zijn bevindingen toe te lichten in een vergadering van het AB.

Daarnaast heeft het AB een certificerend actuaris aangesteld. Deze toetst en voert evenals de accountant een controle uit op de jaarrekening, het jaarverslag en de DNB-jaarstaten.

De actuaris rapporteert deze controle door middel van een actuarieel rapport. De certificerend actuaris wordt ook jaarlijks uitgenodigd om zijn bevindingen toe te lichten in een vergadering van het AB.

2.2.11. Geschiktheid

Het AB streeft naar voldoende deskundigheid, adequate sturing en continuïteit binnen het fonds. Bij dit streven wordt ook gekeken naar een evenwichtige taak- en deskundigheidsverdeling binnen het AB, bestuurscommissies en het verantwoordingsorgaan. De wijze waarop hieraan inhoud wordt gegeven, is opgenomen in het geschiktheidsplan van 2024 van het pensioenfonds dat aansluit op de eisen van de Beleidsregel Geschiktheid 2012. Geschiktheid heeft betrekking op kennis (opleiding en ervaring), vaardigheden (competenties) en professioneel gedrag. Voor individuele bestuursleden en voor het AB als geheel, zijn naast kennisvereisten ook competentievereisten geformuleerd.

2.2.12. Zelfevaluatie

Minstens één keer per jaar evalueert het AB het eigen functioneren. Daarbij wordt ook het functioneren van het AB als geheel en van het bestuursmodel beoordeeld. Beoordeling vindt plaats op basis van tevoren opgestelde beoordelingscriteria. In overeenstemming met de Code Pensioenfonds betrekt het AB minimaal eenmaal per drie jaar een onafhankelijke partij bij de zelfevaluatie.

2.3. Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft de uitvoering van de pensioenregeling uitbesteed. De belangrijkste overwegingen hierbij waren de te behalen efficiencyvoordelen door schaalgrootte en continuïteit van de dienstverlening. De uitbesteede processen betreffen met name de pensioenadministratie, financiële administratie, beleggingen inclusief custody, interne audit, balansbeheer en vastgoedbeheer.

Dit uitbestedingsbeleid is opgenomen in bijlage V van deze Abtn.

2.4. Interne beheersing en risicomanagement

2.4.1. Beheerste bedrijfsvoering

Risico's nemen en risico's beheersen is onderdeel van het besturen en van de dagelijkse praktijk van ieder pensioenfonds. Het is daarmee een belangrijke factor bij het behalen van de doelstellingen van een fonds. Het pensioenfonds heeft, volgens de eisen van de wet, de organisatie zo ingericht dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt. Het pensioenfonds beschikt over beleid, interne procedures en controlemechanismen. Hiermee beheerst het pensioenfonds over de lange termijn alle bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's, de integriteit, de soliditeit van het pensioenfonds en de financiële positie. Hierbij worden zowel de financiële als alle niet-financiële risico's beheerst. Hoe de risico's worden beheerst is vastgelegd in het risicomanagementbeleid. In het risicomanagementbeleid staan de volgende onderwerpen:

- Het doel en de uitgangspunten van risicomanagement bij RPF.
- De organisatie en verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomanagement.
- De cyclus die doorlopen wordt bij het beheersen van risico's voor het fonds.
- Welke risicocategorieën het fonds onderscheidt (de taxonomie).
- Hoe de risicobereidheid van het fonds wordt bepaald.

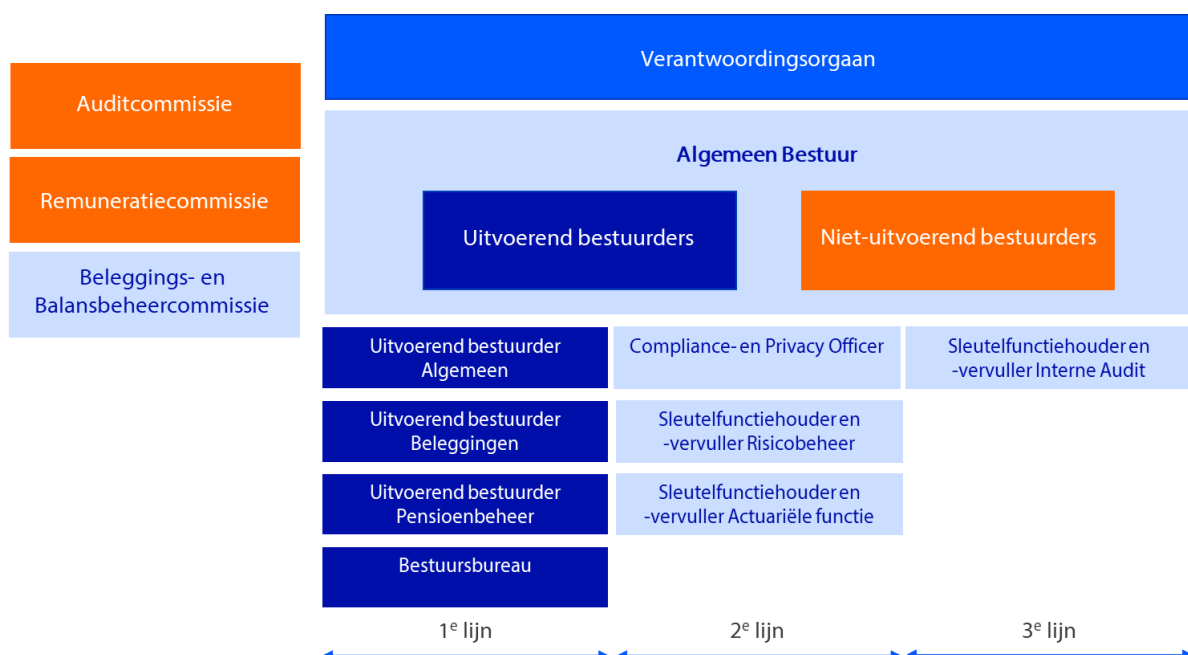
- De rol van de eigenrisicobeoordeling (ERB).
- Hoe risicomanagement wordt geborgd bij de besluitvorming.

Bij de opzet van het risicomanagementbeleid zijn de missie, visie en de strategische doelstellingen van het pensioenfonds de belangrijkste uitgangspunten.

In de volgende hoofdstukken worden de hoofdpunten uitgelicht. In ons interne risicomanagementbeleid worden de details en de overige elementen beschreven.

2.4.2. *Risico governance*

De taken en verantwoordelijkheden binnen het fonds zijn verdeeld over drie niveaus (1^e, 2^e en 3^e lijn). Deze hebben elk een specifieke rol en verantwoordelijkheden. Tegelijkertijd is nauwe samenwerking tussen de verschillende niveaus vereist voor een effectieve werking van het risicomanagement. Het figuur hieronder toont de governance met betrekking tot risicomanagement bij RPF.

De eerste lijn is de eigenaar van de risico's en moet deze beheersen. De eerste lijn wordt gevormd door de UB en het bestuursbureau. De UB zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het risicomanagementbeleid van het fonds en monitoren de uitvoering daarvan door de uitbestedingspartijen. De UB worden bij de uitoefening van deze taak ondersteund door het bestuursbureau. De UB informeren en treden in dialoog met het AB over de uitoefening van het beleid.

De tweede lijn ziet toe op de risicobeheersing door het fonds (door de eerste lijn). De tweede lijn bestaat uit de actuariële sleutelfunctie, de sleutelfunctie risicobeheer en de compliance en privacy officer. De tweedelijnsfuncties rapporteren aan het AB.

De sleutelfunctie interne audit vormt de derde lijn. De derde lijn is een onafhankelijke functie die zekerheid verschaft door het uitvoeren van interne audits, over de mate waarin de risico's worden beheerst. Daarnaast geeft interne audit advies voor verbetering van de processen (inclusief het hiermee samenhangende geheel van risicobeheersing- en controlesystemen), uitbestede werkzaamheden en governance. Ook de derde lijn rapporteert aan het AB.

In onderstaande tabel staat hoe de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van risicomanagement zijn verdeeld over de verschillende functies binnen het fonds. Deze lijst is niet uitputtend.

AB	• Stelt de strategie en de doelstellingen vast. • Stelt beleid vast. • Stelt de risicobereidheid vast. • Identificeert en beoordeelt de strategische risico's. • Legt verantwoording af aan het VO.
UB	• Zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. • Stellen de uitvoeringsrisico's vast. • Leggen verantwoording af aan het AB. • Stellen beleidsvoorstellen op. • Rapporteren over risico's, beheersmaatregelen en incidenten.
Actuariële sleutelfunctie	• Heeft specifieke controlerende taken met betrekking tot enkele verzekeringstechnische risico's en rapporteert hierover aan het AB. • Wettelijke escalatie naar DNB.
Sleutelfunctie risicobeheer	• Geeft een oordeel over het risicobeheer en rapporteert hierover aan het AB.
Sleutelfunctie interne audit	• Beoordeelt de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds en rapporteert hierover aan het AB.
NUB	• Houden toezicht op vaststellen en uitvoeren van het beleid.
AC	• De auditcommissie ondersteunt de NUB bij het uitvoeren van het interne toezicht met betrekking tot de gebieden: risicobeheer, beleggingsbeleid en financiële informatievoorziening.

2.4.3. Uitgangspunten risicomanagement

Het fonds heeft een aantal uitgangspunten gedefinieerd gericht op een integrale en continue beheersing van de risico's waar het mee te maken heeft. Deze uitgangspunten vormen de basis voor de inrichting en uitvoering van het risicomanagement van RPF.

Risicomanagement:

- draagt bij aan het behalen van de doelstellingen van het fonds;
- is proactief en beoordeelt risico's op zowel hun negatieve als positieve potentieel;
- maakt integraal deel uit van de processen van het fonds;
- maakt deel uit van de besluitvorming;
- is systematisch, gestructureerd en tijdig;
- is gebaseerd op de best beschikbare informatie;
- is toegesneden op de interne en externe context van het fonds;
- houdt rekening met ESG-factoren;
- is dynamisch, iteratief en reageert op verandering;
- faciliteert continue verbetering.

2.4.4. Risicobereidheid

Het fonds loopt 'gewenste' en 'ongewenste' risico's. Het lopen van gewenste risico's is noodzakelijk om één van de belangrijkste doelen van het fonds waar te kunnen maken, namelijk een toekomstbestendig pensioen. Zo worden in het vermogensbeheer risico's bewust genomen omdat zonder risico geen rendement gehaald kan worden. Daarnaast loopt het fonds diverse 'ongewenste' risico's. Deze zijn ongewenst omdat zij geen rendement opleveren en wel schade kunnen veroorzaken. Voorbeelden daarvan zijn IT- of juridische risico's. Bij het bepalen van de risicobereidheid van dit soort risico's wordt een balans gezocht tussen risico's, beheersing en kosten.

De risicobereidheid geeft op geaggregeerd niveau de risico's weer die het fonds bereid is te accepteren om de doelstellingen te behalen. Voor de bepaling hiervan zijn de missie, visie en doelstellingen de uitgangspunten.

Voor het bepalen van de risicobereidheid (de grenswaarden) zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- Er zijn risico's die we als pensioenfonds actief zoeken voor het behalen van rendement. Dit betreft een deel van het marktrisico.
- Andere risico's zoeken we niet om rendement mee te maken. Deze kunnen zich voordoen als onderdeel van de bedrijfsvoering. Die risico's willen we zo veel mogelijk beperken. Dat betekent:
 - Vermijden waar mogelijk.
 - Minimaliseren middels beheersmaatregelen indien mogelijk tegen acceptabele kosten.

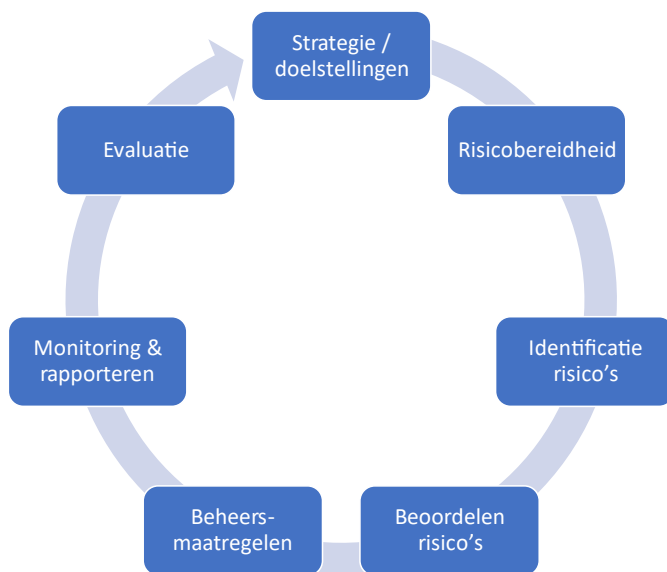
Per risicocategorie uit de taxonomie (zie paragraaf 2.4.6) stelt het bestuur de risicobereidheid vast.

Om in de uitvoering sturing te geven aan processen en uitvoerders worden waar relevant specifieke grenswaarden (SLA's, en limieten) overeengekomen om ervoor te zorgen dat de nettorisico's binnen de gestelde risicobereidheid blijven.

2.4.5. Risicomanagementcyclus

Centraal binnen het risicomanagement van het pensioenfonds staat de risicomanagementcyclus. De risicomanagementcyclus beschrijft de stappen die doorlopen worden bij het beheersen van risico's. Het uitgangspunt van een cyclus is dat de uitkomsten en ervaringen die tijdens het doorlopen worden opgedaan, worden gebruikt ter verbetering van de volgende keer dat de cyclus doorlopen wordt. De cyclus wordt op verschillende niveaus en momenten doorlopen.

- **Strategisch**
Minimaal eens per drie jaar wordt de cyclus doorlopen ten aanzien van de strategische risico's voor het fonds. Hierbij wordt beoordeeld welke risico's het bestuur onderkent op strategisch niveau.
- **Uitvoering**
Jaarlijks identificeren de UB en het bestuursbureau de risico's op uitvoeringsniveau.
- **Projecten**
Bij projecten wordt de cyclus doorlopen om de risico's in kaart te brengen 1) die kunnen verhinderen dat het project de projectdoelstellingen behaalt en 2) die voor het fonds kunnen ontstaan door het project.
- **Incidenten en ontwikkelingen**
Als zich incidenten voordoen of er significante ontwikkelingen in de omgeving zijn wordt beoordeeld of die aanleiding zijn om voor die specifieke situatie de cyclus te doorlopen en (nieuwe) risico's voor het fonds in kaart te brengen.

Ten minste eenmaal per jaar inventariseert het pensioenfonds de risico's die een mogelijke bedreiging vormen voor het bereiken van de doelstellingen. De risico's worden beschreven (identificatie) en ingeschaald (beoordelen). Om de risico's te beheersen worden beheersmaatregelen getroffen, geborgd en gemonitord. Monitoring vindt plaats via diverse rapportages van alle uitbestedingspartijen en van het bestuursbureau, van dagelijkse tot jaarlijkse rapportages.

Iedere drie jaar (tenzij er eerder aanleiding voor is) evalueert het bestuur het risicomanagement. Hierbij worden onder meer de ontwikkelingen binnen en buiten het fonds, de ervaringen van de afgelopen periode en eventuele incidenten meegenomen. Daarnaast wordt bij de evaluatie gebruik gemaakt van een volwassenheidsmodel voor risicomanagement.

In de ERB komt (minimaal iedere 3 jaar en bij significante wijzigingen in het risicoprofiel van het fonds) alles samen. Hierin wordt overall inzicht gegeven in het risicomanagement van het fonds en de belangrijkste resultaten daarvan, en welke vervolgacties daarop genomen worden.

2.4.6. Risicotaxonomie

De risicotaxonomie beschrijft de risicocategorieën die het fonds onderscheidt. Ieder risico dat geïdentificeerd wordt, wordt ingedeeld in de betreffende categorie. Zo biedt de taxonomie een middel om alle risico's te groeperen. Dat helpt ook om de risico's beter in samenhang te kunnen beoordelen en biedt een gestructureerde basis om op een geaggregeerd niveau te rapporteren over de risico's. Het pensioenfonds kiest ervoor om een taxonomie te gebruiken die zo dicht mogelijk bij de risicotaxonomie blijft zoals DNB die zelf in de toezichtsaanpak gebruikt. Daarom is de taxonomie afgestemd op de DNB-toezichtsaanpak ATM (Actualisatie Toezicht Methodologie). Er is echter een aantal risicocategorieën die we als fonds relevant vinden, maar niet in ATM voorkomen. Die zijn aan de taxonomie toegevoegd.

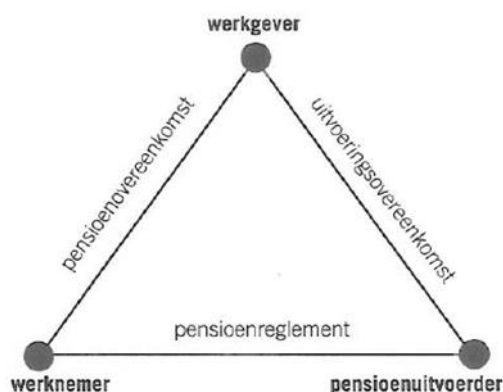
Bedrijfsmodel en strategie	GGC en risicomanagement	Integriteit	Prudentiële risico's	Kapitaal
1. Levensvatbaarheid bedrijfsmodel 2. Houdbaarheid strategie	1. Interne governance 2. Gedrag & cultuur 3. Risicomanagement 4. Veranderkracht	1. Witwassen 2. Terrorisme-financiering 3. Sancties 4. Corruptie 5. Maatschappelijke onbetamelijkheid 6. Fraude 7. Belangen-verstrengeling 8. Schending van privacy	1. Kredietrisico 2. Marktrisico 3. Renterisico 4. Operationeel risico 5. Liquiditeitsrisico 6. Verzekerings-technisch risico 7. Omgevingsrisico 8. Uitbestedingsrisico 9. IT-risico 10. Juridisch risico 11. ESG	1. Kapitaalpositie

3. Pensioenregeling

3.1. Relatie tussen werkgever, pensioenuitvoerder en werknemer

De relatie tussen werknemer, werkgever en pensioenuitvoerder is vastgelegd in de Pensioenwet en kenmerkt zich door een driehoeksverhouding. De driehoek wordt gevormd door:

- De pensioenovereenkomst (relatie tussen werknemer en werkgever),
- De uitvoeringsovereenkomst (relatie tussen werkgever en pensioenuitvoerder) en
- Het pensioenreglement (relatie tussen pensioenuitvoerder en werknemer).

Pensioenovereenkomst

De pensioenovereenkomst maakt deel uit van de arbeidsovereenkomst en is gebaseerd op de pensioenregeling die is opgenomen in de Rabobank-cao en is vanaf 31 december 2022 vastgelegd in het Pensioenreglement Rabobank 2023 (PR2023). Dit reglement zal per 1 januari 2026 worden aangepast.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement is de formele vastlegging door de pensioenuitvoerder van hetgeen tussen werkgever en werknemer over pensioen is overeengekomen.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoering van de door Rabobank met vakorganisaties overeengekomen pensioenafspraken in de pensioenovereenkomst is opgedragen aan het fonds. De afspraken tussen Rabobank en het pensioenfonds over de uitvoering van de pensioenovereenkomst zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst.

3.2. Aangesloten ondernemingen en uitvoeringsovereenkomst

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit voor het personeel van:

- a. Rabobank,
- b. Een door het bestuur na overleg met Rabobank Nederland als gelieerd aangemerkte instelling, waarmee het Rabobank Pensioenfonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten,
- c. Een rechtsvoorganger van een van de hiervoor onder a en b genoemde instellingen.

De wederzijdse verantwoordelijkheden, bevoegdheden, rechten en (financiële) plichten zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst met Rabobank en de aangesloten ondernemingen. De uitvoeringsovereenkomst is ingegaan op 31 december 2022 en heeft een looptijd van 5 jaar.

De overeenkomst bevat onder andere bepalingen met betrekking tot:

- wederzijdse medewerking tussen werkgever en pensioenfonds;
- de wijze van totstandkoming en wijziging van het pensioenreglement;
- de algemene verplichtingen van de werkgever, waarin onder meer is opgenomen:

- dat alleen pensioenovereenkomsten volgens het pensioenreglement worden gesloten.
- de aanmelding van de daarvoor in aanmerking komende werknemers als deelnemer;
- de informatievoorziening door de werkgever aan het fonds;
- de verplichting van Rabobank tot betaling van de pensioenpremie
- verplichtingen van het pensioenfonds waarin onder meer is opgenomen:
 - de acceptatie als deelnemer van aangemelde werknemers;
 - de verplichting om het pensioenreglement uit te voeren.
- indexatiebeleid.

3.3. Statutaire doelstelling

Doel van het pensioenfonds is het verlenen, het verzekeren of doen verzekeren van pensioenen en/of andere uitkeringen in de meest ruime zin aan of ten behoeve van deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden.

3.4. De pensioenregeling

Vanaf 31 december 2022 geldt een uniforme pensioenregeling, Pensioenreglement Rabobank 2023 (PR2023).

Regeling	Beschikbare premieregeling (DC-regeling)
Toetredingsleeftijd	Het deelnemerschap vangt aan op de datum waarop de werknemer in dienst treedt van een werkgever.
Pensioenrichtleeftijd	De leeftijd van 68 jaar. De datum waarop de pensioenrichtleeftijd wordt bereikt is de eerste dag van de maand samenvallend met of volgend op de dag dat de (gewezen) deelnemer de leeftijd van 68 jaar bereikt.
Inkomensgrondslag ¹	De inkomensgrondslag van de deelnemer in enig kalenderjaar bestaat uit de volgende inkomensbestanddelen in dat kalenderjaar: - het met de deelnemer overeengekomen bruto jaarsalaris behorend bij een volledig dienstverband (inclusief de voor de medewerker van toepassing zijnde persoonlijke toeslag en/of ploegentoeslag); - de bij dat bruto jaarsalaris behorende bruto vakantieuitkering; - de bij dat bruto jaarsalaris behorende bruto dertiende maand; - het bruto jaarsalaris, inclusief vakantiegeld en dertiende maand, betrekking hebbend op de uren boven het aantal uren per week dat uitgaat boven een volledig dienstverband.
Pensioengevend jaarinkomen	De inkomensgrondslag, voor zover dat het maximum pensioengevend jaarinkomen (€ 137.800 per 1 januari 2026) niet te boven gaat.

¹ Werknemers ontvangen doorgaans inkomsten op grond van het door de werkgever ter beschikking gestelde Employee Benefit Budget (EBB). Deze inkomsten behoren niet tot het bruto arbeidsinkomen, maar ze rechtvaardigen mede de hoogte van de in het pensioenreglement opgenomen spaarpremies.

Franchise	De franchise is het deel van het pensioengevend jaarinkomen dat voor de bepaling van de pensioengrondslag in enig kalenderjaar buiten beschouwing wordt gelaten. De franchise is gelijk aan de wettelijke minimaal toegestane franchise op 1 januari van enig jaar volgens artikel 18a, lid 7 van de Wet op de loonbelasting 1964 zoals dat artikel gold op 30 juni 2023. De franchise bedraagt vanaf 1 januari 2026 €19.172,- op jaarbasis.
Pensioengrondslag	Deze is gelijk aan het pensioengevend jaarinkomen verminderd met de franchise, welke uitkomst wordt vermenigvuldigd met het voor de deelnemer geldende percentage arbeidsduur op jaarbasis.
Percentage arbeidsduur	Deze wordt gebaseerd op het gewogen gemiddelde aantal uren waarop de deelnemer in enig kalenderjaar arbeid verricht. Dit percentage wordt berekend door het voor de deelnemer geldende aantal werkuren per week te delen door het gewogen gemiddelde aantal werkuren per week bij een volledig dienstverband, en dit vervolgens te vermenigvuldigen met 100%. Het percentage arbeidsduur is gemaximeerd op 100%.
Ouderdomspensioen	De deelnemer heeft elke maand recht op inleg van een beschikbare premie op zijn pensioenrekening. De maandelijkse premie is – met inachtneming van het bepaalde in artikel 4.2.2 en 4.2.3 van PR2023 – gelijk aan 27% of naar keuze van de deelnemer 25% van 1/12^e deel van de toepasselijke pensioengrondslag. Van de aldus vastgestelde maandelijkse premie wordt 100/101^e deel als beschikbare premie toegevoegd aan het pensioenkapitaal. De voornoemde percentages kunnen neerwaarts worden aangepast als is vast komen staan dat deze percentages een fiscaal ontoelaatbare hoogte hebben. De (gewezen) deelnemer koopt met het pensioenkapitaal naar keuze een stabiel pensioen bij het Rabobank Pensioenfonds dan wel een variabel pensioen bij een in aanmerking komende pensioenuitvoerder aan. De (gewezen) deelnemer heeft per 1 januari volgend op het bereiken van de 58-jarige leeftijd de mogelijkheid om met het opgebouwde pensioenkapitaal geleidelijk tot de ingangsdatum van het ouderdomspensioen aanspraken op een stabiel pensioen bij het Rabobank Pensioenfonds in te kopen.
Partnerpensioen	Het partnerpensioen is bij overlijden van de deelnemer per jaar gelijk aan de som van: a. 1,313% van de pensioengrondslag voor elk kalenderjaar dat de deelnemer pensioenkapitaal heeft opgebouwd vanaf 1 januari 2023, dan wel vanaf de latere datum waarop het deelnemerschap is aangevangen tot de overlijdensdatum; b. 1,313% van de laatst vastgestelde pensioengrondslag voor elk kalenderjaar als hij vanaf de overlijdensdatum tot aan de pensioenrichtleeftijd deelnemer zou zijn gebleven; c. het eventuele partnerpensioen waar ingevolge PR2014 aanspraak op bestaat.

Tijdelijk partnerpensioen	Compensatie voor het verschil in verschuldigde premies voor de AOW over het partnerpensioen voor en na de AOW-gerechtigde leeftijd van de partner.
Wezenpensioen	Als de deelnemer overlijdt en op de dag van diens overlijden de andere wettige ouder van de wees nog in leven is, is het wezenpensioen per jaar gelijk aan de som van a. 0,263% van de pensioengrondslag voor elk kalenderjaar dat de deelnemer pensioenkapitaal heeft opgebouwd vanaf 1 januari 2023, dan wel vanaf de latere datum waarop het deelnemerschap is aangevangen, tot de overlijdensdatum.; b. 0,263% van de laatst vastgestelde pensioengrondslag voor elk kalenderjaar als hij vanaf de overlijdensdatum tot aan de pensioenrichtleeftijd deelnemer zou zijn gebleven; c. het eventuele wezenpensioen ingevolge het bepaalde in artikel 25.2.2 van PR2023. Als er op de dag dat de deelnemer overlijdt geen andere wettige ouder in leven is, wordt het wezenpensioen verdubbeld. Als de andere wettige ouder op een later tijdstip overlijdt, wordt het wezenpensioen verdubbeld met ingang van de eerste dag van de maand samenvallend met of volgend op de dag waarop de andere wettige ouder overlijdt. Bij overlijden van de gewezen deelnemer vóór de pensioendatum of uiterlijk vóór de pensioenrichtleeftijd is er voor zijn kinderen geen wezenpensioen verzekerd. Uitsluitend als geen partnerpensioen kan worden ingekocht omdat de gewezen deelnemer op het moment van zijn overlijden geen partner had, gebruikt het Rabobank Pensioenfonds het op het moment van overlijden voor de gewezen deelnemer aanwezige pensioenkapitaal voor de aankoop van een wezenpensioen ten behoeve van de wezen. Dit wezenpensioen loopt onvoorwaardelijk door tot de eerste dag van de maand samenvallend met of volgend op de dag waarop de wees de 27-jarige leeftijd bereikt. Bij het overlijden van de gepensioneerde is er voor zijn kinderen geen wezenpensioen verzekerd, behoudens het eventuele opgebouwde wezenpensioen ingevolge PR2023.
Arbeidsongeschiktheids-Pensioen (AOP)	De deelnemer die op of na 1 januari 2023 arbeidsongeschikt wordt, heeft geen recht op arbeidsongeschiktheidspensioen bij het Rabobank Pensioenfonds. Voor deelnemers die zich op 31 december 2022 in het eerste of tweede ziektejaar bevinden, die zich in de wachttijd van 38 maanden bevinden of die al een lopende AOP-uitkering hebben geldt een overgangsregeling.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Als een deelnemer een WAO-uitkering ontvangt, vanaf ingangsdatum AOP. Als een deelnemer een IVA-uitkering uit de WIA ontvangt, vanaf ingangsdatum IVA-uitkering. Als een deelnemer een WGA-uitkering uit de WIA ontvangt, vanaf ingangsdatum WGA-uitkering.

	De pensioenpremie die geacht wordt te zijn voldaan ten behoeve van de arbeidsongeschikte deelnemer is gebaseerd op een premiebijdrage van maximaal 25% van de pensioengrondslag.
Flexibiliseringsmogelijkheden	De (gewezen) deelnemer kan zijn opgebouwde en ingekochte pensioen al of niet gedeeltelijk vervroegen tot 10 jaar voor de in enig kalenderjaar geldende AOW-leeftijd en uitstellen (tot 5 jaar na de AOW-datum). Tevens kan hij zijn partnerpensioen geheel of gedeeltelijk uitruilen in ouderdomspensioen en andersom. Ten slotte kan de (gewezen) deelnemer kiezen voor variatie in de hoogte van zijn pensioenuitkeringen (hoog-laag of een laag-hoog constructie). Alle uitruilmogelijkheden zijn geslachtsafhankelijk.
Toeslagen	Zie voor het beleid over de toeslagen van de opgebouwde en ingekochte pensioenaanspraken en van de ingegane pensioenen de paragraaf sturingsmiddelen in het volgende hoofdstuk.

4. Financiering en reservering

4.1. Waarderingsgrondslagen

De waardering van de beleggingen en de verplichtingen op de balans geschiedt op marktwaarde. De formuleringen in deze paragraaf zijn getoetst aan het wettelijk kader van de Pensioenwet.

4.2. Technische voorzieningen voor risico fonds

Bij de waardering van de pensioenaanspraken wordt van de volgende grondslagen uitgegaan.

a.	Rekenrente	:	De rentetermijnstructuur, zoals maandelijks door DNB gepubliceerd.
b.	Overlevingsgrondslagen	:	Vanaf ultimo oktober 2024: Prognosetafel AG 2024 Het Koninklijk Actuarieel Genootschap (hierna: AG) publiceert tweejaarlijks een prognosetafel om inzicht te geven in de actuele toekomstige levensverwachting van de Nederlandse bevolking. De publicatie van de nieuwe prognosetafels vindt plaats in september van elk even jaar. Het fonds verwerkt de nieuwe prognosetafel en de daarop aangepaste ervaringssterfte in de technische voorziening per eind september volgend op de AG-publicatie, tenzij de tijd tussen publicatiedatum en verwerkingsdatum te kort is om de prognosetafel te verwerken per eind september. In dat geval vindt verwerking per eind oktober plaats. De aanpassing van de nieuwe prognosetafel wordt vastgesteld in de eerstvolgende bestuursvergadering na publicatie van de prognosetafels. Van de sterftekansen in deze tafel wordt per leeftijd en geslacht een percentage genomen om rekening te houden met het verschil tussen bevolkings- en verzekerdensterfte. Zie bijlage II – Tabel ervaringssterfte voor een overzicht van deze percentages. De correctie in verband met ervaringssterfte wordt tweejaarlijks geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Voor het laatst op 31 oktober 2024. Voor de voorziening ultimo jaar x wordt uitgegaan van de kolom jaar x+1 in de prognosetafel. Voor ingegane wezenpensioenen wordt ook rekening gehouden met sterfte. Voor de waardering van ongehuwdenpensioen wordt voor mannen gerekend met 10% en voor vrouwen met 30% van het tarief voor levenslang ouderdomspensioen.
c.	Uitkering	:	Continu per jaar.
d.	Partnerfrequentie	:	De partnerfrequenties zijn met ingang van 31 oktober 2020 aangepast. Zie bijlage III – Tabel partnerfrequenties. Voor pensioengerechtigden wordt gerekend naar bepaalde man/vrouw. Elke zes jaar doet het fonds een onderzoek naar de partnerfrequenties. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2025.

e.	Opslag wezenpensioen	:	De opslag ter financiering van het wezenpensioen bedraagt met ingang van 31 december 2025 1% (tot die datum 1,5%) van de technische voorzieningen van het latent partnerpensioen tot pensionering.
f.	Leeftijdsverschil	:	Vrouw drie jaar jonger dan de man. Elke zes jaar doet het fonds een onderzoek naar het veronderstelde leeftijdsverschil tussen partners. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2025.
g.	Geboortedatum	:	Werkelijke geboortedatum, waarbij als geboortedag de eerste dag van de maand geldt.
h.	Excassokosten	:	De kostenopslag voor excasso in de technische voorzieningen is met ingang van 30 november 2021 1,75% van de netto technische voorzieningen. ² Elke drie jaar doet het fonds een onderzoek naar de benodigde opslag voor excassokosten. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2021. In 2024 is besloten om het onderzoek in 2025 of bij overgang naar Wtp uit te voeren.
i.	Niet opgevraagd pensioen	:	Voor niet opgevraagd pensioen worden de nog niet betaalde uitkeringen gedurende 10 jaar meegenomen in de technische voorziening. De pensioenaanspraken vervallen niet. Elke vijf jaar doet het fonds een onderzoek naar de methode waarop de voorziening voor niet-opgevraagd pensioen vastgesteld wordt. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2024.
j.	Anticumulatie	:	Met ingang van 31 december 2022 wordt rekening gehouden met verwachte toekomstige effecten van anticumulatie (de uitkering prepensioen wordt verlaagd als dat samenloopt met een AOP-uitkering) van arbeidsongeschikte deelnemers per ultimo boekjaar. Dit effect wordt jaarlijks bepaald en in mindering gebracht op de technische voorzieningen. In 2024 heeft het bestuur besloten om de anticumulatiebepaling te laten vervallen bij de overgang naar de Wet toekomst pensioenen. Vanwege dit besluit wordt vanaf 31 december 2024 bij het bepalen van de technische voorziening geen rekening meer gehouden met verwachte toekomstige effecten van anticumulatie.

De schaden voortvloeiend uit arbeidsongeschiktheid en uit aanvullende regelingen worden direct genomen, hetgeen wil zeggen, dat bij arbeidsongeschiktheid de contante waarde van het uit te keren arbeidsongeschiktheidspensioen en de contante waarde van de nog over toekomstige jaren in te leggen spaarpremies van 25% van de pensioengrondslag voor de basisregeling en de compensatiepremies inclusief jaarlijkse toekomstige loonstijging direct en in één keer ten laste van het fonds aan de technische voorzieningen worden toegevoegd.

Bij de berekening van de arbeidsongeschiktheidsschade wordt gerekend met sterftekansen zonder rekening te houden met mogelijke reactivering. Dit geldt eveneens voor de lopende gevallen van arbeidsongeschiktheid.

² Tot 30 november 2021 bedroeg de opslag voor excassokosten 1,5% van de netto technische voorzieningen. De nieuwe opslag van 1,75% is gebaseerd op een liquidatiescenario waarbij het fonds over 30 jaar geliquideerd wordt en de aanspraken op dat moment worden onderbracht bij een andere uitvoerder met een verwachte benodigde kostenvoorziening van 2,0%.

4.3. Voorziening IBNR-AO

Vanaf 2006 wordt een voorziening gevormd voor deelnemers die in enig jaar ziek worden, twee jaar later in de WIA terecht komen en dan in aanmerking komen voor een arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling voor toekomstige pensioenopbouw. De voorziening IBNR-AO wordt gekoppeld aan twee opslagen in de premie die het pensioenfonds ontvangt en die corresponderen met het verzekerde arbeidsongeschiktheidspensioen en de premievrijstelling voor toekomstige pensioenopbouw.

Voor het arbeidsongeschiktheidspensioen worden per 31 december 2022 twee opslagen (de opslagen van 2021 en 2022) voor AOP meegenomen. Dit deel van de IBNR is bedoeld om het uitloopriscio voor AOP te financieren voor deelnemers die op 31 december ziek zijn en binnen maximaal twee jaar arbeidsongeschikt worden. De AOP voor deze deelnemers wordt nog door het fonds gefinancierd. Voor deelnemers die op of na 1 januari 2023 ziek worden, wordt een eventueel AOP door een verzekeraar gefinancierd. De IBNR voor AOP is dan per 31 december 2024 nihil.

De IBNR voor premievrijstelling is gewijzigd vanaf 31 december 2022. Premievrijstelling blijft ook na 2022 door het fonds verzekerd. De IBNR bedraagt vanaf 31 december 2022 tweemaal de opslag voor premievrijstelling van het komende jaar (voor 2026: 1,25% van de pensioengrondslag). Zie voor de opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en de opslag voor arbeidsongeschiktheidspensioen paragraaf 4.9 (*Financiering*).

Elke zes jaar doet het fonds een onderzoek naar de methode waarop de voorziening IBNR-AO vastgesteld wordt. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2024.

4.4. Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan het belegd vermogen voor risico deelnemer. De technische voorziening voor risico deelnemers is daarbij gelijk aan de som van de pensioenkapitalen van de (gewezen) deelnemers en bestaat uit drie onderdelen:

- De pensioenkapitalen van de beschikbare premiereregeling vanaf 1 januari 2023
- De pensioenkapitalen van de vrijwillige bruto Flexioenregeling
- De pensioenkapitalen van de vrijwillige netto Flexioenregeling

De ontwikkeling van het pensioenkapitaal van een (gewezen) deelnemer aan de beschikbare premiereregeling is gelijk aan:

- De stand op 1 januari van enig jaar;
- Verhoogd met de ingelegde (spaar)premie. Deze premie wordt verlaagd met 1% (deling door 1,01) ter financiering van het Minimaal vereist eigen vermogen;
- Verhoogd of verlaagd met mutaties zoals bijvoorbeeld overlijden, arbeidsongeschiktheid, pensionering;
- Verhoogd of verlaagd met het behaalde rendement.

De ontwikkeling van het pensioenkapitaal van een (gewezen) deelnemer aan de bruto of netto Flexioenregeling is gelijk aan:

- De stand op 1 januari van enig jaar;
- Indien van toepassing verhoogd met de ingelegde (spaar)premie;
- Verhoogd of verlaagd met mutaties zoals bijvoorbeeld overlijden en pensionering;
- Verhoogd of verlaagd met het behaalde rendement.

4.5. Minimaal vereist eigen vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) wordt jaarlijks vastgesteld overeenkomstig artikel 11 van het Besluit financieel toetsingskader en voldoet daarmee aan de daaromtrent gestelde wettelijke eisen. Het MVEV wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van beleggingsrisico's en door beheerslasten en risico's die voortkomen uit de pensioenregeling, waaronder nabestaanden- en

arbeidsongeschiktheidspensioen. Het MVEV is een buffer voor de middelloonregeling van de *technische voorzieningen voor risico fonds* en opslagen voor de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's), en de beschikbare premieregeling (25% van de netto beheerslasten/uitvoeringskosten). Het MVEV is in totaal ongeveer 4,1% van de totale technische voorzieningen.

Als het fondsvermogen (som van eigen vermogen en technische voorzieningen) lager is dan de som van de pensioenverplichtingen en het minimaal vereist eigen vermogen, bestaat er een situatie van dekkingstekort.

4.6. Vereist eigen vermogen

Het bestuur streeft ernaar om het aanwezige vermogen in het fonds ten minste gelijk te laten zijn aan de technische voorzieningen plus het Vereist Eigen Vermogen (VEV). Het VEV is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het fonds binnen één jaar beschikt over minder middelen dan de hoogte van de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst. Het bestuur heeft besloten dat het VEV wordt vastgesteld volgens het standaardmodel van DNB.

Voor een beschrijving van de risicofactoren in het standaardmodel zie bijlage VII.

Als het fondsvermogen lager is dan het vereist eigen vermogen plus de technische voorzieningen, is er sprake van een reservetekort en beschrijft het bestuur in een herstelplan de maatregelen die genomen moeten worden om wel aan de normen van het vereist eigen vermogen te voldoen. Hierbij worden de wettelijke termijnen in acht genomen. Na goedkeuring door DNB wordt het herstelplan uitgevoerd.

4.7. Dekkingsgraad

Door het fonds worden drie soorten dekkingsgraden gedefinieerd: de actuele dekkingsgraad, de beleidsdekkingsgraad en de reële dekkingsgraad.

Actuele dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad is de werkelijke dekkingsgraad op een bepaald moment. Deze geeft de verhouding weer tussen het pensioenvermogen en de waarde van de pensioenverplichtingen. De actuele dekkingsgraad wordt formeel bepaald op basis van de DNB-RTS. Daarnaast wordt de economische dekkingsgraad bepaald: dit is de dekkingsgraad op basis van de swapcurve (zonder UFR). Het risicomanagementbeleid is gebaseerd op de economische dekkingsgraad.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad betreft de dekkingsgraad waarop beleidsmaatregelen gebaseerd zullen worden. Deze beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden op basis van de DNB-RTS over 12 maanden. De maanddekkingsgraden aan het einde van een kwartaal worden, indien afwijkend, aangepast naar de dekkingsgraden van het einde van het kwartaal zoals ingediend bij DNB via de kwartaalrapportage. De dekkingsgraad van ultimo december zoals die uit het jaarwerk volgt, wordt niet meegenomen in de beleidsdekkingsgraad. Het indexatiebeleid is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de technische voorzieningen waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening.

4.8. Factoren

4.8.1. Flexfactoren

Per 1 januari 2026 gelden de volgende factoren ten behoeve van de pensioenadministratie. De flexfactoren voor uitruil tussen ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen, fluctuatie van de pensioenhoogte, pensioenvervroeging en –uitstel en gedeeltelijke ingang van het pensioen worden berekend op basis van:

- De Prognosetafel AG2024 met correctie voor ervaringssterfte 2024.
- Een rekenrente die gelijk is aan het 24-maandsgemiddelde van de 20-jaarsrente volgens de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuren van 31-10-2023 tot en met 30-9-2025. Deze bedraagt 2,66%.

4.8.2. Factoren afkoop

Per 1 januari 2026 gelden de volgende factoren ten behoeve van de pensioenadministratie. De factoren voor afkoop van pensioen worden gebaseerd op het 12-maandsgemiddelde van de 20-jaarsrente van 31-10-2024 tot en met 30-9-2025. Deze bedraagt 2,63%.

4.8.3. Inkoopfactoren Flexioen

De factoren voor inkoop (vanuit Netto en Bruto Flexioen en levensloopkapitaal) van pensioen worden vanaf 2020 gebaseerd op een gemiddelde van de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen (met UFR) van de drie maandeinden voorafgaande aan het kwartaal van inkoop. Als dekkingsovereenkomst wordt de volgende overeenkomst gehanteerd: de gemiddelde dekkingsovereenkomst op DNB RTS (dat is de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen, met UFR) van de drie maandeinden voorafgaand aan het kwartaal van omzetting van Flexioen naar pensioenaanspraken.

Als uiterste ondergrens van de overeenkomst dient het minimaal vereist eigen vermogen gehanteerd te worden.

4.8.4. Inkoopfactoren beschikbare premieregeling

De factoren voor inkoop van pensioenaanspraken vanuit het pensioenkapitaal worden vanaf 1 januari 2023 gebaseerd op een gemiddelde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen (met UFR) van de drie maandeinden van twee kwartalen voorafgaand aan het kwartaal van inkoop. Als dekkingsovereenkomst wordt de volgende overeenkomst gehanteerd: de gemiddelde actuele dekkingsovereenkomst op DNB RTS (dat is de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen, met UFR) van de drie maandeinden van twee kwartalen voorafgaand aan het kwartaal van omzetting van dc-kapitaal naar pensioenaanspraken.

Als uiterste ondergrens van de overeenkomst dient 100% gehanteerd te worden. Als bovengrens van de overeenkomst dient het vereist eigen vermogen per ultimo twee kwartalen voorafgaand aan het kwartaal van inkoop gehanteerd te worden.

De factoren worden verhoogd met 1,75% voor de financiering van toekomstige uitvoeringskosten. De factoren worden verlaagd met 1% in verband met de vanuit de premie gefinancierde 1% voor het minimaal vereist eigen vermogen (de factoren worden daarom gedeeld door 1,01).

4.8.5. Overzicht uitgangspunten factoren

Onderwerp	Prognosetafel gecorrigeerd voor ervaringssterfte	Soort rekenrente (*)	Rekenrente in 2026	Opslag (**)	M/V verhouding (perc man)
Inkoop uit Flexioen	Prognosetafel AG2024	D	gemiddelde DNB-RTS	1,75% + DG	85%
Inkoop uit DC regeling (pensionering)	Prognosetafel AG2024	E	gemiddelde DNB-RTS	1,75% + DG - MVEV	70%
Inkoop uit DC regeling (overlijden en scheiden)	Prognosetafel AG2024	E	gemiddelde DNB-RTS	1,75% + DG - MVEV	65%
Uitruil bij pensionering en ontslag	Prognosetafel AG2024	B	2,66%	geen	45%
Vervroegen OP	Prognosetafel AG2024	B	2,66%	geen	75%
Uitstellen OP	Prognosetafel AG2024	B	2,66%	geen	60%
Omzetten OP naar Prepensioen	Prognosetafel AG2024	B	2,66%	geen	75%
Afkoop	Prognosetafel AG2024	C	2,63%	geen	70%
Conversie bij echtscheiding	Prognosetafel AG2024	B	2,66%	geen	45%

(*) Soort rekenrente

B. 24-maandsgemiddelde van de 20-jaarsrente volgens de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuren van 31-10-(Y-2) tot en met 30-9-Y.

C. 12-maandsgemiddelde van de 20-jaarsrente volgens de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuren van 31-10-(Y-1) tot en met 30-9-Y.

D. gemiddelde DNB-RTS van de afgelopen 3 maanden, wijzigt per kwartaal

E. gemiddelde DNB-RTS van de 3 maanden van 2 kwartalen voorafgaand, wijzigt per kwartaal

Elke zes jaar doet het fonds een onderzoek naar de methodiek van de te hanteren rekenrentes en de verhouding man/vrouw bij flexibilisering, afkoop en conversie. Het volgende onderzoek wordt uitgevoerd in 2026.

Elke vijf jaar doet het fonds een onderzoek naar de inkoopfactoren Flexioen. Het laatste onderzoek is uitgevoerd in 2024.

De verhouding man/vrouw bij flexibilisering, afkoop, conversie en inkoop Flexioen wordt elke twee jaar aangepast volgens de methode zoals beschreven staat in het onderzoek van 2020. De verhoudingen zijn in 2024 voor het laatst bepaald.

De uitgangspunten van de inkoopfactoren voor de omzetting van pensioenkapitaal (inkoop uit DC-regeling, Pensioenregeling 2023) zijn in 2024 geëvalueerd.

4.8.6. Uitgangspunten overgangskansen

Voor prognoseberekeningen, zoals gebruikt worden in de haalbaarheidstoets en ALM studie, worden overgangskansen gebruikt. Het gaat daarbij om ontslag- en carrièrekansen, een instroomverdeling en instroomsalarissen. In 2023 zijn de uitgangspunten geactualiseerd door deze te baseren op deelnemersgegevens van de jaren 2018 tot en met 2022. Elke vijf jaar gaat het fonds de overgangskansen actualiseren.

4.9. Financiering

Premies

Vanaf 2023 vindt geen opbouw meer plaats in een uitkeringsovereenkomst. De premie vanaf 2023 heeft alleen betrekking op de beschikbare premieregeling. In de financiële opzet wordt onderscheid gemaakt tussen de feitelijke premie en de kostendeekkende premie.

Feitelijke premie

De feitelijke premie bestaat uit:

- een vaste premie van 27% voor alle deelnemers, waarvan 2% op basis van vrijwilligheid
- een leeftijdsafhankelijke compensatie
- een opslag voor uitvoeringskosten
- een opslag voor risicopremies.

Hieronder worden de afzonderlijke componenten verder toegelicht.

a) een vaste premie van 27% voor alle deelnemers

Voor alle deelnemers betaalt de werkgever een leeftijdsonafhankelijke spaarpremie van 21,5% van de pensioengrondslag. De deelnemer heeft een eigen bijdrage van 5,5%, waarvan 3,5% verplicht wordt ingelegd in de pensioenregeling en 2% op vrijwillige basis wordt ingelegd.

Vanuit deze spaarpremie wordt 1% gebruikt ter financiering van het Minimaal vereist eigen vermogen. Deze solvabiliteitspremie wordt niet toegevoegd aan het pensioenkapitaal van de deelnemer, maar komt toe aan het eigen vermogen van het pensioenfonds. Bij inkoop in de CDC-regeling wordt er een afslag toegepast op de inkoopfactor, zodat de bijdrage aan de voorziening voor het minimaal vereist eigen vermogen weer wordt teruggegeven aan de deelnemer.

De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten (voor 2026: 1,75%) is onderdeel van de spaarpremie, en wordt bij inkoop in de middelloonregeling toegevoegd aan de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten.

b) een leeftijdsafhankelijke compensatie

Er is een leeftijdsafhankelijke compensatie van toepassing. De hoogte van de compensatie is opgenomen in het pensioenreglement Rabobank 2023, artikel 25.4.

c) een opslag voor uitvoeringskosten

De opslag voor uitvoeringskosten is gelijk aan 0,46% van de pensioengrondslag.

d) een opslag voor risicopremies.

De opslag voor risicopremies bestaat uit de volgende componenten (percentages gelden voor 2026):

1. een opslag van 0,48% van de pensioengrondslag voor levenslang partnerpensioen en wezenpensioen (in geval van overlijden voor de pensioendatum); hierbij is de opslag voor het wezenpensioen 4,7% van de opslag voor het partnerpensioen.
2. een opslag van 0,08% van de pensioengrondslag voor tijdelijk partnerpensioen (in geval van overlijden voor de pensioendatum)
3. een opslag van 1,25% van de pensioengrondslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De dekking voor deze risico's wordt verleend vanuit het CDC-collectief.

Vanaf 1 januari 2023 wordt het arbeidsongeschiktheidspensioen voor nieuwe zieke deelnemers niet meer gedekt door Rabobank Pensioenfonds.

Zuiver kostendekkende premie

De zuivere kostendekkende premie wordt gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo het voorafgaande boekjaar en de op dat moment geldende uitgangspunten ter bepaling van de TV. Door de gekozen systematiek, voldoet de premie aan de eisen van het nFTK. Dit geldt voor de risicopremies voor overlijden en premievrijstelling.

Het toetsmoment zal plaatsvinden bij de vaststelling van de premie in het vierde kwartaal op de door DNB gepubliceerde rente van het einde van het derde kwartaal.

De premie wordt vanaf 1 januari 2023 niet meer gedempt.

4.10. Sturingsmiddelen

Het bestuur heeft de volgende sturingsmiddelen:

1. het Indexatiebeleid
2. het Balansbeheer en beleggingsbeleid

Het op de volgende pagina vermelde indexatie- en beleggingsbeleid is gebaseerd op een ALM-studie, die minimaal eens in de drie jaar wordt uitgevoerd.

1. het Indexatiebeleid

Met de invoering van de Pensioenwet heeft de wetgever ervoor gekozen het woord “indexatie” te wijzigen in “toeslagverlening”. Het bestuur heeft ervoor gekozen om “indexatie” te handhaven en te blijven gebruiken in onder meer de communicatie met de deelnemers.

De indexatie van de opgebouwde en ingekochte aanspraken van de deelnemer, van de ingegane pensioenen en van de premievrije pensioenaanspraken is voorwaardelijk. Het bestuur neemt onderstaande regels als leidraad voor de bepaling van de hoogte van de indexatie. De indexatie gaat ten laste van de vrije middelen.

De indexatie wordt gebaseerd op de ontwikkeling van de CBS-consumentenprijsindex (CPI) afgeleid “alle bestedingen” van april tot april. Het indexatiebeleid is afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad.

Er hoeft voor de toekomstige toeslagverlening geen afzonderlijke technische voorziening of eigen vermogen te worden getroffen.

Vanaf 2021 indexeert het pensioenfonds volgens de regels van toekomstbestendig indexeren (TBI). Het nFTK schrijft voor welk percentage aan indexatie een pensioenfonds maximaal mag toekennen gegeven de beleidsdekkingsgraad. Dit percentage dient jaarlijks zodanig te worden vastgesteld dat een pensioenfonds naar verwachting vanuit de dan geldende vermogenspositie dezelfde toeslag ook in de toekomst kan blijven geven. Onder het nFTK heet deze manier van toeslagen geven ‘toekomstbestendige toeslagverlening’.

- Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%*), wordt geen indexatie toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad van meer dan 110%*), maar minder dan de TBI-grens indexatie, wordt volgens de regels van toekomstbestendig indexatie berekend welk percentage van de geambieerde indexatiemaatstaf kan worden toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de TBI-grens kan de geambieerde indexatiemaatstaf volledig worden toegekend.

*) Vanaf 31 december 2022 kent Rabobank Pensioenfonds naast een uitkeringsovereenkomst (de CDC-regeling) ook een premieovereenkomst. De beleidsdekkingsgraad wordt vastgesteld inclusief dat deel van de voorziening waar geen indexatie over verleend wordt. Dit heeft een negatief effect op de toeslagverlening. Voor de ondergrens van 110% heeft Rabobank Pensioenfonds een ontheffing aangevraagd bij DNB. DNB heeft de ontheffing toegewezen. Dit betekent dat Rabobank Pensioenfonds voor de ondergrens mag uitgaan van een gewogen gemiddelde ondergrens. Deze gewogen gemiddelde ondergrens wordt bepaald door voor het deel van de uitkeringsovereenkomst de 110%-grens te hanteren en voor de beschikbare premieovereenkomst de grens van de technische voorzieningen (TV) plus het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) te hanteren. De minimale dekkingsgraad vanaf waar Rabobank Pensioenfonds kan indexeren, wordt dan verlaagd.

De TBI-grens is de beleidsdekkingsgraad waarbij de volledige indexatiemaatstaf verleend mag worden en deze is onder meer afhankelijk van de rentetermijnstructuur. De peildatum waarop de TBI-grens wordt bepaald is gelijk aan de peildatum van de beleidsdekkingsgraad, namelijk 31 december. Om de TBI-grens per 31 december te bepalen wordt het ingroeipad van de prijsindex van 1 januari gebruikt. De TBI-grens, gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 31 december 2024, is ongeveer 133,3%.

De financiering vindt plaats vanuit de vrije middelen van het fonds.

Als de financiële positie van het Rabobank Pensioenfonds in enig jaar ontoereikend is zal worden overgegaan tot het verminderen van de pensioenaanspraken en pensioenrechten. Er is een korting van toepassing als het pensioenfonds niet meer binnen 10 jaar kan herstellen tot boven de vereiste

dekkingsgraad of als de beleidsdekkingsgraad 5 jaar lang onder minimaal vereiste dekkingsgraad heeft gelegen. De te berekenen korting zal uitgesmeerd worden over een periode van 10 jaar.

Indexatie wordt toegepast op 1 juli van ieder jaar.

Voor de vaststelling van het al dan niet toekennen van de indexering zal de volgende systematiek worden gehanteerd. Op basis van de beleidsdekkingsgraad op 31 december wordt met behulp van de bovengenoemde regels voor toekomstig bestendig indexeren afgeleid hoe hoog de indexatie kan zijn. Aanvullend worden voor de actuele situatie ook de beleidsdekkingsgraad en de vereiste dekkingsgraad per 31 maart en 30 april beoordeeld. Het bestuur besluit vervolgens over het al dan niet indexeren op 1 juli daaropvolgend en over de hoogte van de indexatie.

Als in enig jaar geen (volledige) toeslagverlening heeft plaatsgevonden, zal dit in latere jaren niet worden ingehaald.

Op dat laatste is eenmalig een uitzondering gemaakt: in het jaar 2020 heeft geen (volledige) toeslagverlening plaatsgevonden, deze zal – zodra dit mogelijk is en met inachtneming van de hiervoor bepaalde financieringssysteem - in latere jaren wel worden ingehaald.

Bij hoge dekkingsgraden zal het bestuur het beleid over (incidentele) indexatieverlening opnieuw beoordelen gegeven de dan geldende omstandigheden.

2. het Balansbeheer en beleggingsbeleid

Zie hoofdstuk 6 voor een behandeling van het beleid op het gebied van het balans- en vermogensbeheer.

4.11. Beleid Collectieve waardeoverdracht

Het beleid wordt, na een bestuursbesluit en een eventueel toekomstige aanvraag voor een collectieve waardeoverdracht, in de Abtn opgenomen. Het beleid wordt gebaseerd op de DNB-regelgeving collectieve waardeoverdracht.

4.12. Crisisplan

Het crisisplan is opgenomen in bijlage VII.

4.13. Risicohouding en haalbaarheidstoets

De risicohouding van een fonds, bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet wordt gedefinieerd als:

- de mate waarin een fonds, na overleg met fondsorganen, bereid is risico's te lopen én
- de mate waarin het fonds risico's loopt gegeven de kenmerken van het fonds.

De risicohouding van het fonds voldoet aan de prudent person regel en komt voor de lange termijn tot uitdrukking in de door het fonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets en voor de korte termijn in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor. Vanaf 2020 hanteert het fonds bandbreedtes voor het vereist eigen vermogen bij het strategisch beleggingsbeleid. De ondergrens is op 9% gesteld en de bovengrens op 20%. Bij wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid worden de bandbreedtes opnieuw onderzocht en zo nodig aangepast.

Voor bepaling van deze risicohouding heeft het fondsbestuur zich gebaseerd op de kenmerken van het fonds en de ambitie van het fonds. Vanuit de vereiste dekkingsgraad wil het pensioenfonds een gemiddelde jaarlijkse toeslag van 70% van de prijsinflatie kunnen geven.

Voor het bepalen van een ondergrens van de feitelijke dekkingsgraad kijkt het fonds ook naar de grens waarbij een ambitie van 70% van de prijsinflatie gerealiseerd kan worden.

De maximale afwijking is vervolgens afgeleid door deze ondergrens te vergelijken met de uitkomsten die gekoppeld zijn aan de ambitie van het pensioenfonds.

Procedure aanvangshaalbaarheidstoets en jaarlijkse haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets bestaat uit de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets. De aanvangshaalbaarheidstoets is begin 2015 voor het eerst uitgevoerd en vastgesteld naar aanleiding van invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015. De aanvangshaalbaarheidstoets zal opnieuw worden uitgevoerd en vastgesteld als het fonds besluit een nieuwe pensioenregeling uit te voeren of als er sprake is van significante wijzingen in de huidige pensioenregeling. De rapportagedatum is 1 januari van het boekjaar waarin de nieuwe regeling wordt ingevoerd of de wijziging van de huidige plaatsvindt, en de resultaten worden bij DNB ingediend maximaal één maand nadat het fonds heeft besloten tot invoering van de nieuwe regeling of wijziging van de huidige regeling. Eind 2020 is de aanvangshaalbaarheidstoets opnieuw uitgevoerd en ingediend bij DNB naar aanleiding van het gewijzigde streefopbouwpercentage en het vaste premiepercentage van 34,5%. De jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt jaarlijks uitgevoerd en vastgesteld en heeft eveneens als rapportagedatum 1 januari. De jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd op basis van de gegevens die ten grondslag liggen aan de staten en wordt tegelijkertijd met die staten ingediend bij DNB. Indiening bij DNB vindt plaats via staat K702. Eind 2022 is de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd in verband met PR2023.

In 2024 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets niet uitgevoerd omdat daarvoor vrijstelling is verkregen van DNB. De vrijstelling is verleend op grond van het voorgenomen besluit om in te varen bij de transitie naar de Wet toekomst pensioenen.

De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets zijn vastgesteld in overleg met de fondsorganen. Bij eventueel toekomstig uit te voeren aanvangshaalbaarheidstoetsen zullen deze ondergrenzen opnieuw worden vastgesteld in overleg met de fondsorganen. Als uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat de ondergrenzen worden overschreden informeert het bestuur de fondsorganen en treedt met hen in overleg om tot passende maatregelen te komen.

Risicohouding korte termijn

Het strategisch eigen vermogen is afhankelijk van marktomstandigheden en schommelt dus in de tijd. Het pensioenfonds heeft beleid geformuleerd voor de inzet van risicobudget op korte termijn. (zie paragraaf 6.7.1). Deze inzet zal leidend zijn voor de inzet van risico.

4.14. Risicohouding premieovereenkomst en variabel pensioen

Bij Rabobank Pensioenfonds kunnen deelnemers vrijwillig aanvullend pensioen opbouwen. Deze aanvullende pensioenopbouw vindt dan plaats in een beschikbare premieregeling. Het kapitaal wordt belegd op basis van een lifecycle.

Sinds inwerkingtreding van de Wet verbeterde premieregeling per 1 september 2016 is er in de wet onderscheid gemaakt naar de risicohouding voor premieovereenkomsten en uitkeringsovereenkomsten. Hierbij wordt ook onderscheid gemaakt naar de opbouwfase van een premieovereenkomst en de uitkeringsfase in de vorm van een variabel pensioen. Voor Rabobank Pensioenfonds is er alleen sprake van de opbouwfase van een premieovereenkomst.

Voor de opbouwfase van de premieovereenkomst heeft het Rabobank Pensioenfonds een risicohouding vastgesteld. De risicohouding voor de opbouwfase is in onderstaande tabel opgenomen. De maximaal aanvaardbare afwijking betreft het verschil tussen het pensioen op de pensioendatum in een slecht weer scenario (5e percentiel) en de verwachte pensioenuitkomst op de pensioendatum in het mediane scenario (50e percentiel).

Leeftijdscohort	Maximaal aanvaardbare afwijking
21	55%
45	45%
55	35%

De volgende veronderstellingen zijn hierbij van toepassing:

- Er wordt uitgegaan van actieve deelnemers – op basis van een drietal maatmensen
- De door DNB gepubliceerde scenarioset (die ten grondslag ligt aan de haalbaarheidstoets)
- De reële pensioenuitkomsten op de pensioendatum
- De actuele premiestaffel en lifecycles.

De uitkomsten van de lifecycles zijn in overleg met een vertegenwoordiging van de deelnemers vastgesteld.

De risicohouding zal tenminste eens per drie jaar worden getoetst, of als een significante wijziging daar aanleiding toe geeft. Als de lifecycle niet voldoet aan de risicohouding zal het beleggingsbeleid of de risicohouding worden aangepast in overleg met de belanghebbenden.

5. Herverzekering

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds worden de risico's voor overlijden en invaliditeit, die voortvloeien uit de aangegane pensioenverplichtingen, niet herverzekerd.

6. Beleggingsbeleid en balansbeheer fonds

6.1. Inleiding

Artikel 135 van de Pensioenwet schrijft voor dat het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel. Het bestuur hanteert de volgende beleidsprincipes:

- Het fonds belegt zoveel mogelijk in financiële instrumenten die gewaardeerd kunnen worden op basis van marktnoteringen.
- Het bestuur richt de administratieve organisatie rondom beleggingen adequaat in. Dit betekent dat zij waar nodig functiescheiding en interne controlemaatregelen invoert.
- Het bestuur heeft een gedragscode ingesteld. De gedragscode draagt mede bij tot het integer functioneren van alle betrokkenen om conflicten tussen belangen van het fonds en privébelangen en ook het gebruik van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privédoeleinden te voorkomen.
- Het beleggingsbeleid zal niet strijdig zijn met het in het kader van het balansbeheer gevoerde beleid ter bescherming van de dekkingsgraad van het fonds.

Verwezen wordt tevens naar de als bijlage I bij de Abtn opgenomen ‘Verklaring inzake beleggingsbeginselen’.

6.2. Beleggingsdoelstellingen fonds

De doelstelling van de beleggingsportefeuille is afgeleid van de hoofddoelstelling van het fonds (zekerstelling en (tijdige en correcte) uitbetaling van reglementair toegezegde pensioenen).

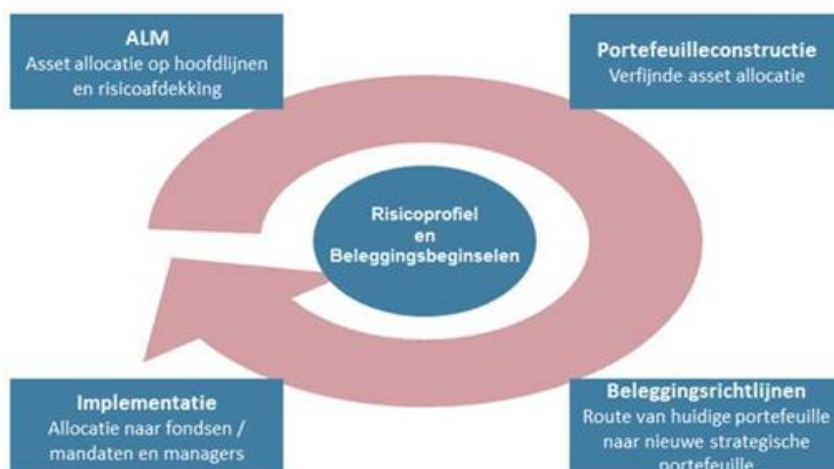
De te bereiken (strategische) doelen zijn door het bestuur als volgt gedefinieerd:

- Het realiseren van een zo hoog mogelijk totaalrendement gegeven een vastgestelde strategische assetmix met een bijbehorende herbalanceringsruimte.
- Het realiseren van een rendement op deelniveau dat minimaal gelijk is aan de gemiddeld in de markt haalbare opbrengsten oftewel de benchmarks.

6.3. Beleggingsproces

6.3.1. Beleggingscyclus en beleggingsplan fonds

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op een aantal principes of ‘investment beliefs’ die door het fonds zijn vastgesteld. Deze zijn opgenomen in de Verklaring beleggingsbeginselen die is opgenomen als bijlage bij deze Abtn. Het beleggingsproces bestaat uit de stappen zoals afgebeeld in de onderstaande figuur:

Het door het fonds gehanteerde risicoprofiel en de beleggingsbeginselen zijn de basis onder de beleggingscyclus. Deze zijn in deze Abtn (of de bijlage ervan) beschreven. Dit risicoprofiel en de beleggingsbeginselen zijn belangrijke uitgangspunten voor het Balansrisicoraamwerk zoals het fonds dat hanteert (zie ook 6.7.2).

ALM en portefeuilleconstructie fonds

Het fonds maakt periodiek een ALM en portefeuilleconstructie-analyse. Daarin wordt het Balansrisicoraamwerk getoetst en de samenstelling van de Zakelijke waarden en Renteportefeuille gedefinieerd. In beginsel voert het fonds de ALM studie elke drie jaar uit. De portefeuilleconstructie-analyse vindt elk jaar plaats en vormt de basis voor de strategische- en normportefeuille. Redenen voor een tussentijdse update van de ALM studie kunnen zijn een significante wijziging van de pensioenovereenkomst, de risicohouding of de verwachtingen over rendementen, risico's en/of veronderstelde correlaties. Uitgangspunten bij deze analyses zijn de pensioenovereenkomst, de indexatieambitie, de risicohouding zoals deze ook is neergeslagen in de door het fonds gehanteerde indexatie- en kortingstabel. Daarnaast zijn de door het bestuur vastgestelde verwachtingen voor rendementen, risico's en rendementscorrelaties van de beleggingscategorieën uitgangspunt; Deze verwachtingen worden op zowel kwalitatieve als kwantitatieve gronden vastgesteld, waaronder op basis van asset class studies. Van alle potentiële beleggingscategorieën is een kwalitatieve afweging gemaakt wat het mogelijke doel en de toegevoegde waarde ervan is in de beleggingsportefeuille en hoe deze zich verhouden tot de beleggingsbeginselen.

Strategisch Balans- en Beleggingsplan fonds

Het strategische beleggingsbeleid is vastgelegd in het Strategisch Balans- en Beleggingsplan. Dit plan wordt iedere drie jaar herijkt. Het geeft een onderbouwing voor de manier waarop met het vermogen wordt omgegaan.

Op basis van het Strategisch Balans- en Beleggingsplan wordt jaarlijks een beleggingsplan opgesteld. Daarin evalueert het bestuur het in het afgelopen jaar gevoerde beleggings- en balansbeheerbeleid en beschrijft het de voorgenomen (studies naar) wijzigingen in de beleggingsportefeuille die in het volgende jaar zullen plaatsvinden.

Verantwoord beleggen

Beschrijving van strategie en wijze van uitvoering van verantwoord beleggen vindt plaats in een separaat beleidsdocument. Dit beleidsdocument staat op de website van het fonds.

Implementatie en evaluatie

Gegeven de normportefeuille wordt door operationele vermogensbeheerders invulling gegeven aan de beleggingen. De selectie en monitoring van de operationele vermogensbeheerders is uitbesteed aan Achmea IM, onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur. Voor de selectie- en monitoring hanteert het fonds een gestructureerd proces. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn:

- Criteria waar de te selecteren operationele vermogensbeheerder aan dient te voldoen;
- Formulering van mandaatrichtlijnen per operationele vermogensbeheerders, zodanig dat deze de risicoruimte effectief begrenzen en aansluiten bij de beleggingsrichtlijnen en strategische beleggingsmix van het fonds; en
- De wijze en frequentie van rapporteren, zodanig dat het bestuur van het fonds goede (stuur)informatie heeft

6.3.2. Resultaatevaluatie fonds

Elk kwartaal wordt in een rapportage door Achmea IM het volgende vastgelegd:

- de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het kwartaal;
- de behaalde rendementen in het kwartaal en vanaf ultimo vorig jaar per beleggingscategorie, inclusief de derivatenportefeuilles;
- een toelichting op het rendement, het gevoerde beleid en de risicometing;
- een toelichting op en beoordeling van de operationele vermogensbeheerders;
- de omvang van de beleggingen per beleggingscategorie;
- een portefeuilleoverzicht op regelniveau.

Elke maand wordt in een rapportage door Achmea IM het volgende vastgelegd:

- een overzicht van de financiële risico's;
- een portefeuille- en rendementsoverzicht.

6.4. Waarderingsgrondslagen van beleggingen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en –instellingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Slechts als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva en ook liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts als de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Als daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Als de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering worden (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van ter beurze genoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van ter beurze genoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet ter beurze genoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

6.5. Beleggingsorganisatie

Het AB stelt het beleggingsbeleid vast. De NUB controleren en evalueren de uitvoering daarvan door de UB. Dit geldt ook voor het risicobeheer van de beleggingsportefeuille en het balansbeheer. Uit het AB is een beleggings- en balansbeheercommissie (BBC) gevormd die tot doel heeft het AB te adviseren over de strategische en beleidsmatige voorstellen en adviezen die de UB doen aan het AB. De beleidsvoorbereiding en –advisering is de verantwoordelijkheid van de UB. Voorts zijn de UB verantwoordelijk voor de implementatie van bestuursbesluiten en monitoren de uitvoering ervan bij uitbestedingspartijen. De UB rapporteren daarover aan het bestuur. Het bestuur ontvangt daarnaast rapportages van de fiduciair adviseur (Achmea IM) en de adviseurs balansmanagement (Achmea IM en Cardano) over de resultaten van de uitvoering van het beleggings- en balansbeheerbeleid en het daarmee verband houdende risicobeheerbeleid.

Het Rabobank Pensioenfonds heeft de advisering over en het feitelijk beheer van het vermogen uitbesteed. Achmea IM is de fiduciair adviseur van het fonds. De fiduciaire rol van Achmea IM is in 2024 uitgebreid, doordat nu ook de vastgoedbeleggingen hieronder vallen. De voornaamste taak van Achmea IM is het adviseren van het bestuur van het fonds. Ook zorgt Achmea IM voor het afdekken van de exposure op drie kernvaluta's: (USD, GBP, JPY). Daarnaast voert Achmea IM, in samenwerking met Cardano, operationele beheersactiviteiten in het kader van het balansbeheer uit. Achmea IM monitort ook de operationele werkzaamheden inzake het onderpand voor zowel de derivatenportefeuille van het fonds als de securities lending activiteiten. Het operationele beheer van het vermogen is grotendeels uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. Achmea IM verzorgt de selectie en monitoring van deze externe managers. Achmea IM adviseert het fonds ook op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Robeco is aangesteld voor de dienstverlening op het gebied van actief aandeelhouderschap (stemmen en engagement). De mandatering van de beheerders is volgens de beschreven beleggingsuitgangspunten, zoals verwoord in de paragrafen 6.4 en 6.6 van dit hoofdstuk.

Bij de selectie en monitoring van externe managers volgt Achmea IM een gestructureerd proces. Bij een selectie bepaalt het fonds de uitgangspunten en het beleggingskader, waarbinnen Achmea IM de zoekopdracht kan uitvoeren. Achmea IM rapporteert over de tussenstappen in het proces ('long list', 'short list') en zorgt voor een onderbouwd advies. Het bestuur van het fonds bepaalt uiteindelijk of het advies wordt gevolgd of dat een andere keuze wordt gemaakt. Bij de selectie is niet alleen de 'investment due diligence' relevant. Het fonds kijkt ook naar de uitkomsten van de operationele, juridische en fiscale due diligence. Achmea IM stelt ook het contract op met de externe manager en onderhandelt over de vergoeding. Achmea IM maakt hierbij gebruik van de model IMA van het Rabobank Pensioenfonds.

Het fonds kan met operationele managers specifiek op het fonds toegesneden mandaten geven, maar ook kan het fonds participeren in door operationele managers ingerichte 'fondsen'. Jaarlijks evalueert Achmea IM de prestaties en de organisatie van de operationele managers en adviseert zij het bestuur over de voorwaarden en beleggingsrestricties van beleggingsfondsen waar het fonds aan heeft gealloceerd.

Achmea IM draagt zorg voor de uitvoering van het strategische beleggingsbeleid. Ook verricht zij operationele beleggingstaken - zie hierboven - en oefent voorts toezicht uit op de aan de beheerders uitbesteede activiteiten en legt integraal verantwoording af over het gevoerde beleggingsbeleid.

Met het oog op een optimale afstemming tussen de verplichtingen van het fonds en het beleggingsbeleid en ook op de beheersing van de risico's in de balans van het fonds zijn met Achmea IM en Cardano als externe partij afspraken gemaakt, vastgelegd in een overeenkomst, inzake advisering, uitvoering en ondersteuning van de derivatenstrategie en de monitoring en het onderhoud van de strategische hedge.

6.6. Strategische beleggingsportefeuille fonds

De beleggingsuitgangspunten zijn opgenomen in het Balansrisicoraamwerk, de ALM/PC analyse en in het jaarlijkse beleggingsplan van het Rabobank Pensioenfonds. De beleggingsrichtlijnen zijn opgenomen in de bijlage. De strategische beleggingsportefeuille is als volgt:

Beleggingscategorie	Strategisch gewicht
Staatsobligaties euro	30,0%
Niet-staatsobligaties euro	6,0%
Hypotheken	6,0%
Totaal vastrentende waarden	42,0%
Aandelen wereldwijd	23,0%
Totaal aandelen	23,0%
Vastgoed Nederland	7,5%
Vastgoed Internationaal	5,0%
Totaal vastgoed	12,5%
High Yield	5,0%
Grondstoffen	5,0%
Private Equity	2,5%
Infrastructuur	5,0%
Emerging Market Debt – Local Currency	5,0%
Totaal alternatieve beleggingen	22,5%
Operationele cash	0,0%
Totaal liquiditeiten	0,0%
Totaal	100%

6.7. Financiële risico's

6.7.1. Balansmanagement fonds

Doelstelling van het balansmanagement is het bijsturen van het risicoprofiel van de balans van Rabobank Pensioenfonds op zodanige wijze dat dit overeenkomt met de risicopreferentie van het bestuur en de deelnemers.

Het beheersen van de financiële risico's is een onderdeel van het integraal risicomanagement (IRM) raamwerk. Voor de beschrijving van het IRM-raamwerk en de definities van de financiële risico's verwijzen wij naar hoofdstuk 2.4 van de Abtn. De belangrijkste risicogebieden in het kader van het vermogens- en balansbeheer zijn het matching- en renterisico, het marktrisico en het kredietrisico. De belangrijkste beheersmaatregelen zijn het balansrisicoraamwerk (BRR), de ALM/PC analyse, het balans- en beleggingsbeleid en de beleggingsrichtlijnen. Het BRR is het meest dynamisch instrument voor het balansmanagement. Hieronder wordt in het kort weergegeven hoe het BRR is opgezet.

De belangrijkste aspecten van het strategisch risicomanagementbeleid zijn onderstaand weergegeven.

Marktrente als uitgangspunt.

Het risicomanagementbeleid van Rabobank Pensioenfonds is gericht op de economische dekkingsgraad. Dat wil zeggen dat de verplichtingen worden gewaardeerd op basis van de in de markt waarneembare swapcurve. De wet schrijft echter voor dat beslissingen over korting en indexatie

moeten worden genomen op basis van de beleidsdekkingsgraad. Deze is gebaseerd op een waardering van de verplichtingen met de UFR-curve.

Dominante risicofactoren en instrumenten.

Het strategisch risicomanagementbeleid is gericht op het afdekken van ongewenste dekkingsgraadrisico's, in het bijzonder zeer lage dekkingsgraden ("staartrisiko's"). De dominante risicofactoren waarop het fonds stuur, betreffen rente- en zakelijke-waardenrisico. Het zakelijke waardenrisico is hoofdzakelijk aandelenrisico.

Voor deze risico's hanteert het fonds de volgende uitgangspunten:

- Renterisico wordt structureel gezien als een onbeloond risico, incidenteel kan er wel sprake zijn van een beloning van dit risico. Het renterisico wordt daarom in beginsel zo veel als mogelijk afgedekt, tenzij er redenen zijn blootstelling te hebben aan dit risico. Deze blootstelling aan renterisico is gemaximeerd. Echter wanneer er sprake is van een beheersmaatregel dan kan het renterisico licht aangepast worden. Van een beheersmaatregel is sprake wanneer er sprake is van een regime change, wanneer het slechtweers scenario wordt genaderd of wanneer er sprake is van een andere pensioenregeling (zie het strategische beleggingsbeleid).
- Aandelenrisico wordt structureel gezien als een beloond risico, incidenteel kan er wel sprake zijn van een onvoldoende beloond risico. Aandelenrisico wordt daarom bewust genomen, tenzij er redenen zijn de blootstelling hieraan te verminderen. Wanneer er sprake is van een beheersmaatregel kan het fonds ervoor kiezen aandelenrisico af te bouwen door gebruik van (extra inzet van) put opties.
- Het gezamenlijke risico naar rente- en zakelijke waarden kent minima en maxima.

Afdekking vindt mede plaats door inzet van derivaten die het risico van een aantal dominante risicofactoren reduceren.

6.7.2. Balansrisicoraamwerk (BRR) fonds

Het BRR is het raamwerk waarbinnen de omvang, inzet en verdeling van het risicobudget is vastgelegd.

Het BRR kent vier stappen:

1. Input en risicohouding;
2. Bepaling omvang risicobudget;
3. Bepaling inzet risicobudget.
4. Toetsing van de inzet van het risicobudget.

In bijlage VI. wordt het BRR nader toegelicht.

6.8. Balansrichtlijnen fonds

Ten aanzien van de renterisicoportefeuille en derivatenoverlay worden de volgende algemene richtlijnen in acht genomen.

Algemeen

De omvang van het risicobudget is dat budget dat het fonds acceptabel acht gegeven de feitelijke dekkingsgraden en de relevante pijngrens.

De maximale inzet van het risicobudget wordt afgeleid van een door het Algemeen Bestuur geaccordeerd slechtweerscenario en is nooit groter dan het verschil tussen de feitelijke dekkingsgraad en de pijngrens.

Het fonds kan ervoor kiezen tijdens een beheersmaatregel het beschikbare risicobudget niet maximaal in te vullen, maar minder in te zetten. Deze minimale omvang is vooraf gedefinieerd, inclusief een minimum voor de rente-afdekking.

Het risicobudget wordt ingevuld met de asset allocatie en met het hedgebeleid.

Monitoring

- Het risicoprofiel wordt maandelijks gemonitord aan de hand van de meest actuele dekkingsgraad, de verwachte risicopremies, de schokmatrix en het slechtste scenario.
- Aanpassing van de inzet van het risicobudget vindt alleen plaats na akkoord van het Algemeen Bestuur.

Rebalancing van de derivaten in de matching- en derivatenportefeuille

De waarde van de derivaten (renteswaps, inflatieswaps, swaptions, aandelenopties, total return swaps, hybride) als percentage van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille is gelimiteerd op respectievelijk -5% en 5%. Overschrijdt de waarde van deze derivaten, op kwartaalultimo, het totale beheerde vermogen met 5% (zowel positief als negatief), dan maakt Achmea IM hiervan melding. Hierna zal Cardano een advies aan het Uitvoerend Bestuur opstellen, in overleg met Achmea IM.

6.8.1. Rente- en inflatiegevoeligheid renterisicoportefeuille fonds

Rente- en inflatiederivaten

Ter bepaling van de rente- en inflatiegevoeligheid van de derivaten in de renterisicoportefeuille wordt uitgegaan van de feitelijke gevoeligheid ('delta').

Obligaties in risicomanagementportefeuille

De rente- en inflatiegevoeligheid van de obligaties in de risicomanagementportefeuille (werknaam Zink) is gebaseerd op de door Cardano gehanteerde methodiek. Hierbij is uitgegaan van de feitelijke samenstelling van de portefeuille.

Overige obligatieportefeuilles

Ter bepaling van de rente- en inflatiegevoeligheid van de overige obligatieportefeuilles is uitgegaan van de feitelijke omvang van deze portefeuilles en de samenstelling van de onderliggende benchmarks.

6.8.2. Instrumenten fonds

De instrumenten die onderdeel uitmaken van de renteafdekking zijn als volgt:

- staatsobligaties gedenomineerd in Euro (Graniet)
- Hoogwaardige bedrijfsobligaties (Spijker)
- Nederlandse Hypotheken
- Risicomanagement mandaat (Zink)
- (Equity-linked) swaptions
- Renteswaps
- Inflatieswaps

6.8.3. Rente-hedge fonds

Rentehedgeratio

De rentehedgeratio wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de bpv van de matching-portefeuille en de bpv van de technische voorziening gebaseerd op de swaprente. Het betreft hier de gevoeligheid naar de (zero) swaprentetermijnstructuur.

Looptijdsegmenten

Om het risico van curvedraaiingen te reduceren wordt de rentehedge zodanig samengesteld dat verdeling van de bpv over diverse looptijdsegmenten – zogenaamde key rate exposures – zoveel mogelijk aansluit bij de verdeling van de bpv van de voorwaardelijke verplichtingen over deze looptijdsegmenten. De volgende key rates worden hierbij in acht genomen: 2y, 5y, 10y, 15y, 20y, 30y, 40y en 50y.

De verdeling van de bpv van de verplichtingen over deze looptijdsegmenten is vooral richtinggevend. De bpv van de renterisicoportefeuille mag van de verdeling van de bpv van de verplichtingen over de

looptijdsegmenten afwijken als bijvoorbeeld bepaalde looptijden minder liquide zijn. Wel dient rekening gehouden te worden met onderstaande curve richtlijn.

Richtlijn impact curvedraaiingen

De impact van een andere verdeling van de rentehedge over looptijdsegmenten dan de verplichtingen (naar rato van de hedgeratio) mag maximaal 2 dekkingsgraadpunten bedragen bij de volgende curvedraaiingsscenario's (op ieder einde kwartaals meetmoment). Dit zijn vrij extreme, maar realistische curvedraaiingen.

- Inverse beweging door draaiing rond de 20-jaars swaprente
De 50-jaars swaprente neemt 50 basispunten af, de 5-jaars swaprente neemt 50 basispunten toe. Het 20-jaars punt verandert niet en de andere rentes veranderen proportioneel aan de looptijd.
- Versteiling door draaiing rond de 20-jaars swaprente
De 50-jaars swaprente neemt 50 basispunten toe, de 5-jaars swaprente neemt 50 basispunten af. Het 20-jaars punt verandert niet en de andere rentes veranderen proportioneel aan de looptijd.

Als door specifieke omstandigheden zoals bijvoorbeeld voortvloeiend uit regelgeving een afwijking van genoemde richtlijn wenselijk of onvermijdelijk is, zal het Algemeen Bestuur hierover besluiten.

Richtlijn impact spreadrisico (voor totale renterisicoportefeuille)

Het spreadrisico betreft het risico dat de veranderingen in de obligatierente niet gelijk zijn aan veranderingen in de swaprente. De effectiviteit van de rentehedge neemt hierdoor af. De spread geeft het verschil tussen de obligatierente en de swaprente weer. De impact van het spreadrisico wordt gemeten aan de hand van onderstaande scenarioanalyse. Hierbij wordt bepaald hoeveel spreadrisico kan optreden als deze scenario's zich zouden voor doen in de obligaties in de Benchmarks van de matchende assets. Het maximale neerwaartse spreadrisico op de benchmarks van de matchende assets tezamen (de 'Benchmarks') mag in deze scenario's maximaal 2 dekkingsgraad-punten bedragen. De 'Benchmarks' zijn de benchmarks van de matchende categorieën Staat (Graniet), securitized (Spijker), NL Hypotheken en de risicomanagementportefeuille (Zink). Deze richtlijn is afhankelijk van renteniveaus en belegd vermogen en zal zodoende jaarlijks worden geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Toe te passen schok	
Duitsland	50
Frankrijk	100
Nederland	75
Oostenrijk	125
Finland	75

Tabel met spread schok per land in basispunten

Richtlijn impact volatiliteit en tijdswaarde

Optionele derivaten kunnen onder bepaalde marktomstandigheden waardeverliezen door andere factoren dan direct door beweging van de onderliggende nominale waarde. In het algemeen kan dit komen door het verloop van de tijd of door daling van de geïmpliceerde volatiliteit in de markt. Voor optionele derivaten gelinkt aan de rente wordt het risico op waardevermindering door deze factoren elk kwartaal gemonitord. Dit wordt gedaan door de volgende twee scenario's te beschouwen:

- Een daling van de geïmpliceerde volatiliteit met 10 basispunten
- Het verloop van 3 maanden zonder marktbeving

Er zijn geen limieten gesteld aan bovengenoemde factoren, de uitkomsten dienen ter indicatie van de potentiële impact van deze secundaire factoren op de dekkingsgraad.

Richtlijn lineair niet-lineair

Het risicoprofiel van het fonds sluit zo goed als mogelijk aan bij de risicohouding van de deelnemers. Gegeven de niet-lineaire voorkeuren van deelnemers, wordt er gebruik van gemaakt van niet lineaire instrumenten zoals swaptions. De hoeveelheid swaptions die strategisch ingezet wordt om de rente hedge in te vullen bedraagt 15% met een operationele bandbreedte van 10%-20%. Naast de strategische inzet kan het bestuur beslissen om swaptions in te zetten als een beheersmaatregel in vooraf gedefinieerde scenario's, waarbij extra risico gemitigeerd kan worden vergeleken met de default situatie.

6.8.4. Inflatiehedge fonds

Het pensioenfonds heeft een indexatieambitie ten behoeve van al haar deelnemers. Om het risico van (sterk) oplopende inflatie te reduceren, maakt het pensioenfonds gebruik van een inflatiehedge. De omvang van de inflatiehedge wordt bepaald als onderdeel van het strategisch risicobudget. Hierbij wordt naast de impact op de nominale dekkingsgraad ook het koopkrachtrisico in ogenschouw genomen.

Inflatiehedge ratio

De inflatiehedge ratio wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de inflatiegevoeligheid op basis van de Europese inflatie-index (de zogenaamde "HICP ex tobacco" index voor de Eurozone) van de renterisicoportefeuille en de inflatiegevoeligheid van de reële technische voorziening. Deze technische voorziening wordt bepaald op basis van de reële rentecurve die volgt uit het verschil van de (zero coupon) swapcurve en de zogenaamde Break-Even Inflatiecurve (BEI-curve).

6.8.5. Aandelenhedge fonds

De aandelenhedge ratio wordt berekend als de verhouding tussen de gevoeligheid van de aandelenhedge voor koersmutaties bij aandelen en de gevoeligheid van alle fysieke aandelenbeleggingen van het fonds voor diezelfde koersmutaties. Het instrument dat wordt ingezet voor de aandelenhedge wordt over het algemeen gelinkt aan de aandelenbenchmark van het fonds. In specifieke omstandigheden kan hiervan worden afgeweken. Het fonds kan er ten tijde van een beheersmaatregel voor kiezen aandelenrisico af te bouwen door gebruik van (extra inzet van) put opties.

Richtlijn impact volatiliteit en tijdswaarde

Optionele derivaten kunnen onder bepaalde marktomstandigheden waarde verliezen door andere factoren dan direct door beweging van de onderliggende. In het algemeen kan dit komen door het verloop van de tijd of door daling van de geïmpliceerde volatiliteit in de markt. Voor optionele derivaten gelinkt aan de rente wordt het risico op waardevermindering door deze factoren op kwartaalbasis gemonitord. Dit wordt gedaan door de volgende twee scenario's te beschouwen:

- Een daling van de geïmpliceerde volatiliteit met 5%-punt
- Het verloop van 3 maanden zonder marktbeving

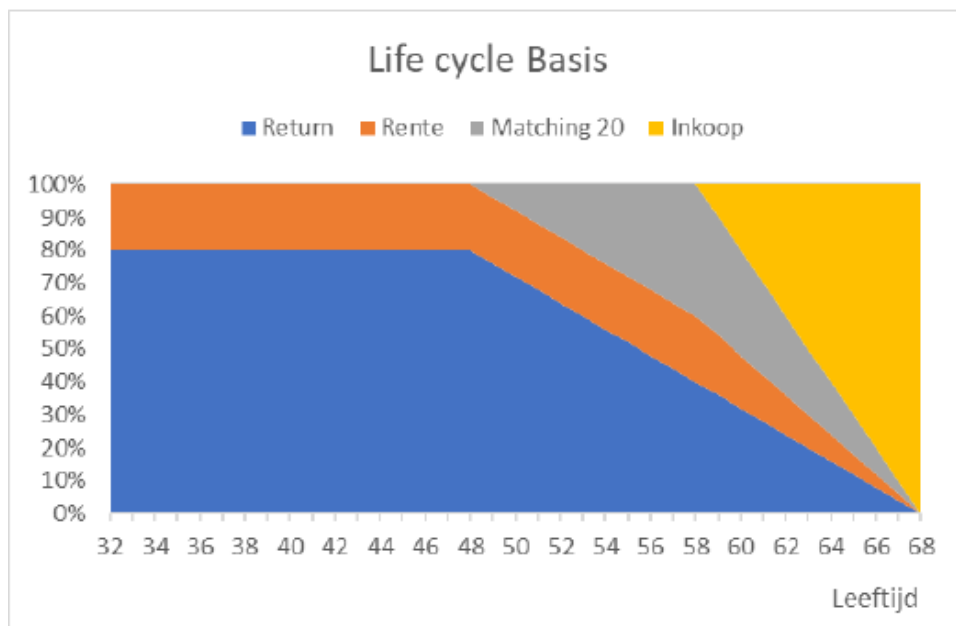
Er zijn geen limieten gesteld aan bovengenoemde factoren, de uitkomsten dienen ter indicatie van de potentiële impact van deze secundaire factoren op de dekkingsgraad.

Richtlijn lineair niet-lineair

Het risicoprofiel van het fonds sluit zo goed mogelijk aan bij de risicohouding van de deelnemers. Het gebruik van aandelenputopties is gelimiteerd binnen een bandbreedte van 0 tot 60% van de normportefeuille aandelen. Het bestuur kan beslissen om aandelenputopties in te zetten als een beheersmaatregel in vooraf gedefinieerde scenario's, waarbij extra risico gemitigeerd kan worden vergeleken met de default situatie.

7. Beleggingsbeleid voor risico deelnemer (Defined Contribution)

Rabobank Pensioenfonds biedt met ingang van 1 januari 2023 naast de bestaande CDC-regeling ook een defined contribution ('DC') pensioenregeling aan met daarin de nieuwe opbouw van de pensioenen van de medewerkers van Rabobank. Deze paragraaf beschrijft het beleggingsbeleid van deze regeling. In een DC-regeling belegt een deelnemer volgens het life-cycle principe. Dit betekent dat het rendementsrisicoprofiel van de beleggingen wijzigt naarmate een deelnemer ouder wordt, ook wel een leeftijdsafhankelijk beleggingsbeleid genoemd. De onderstaande figuur laat de verandering in het beleggingsbeleid zien in relatie tot de leeftijd.

In de opbouwfase belegt de deelnemer volgens de life-cycle in bepaalde verhoudingen in twee of drie modules, waarbij vanaf 10 jaar voor de pensioenleeftijd er geleidelijk pensioen wordt aangekocht in de bestaande CDC-regeling. De deelnemer hevelt stap voor stap een deel van zijn opgebouwde kapitaal over naar deze collectieve (CDC-)pensioenportefeuille. De DC-regeling maakt gebruik van de volgende drie bouwstenen, ook wel modules genoemd:

- Module Return
- Module Rente
- Module Matching

Module Return

De module Return belegt in dezelfde onderliggende beleggingscategorieën die aanwezig zijn binnen de CDC-regeling. Dit geeft de deelnemers – ondanks de beperkte omvang van deze regeling – direct toegang tot een breed gespreide beleggingsportefeuille. In deze portefeuille zitten, naast aandelen, ook andere beleggingscategorieën, zoals in onderstaande figuur weergegeven:

Return module	Allocatie
Aandelen wereldwijd	38,9%
Vastgoed Nederland	12,9%
Vastgoed Internationaal	8,6%
Global High Yield	8,6%
Private Equity	6,9%
Infrastructuur	6,9%
Grondstoffen	8,6%

Staatsobligaties opkomende landen (lokale valuta)	8,6%
Totaal	100%

Module Rente

De module Rente belegt in verschillende vastrentende en relatief veilige beleggingscategorieën:

Rente module	Allocatie
Staatsobligaties euro	33,4%
Niet-staatsobligaties euro	33,3%
Hypotheek Nederland	33,3%
Totaal	100%

Module Matching

De module Matching is ingevuld via een belegging in een mandaat met hoge rentegevoeligheid. Dit gebeurt om het renterisico af te dekken. Deze beleggingscategorie kan op zichzelf heel volatiel zijn vanwege de hoge rentegevoeligheid. Tegelijk werkt deze bouwsteen juist stabiliserend voor de aankoop in de bestaande CDC-regeling. De bescherming is dus gericht op de verwachte pensioenuitkering en niet op behoud van het vermogen.

Matching module	Allocatie
Staatsobligaties langlopend en renteswaps (mandaat Zink)	100%
Totaal	100%

Toerekening rendement

De DC-regeling kenmerkt zich door persoonlijke pensioenvermogens en is in de aanvangsperiode relatief klein in verhouding tot de CDC-portefeuille (het fonds). De ingelegde premies voor de DC-regeling worden meegenomen in het beleggingsbeleid voor de totale portefeuille van Rabobank Pensioenfonds. De deelnemers aan de DC-regeling krijgen een rendement toebedeeld op basis van het ontwerp van de basis life cycle (zie bovenstaand).

Bijlagen

Stichting Rabobank Pensioenfonds

Deze verklaring maakt deel uit van de Abtn van het Rabobank Pensioenfonds

1. Inleiding

Voor u ligt de ‘Verklaring inzake de beleggingsbeginselen’ (hierna: ‘de verklaring’). Hierin kunt u lezen wat het beleggingsbeleid is van Stichting Rabobank Pensioenfonds (hierna: ‘het pensioenfonds’). Pensioenfonds zijn volgens de Europese Pensioenrichtlijn verplicht om zo’n verklaring op te stellen. De Europese Pensioenrichtlijn regelt de werkzaamheden van en het toezicht op pensioenfonds. In Nederland is de richtlijn verwerkt in de Pensioenwet. Hierdoor zijn de Nederlandse pensioenfonds verplicht de verklaring op te nemen in hun zogenaamde Actuariële- en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Het pensioenfonds stelt de verklaring op verzoek beschikbaar aan alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook is de verklaring terug te vinden op de website van het fonds: www.rabobankpensioenfonds.nl. Deze verklaring is door het bestuur opgesteld d.d. 8 mei 2007 en wordt regelmatig herzien: eens in de drie jaar én bij belangrijke wijzigingen in het beleggingsbeleid.

Hoofdstuk 2 gaat over de pensioenregeling en de organisatie van het pensioenfonds. In hoofdstuk 3 staan we stil bij het beleggingsbeleid. Hoofdstuk 4 gaat over de uitvoering van het beleggingsbeleid.

2. Organisatie en Regeling

2.1 Organisatie

Het pensioenfonds is het pensioenfonds voor (gewezen) werknemers van de Rabobank. Het doel van het pensioenfonds is pensioenrechten administreren, pensioenuitkeringen verzorgen en pensioengelden beleggen. Achmea Pensioenservices voert de pensioenregeling uit.

2.2 Bestuur Pensioenfonds

Het bestuur van het pensioenfonds is eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. Het bestuur stelt het strategisch beleggingsbeleid vast en houdt toezicht op de uitvoering ervan door het Uitvoerend Bestuur. Achmea Investment Management (Achmea IM) is ingeschakeld voor de (operationele) uitvoering van het beleggingsbeleid. Achmea IM is daarmee verantwoordelijk voor uitvoering van en advies over het vermogensbeheer. Dit houdt in:

- advisering over beleggingstechnische zaken;
- beleidsondersteuning;
- uitvoering van door het bestuur gedelegeerde verantwoordelijkheden zoals: 1) de pensioengelden beleggen binnen de kaders die het bestuur heeft vastgesteld en 2) externe vermogensbeheerders selecteren en na besluitvorming door het bestuur aanstellen.

Achmea IM legt periodiek verantwoording af aan het bestuur, via het uitvoerend bestuur van het pensioenfonds.

2.3 Pensioenregeling

De pensioenregeling is een zogenaamde middelloonregeling (CDC-regeling³). Een deelnemer heeft recht op pensioen bij ouderdom en arbeidsongeschiktheid. De pensioenregeling staat uitvoerig beschreven in het pensioenreglement en de Abtn, waar deze verklaring onderdeel van uitmaakt. De Abtn vindt u op www.rabobankpensioenfonds.nl.

³ In het kader van de Pensioenwet en het toezicht van DNB op pensioenfonds wordt deze CDC-regeling als middelloonregeling aangemerkt. De hoogte van de premie is gemaximeerd. De jaarlijkse opbouw door het Rabobank Pensioenfonds is voorwaardelijk en afhankelijk van de hoogte van de ontvangen premie. De indexatie van opgebouwde aanspraken en pensioenen is voorwaardelijk en afhankelijk van de in het Rabobank Pensioenfonds beschikbare middelen.

2.4 Bestuur en medewerkers

De integriteitsregelingen van de Rabobank zijn op de medewerkers van het bestuursbureau van het pensioenfonds van toepassing. Het fonds kent een eigen gedragscode die op het bestuur en het verantwoordingsorgaan van toepassing is.

Controle op de naleving van deze regelingen berust bij de compliance officer van het pensioenfonds. Deze werkt hiertoe samen met de afdeling Compliance van Rabobank Nederland.

Directie en medewerkers van Achmea IM hebben een eigen gedragscode ondertekend. Het pensioenfonds zorgt ervoor dat medewerkers tijdens het hele beleggingsproces over professionele kwaliteit en expertise beschikken. In de tussen het pensioenfonds en Achmea IM gesloten uitbestedingsovereenkomst heeft Achmea IM zich hiertoe jegens het pensioenfonds verplicht.

De controle op naleving van de gedragscode van Achmea IM berust bij de compliance officer van Achmea IM.

3. Beleggingsbeleid van het pensioenfonds

3.1 Algemeen

Het pensioenfonds ontvangt pensioenpremies om de pensioenen in de toekomst te kunnen uitkeren. Het fonds heeft verplichtingen en ambities, onder andere op het gebied van de pensioenpremie en inflatiecompensatie. Om die verplichtingen en ambities te kunnen realiseren, heeft het fonds verschillende sturingsmiddelen. Een van die middelen is het beleggingsbeleid. Om op de lange termijn voldoende middelen te hebben om aan de verplichtingen te kunnen voldoen en ambities waar te kunnen maken, belegt het fonds de premies in aandelen, obligaties en andere beleggingsvormen waarover rendement wordt behaald.

Zulke beleggingen brengen echter ook het risico met zich mee dat de verwachte rendementen niet worden gehaald. Het fonds brengt de risico's daarom regelmatig in kaart met een zogenaamde Asset Liability Matching-studie (ALM). In een ALM-studie wordt berekend hoe de financiële positie van het fonds zich op lange termijn kan ontwikkelen, binnen verschillende economische scenario's. Op die manier kan het fonds de volgende inschattingen maken: Hoe groot is het risico dat het fonds niet aan haar verplichtingen kan voldoen? En welke ruimte is er nog voor de invulling van de ambities?

Ook de toezichthouder van de pensioenfondsen, De Nederlandsche Bank (DNB), speelt een belangrijke rol bij het strategisch beleggingsbeleid. In het Financieel Toetsingskader (FTK), onderdeel van de Pensioenwet, zijn de wettelijke financiële eisen aan pensioenfondsen vastgelegd. DNB houdt toezicht op pensioenfondsen over het naleven van de vereisten van het FTK. Daardoor heeft risicomangement een veel prominenter rol gekregen binnen het financiële management van een pensioenfonds. Hierbij is het van belang om de risico's in het licht van de integrale balans te bekijken. DNB beschrijft in haar regelgeving de risico's voor een pensioenfonds. De belangrijkste risico's zijn het renterisico, het valutarisico en het risico van waardedalingen van aandelen en onroerend goed. DNB beoordeelt regelmatig hoe hoog de risico's zijn en of het fonds voldoende buffers heeft om tegenvallende ontwikkelingen te kunnen verwerken.

Bij alle beleggingsactiviteiten gelden algemene uitgangspunten:

- het pensioenfonds hanteert het voorzichtigheidsbeginsel (het vermogen wordt op zo'n manier belegd dat de veiligheid, kwaliteit en liquiditeit van de middelen voldoende zijn gewaarborgd);
- het vermogen wordt belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- het vermogensbeheer wordt op deskundige en zorgvuldige wijze uitgevoerd;
- de belegde middelen worden op voldoende wijze gediversifieerd;
- het pensioenfonds sluit in beginsel geen enkele beleggingscategorie, -techniek of -instrument uit⁴.

⁴ Zie verder ook paragraaf 4.3.

3.2. Vaststellen beleggingsbeleid

Het bestuur bepaalt welke financiële risico's acceptabel zijn. Zij kijkt daarbij naar de ALM-studie, relevante regelgeving en algemene uitgangspunten. De centrale doelstelling is om het risico te voorkomen dat zich onacceptabel hoge kortingen voordoen en onvoldoende kan worden geïndexeerd." Daarna bepaalt het bestuur het strategisch (meerjaren) beleggingsbeleid. De belangrijkste (beleggings)vraagstukken daarbij zijn:

- Welke omvang, inzet en verdeling van het risicobudget is passend bij de risicohouding en doelstelling van het fonds?
- Welke vermogenscategorieën en soorten financiële instrumenten zijn acceptabel gezien de specifieke situatie van het fonds?
- Hoe wordt het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën verdeeld (de zogenaamde normportefeuille)?
- Hoe worden de beleggingen geografisch gespreid?
- Hoe luiden de benchmarks van de verschillende marktportefeuilles en – waar relevant – de daarbij behorende duration?
- Wat is de ruimte om (tijdelijk) af te wijken van de strategische portefeuille (die volgt uit de ALM-studie)?
- Hoe zijn de financiële risico's te beheersen, ten opzichte van het gewenste niveau (bijvoorbeeld door gebruik te maken van derivaten)?
- Voor welke beleggingstitels gelden eventuele restricties ten aanzien van de kredietwaardigheid?
- Wat is het beleid over valutarisico's?
- Op welke wijze wordt de vereiste dekkingsgraad van het fonds beschermd?

Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid voor een langere periode vast, in beginsel voor een periode van maximaal drie jaar. Bij grote wijzigingen, in marktomstandigheden of de situatie van het fonds, kan het bestuur het beleid ook tussentijds aanpassen.

3.3. Beleggingsbeginselen fonds

Investment beliefs – de beleggingsbeginselen – vormen een belangrijke leidraad voor het bestuur van een pensioenfonds bij de keuzes die hij maakt over het beleggingsbeleid en balansbeheer. Het bestuur van het Rabobank Pensioenfonds hanteert de volgende beleggingsbeginselen:

- 1. Het fonds neemt beleggingsrisico om voldoende rendement te behalen op lange termijn**
 - o We nemen niet meer risico dan nodig is om een waardevast pensioen te realiseren en we beperken het risico indien nodig om het nominale pensioen te beschermen.
 - o We zien risicobeheer als een dynamisch proces.
 - o We geloven dat bij het risicobeheer de inzet van opties een meerwaarde kan hebben.
- 2. Het fonds gebruikt zijn kracht als lange termijn belegger**
 - o We kunnen onze beleggingsmogelijkheden vergroten en een beter rendement behalen.
 - o We kunnen het risico van marktschokken en illiquiditeit, binnen acceptabele grenzen dragen.
 - o We kunnen profiteren van de premie op illiquide beleggingen.
- 3. Het fonds belegt op basis van risicofactoren die naar verwachting voldoende worden beloond.**
 - o We identificeren de volgende risicofactoren die in aanmerking komen: aandelen, krediet, looptijd, inflatie, illiquiditeit, grondstoffen, alternatieve beleggingen, opkomende markten en real assets.
- 4. Het fonds ziet renterisico als een niet voldoende beloond risico**

- o We dekken het renterisico af, waarbij we rekening houden met de lange termijn verbanden tussen rente, aandelen en inflatie en ook met de materialiteit van het renterisico.
- 5. Het fonds ziet valutarisico voor ontwikkelde markten als een niet voldoende beloond risico**
- o We dekken de belangrijkste valutarisico's in de ontwikkelde markten af, waarbij we rekening houden met de lange termijn verbanden tussen valuta, aandelen en zakelijke waarden en ook met de materialiteit van het valutarisico.
- 6. Het fonds vindt spreiding over beleggingscategorieën essentieel voor een robuuste portefeuille**
- o We kunnen met spreiding de verhouding tussen rendement en risico optimaliseren.
 - o We letten erop dat de spreiding binnen een categorie in relatie blijft staan tot de totale portefeuille.
- 7. Het fonds onderschrijft de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een duurzame samenleving**
- o We hanteren een normatieve ondergrens en willen niet verdienen aan ondernemingen en overheden die onze basisprincipes schenden.
 - o We verwachten dat beleggingen in ondernemingen en overheden die milieu-, sociale- en bestuurlijke risico's goed beheersen, betere resultaten opleveren.
 - o We kunnen met impactvolle investeringen een positieve bijdrage leveren aan de samenleving, binnen de kaders van onze kerntaak.
- 8. Het fonds maakt per categorie een bewuste keuze tussen actief of passief beleggen**
- o We beleggen alleen actief als dat gepaard gaat met een hoger verwacht nettorendement en/of lager verwacht risico en/of indien een passieve invulling niet goed mogelijk is.
 - o We zien de selectie van benchmarks als een actieve keuze en kiezen voor (maatwerk) benchmarks die het beste passen bij onze lange termijn doelstellingen.
- 9. Het fonds vindt kosten een belangrijke overweging bij het beleggen**
- o We betrekken kostentransparantie, uitlegbaarheid van kosten, verwacht rendement en maatschappelijke impact in onze afweging.
- 10. Het fonds streeft naar overzicht, eenvoud en uitlegbaarheid**
- o We staan alleen complexiteit toe als daar een duidelijke verwachte meerwaarde tegenover staat.

3.4 Risicobeleid

Pensioenfondsen hebben te maken met een toenemend complexe en sterk veranderende omgeving. Om de risico's die daarmee gepaard gaan te beheersen wordt integraal risicomanagement een steeds belangrijker punt op de agenda van het bestuur van pensioenfondsen. Risico's nemen en risico's beheersen is onderdeel van het besturen en van de dagelijkse praktijk van ieder pensioenfonds en daarmee een belangrijke factor bij het behalen van de doelstellingen van een fonds. Het pensioenfonds wil daarom de risico's waarmee zij geconfronteerd kan worden in kaart brengen, beheersen en monitoren. De Risk Management Charter (RM Charter) beschrijft het raamwerk voor risicomanagement van het pensioenfonds.

In de RM Charter wordt ook de Risicotaxonomie van het pensioenfonds gedefinieerd. Deze taxonomie geeft een nadere definiering van de verschillende risicogebieden voor het pensioenfonds en is

gebaseerd op de wijze waarop DNB risicogebaseerd toezicht toepast en de expliciete eisen die DNB stelt aan risicomanagement. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van een analyse van de verschillende risicogebieden zelf risicothema's onderkend. De te onderscheiden risicogebieden op het gebied van beleggingen zijn:

Matching- en renterisico

Het risico dat ontstaat als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balance posten) dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta, liquiditeit- typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Marktrisico

Het risico ten gevolge van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij haar (betalings)verplichtingen niet nakomt uit hoofde van leningen, vorderingen, derivaten en soortgelijke overeenkomsten. Voor het pensioenfonds geldt dat het kredietrisico zich manifesteert bij derivatentransacties en liquiditeitsbeheer.

Naast de financiële risico's loopt het pensioenfonds ook niet- financiële risico's uit hoofde van beleggingen. Dit zijn onder andere operationeel risico, IT-risico en integriteitsrisico. Ook de niet-financiële risico's zijn beschreven in de RM Charter. Het pensioenfonds beheerst deze risico's zoveel mogelijk door beleid te formuleren en eisen te stellen aan haar dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'Chinese walls', enzovoort. Achmea IM overlegt ieder kwartaal een niet-financiële risicorapportage en ieder jaar de zogenaamde ISAE 3402 type II verklaring.

3.5 Beleggingsrichtlijnen

Uit de ALM-studie volgt de verdeling van het vermogen over de verschillende categorieën en regio's. In de strategische portefeuille wordt dit vastgelegd en ook binnen welke grenzen de vermogensbeheerder het vermogen dient te beheren.

De beleggingsrichtlijnen gelden als een mandaat. Ze bepalen hoe de vermogensbeheerder het beleggingsbeleid dient uit te voeren. Het doel van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is: de beleggingsresultaten binnen de vastgestelde grenzen optimaliseren, zodat zij op de lange termijn aan de verplichtingen en ambities van het pensioenfonds kan voldoen.

3.6 Jaarlijks update: evaluatie beleggingsbeleid

Het pensioenfonds evalueert het beleggingsbeleid tenminste jaarlijks. Ieder jaar wordt het beleggingsplan op voorstel van het bestuur van het pensioenfonds geactualiseerd. Daarbij wordt rekening gehouden met gewijzigde marktomstandigheden, marktverwachtingen en eventuele veranderingen in de situatie van het pensioenfonds.

Het beleggingsplan en bij behorende beleggingsrichtlijnen dienen als richtlijn voor het desbetreffende jaar: hoe vullen we de beleggingsportefeuille in en hoe stellen we de bandbreedte per beleggingscategorie vast? Zijn de veranderingen in de situatie van het pensioenfonds of de markt aanzienlijk, dan kan het pensioenfonds besluiten om tussentijds een nieuwe ALM uit te voeren. Ook bij ingrijpende ontwikkelingen tijdens het jaar zal het pensioenfonds de beleggingsrichtlijnen opnieuw bekijken en updaten.

4. Uitvoering

4.1 Uitbesteding beleggingsbeleid

Het vermogensbeheer is door het bestuur uitbesteed aan Achmea IM. Om schaalvoordelen te bereiken wordt door het pensioenfonds vooral gebruik gemaakt van collectieve beleggingsinstellingen die

binnen het mandaat worden aangestuurd door Achmea IM. In overleg met het bestuur kunnen ook externe vermogensbeheerders worden ingeschakeld. De keuze om bij het vermogensbeheer ook externe vermogensbeheerders in te schakelen vindt altijd plaats tegen de achtergrond van rendementsoptimalisatie binnen risico's die aanvaardbaar worden geacht. Achmea IM doet voorstellen met betrekking tot de externe uitvoerders volgens een vastgestelde procedure. Het bestuur benoemt de uitvoerder.

4.2 Rapportage en verantwoording

In opdracht van het bestuur wordt de hele beleggingsportefeuille geadministreerd en geconsolideerd door de uitvoerder. De uitvoerder stemt in dit kader ook af met externe partijen, zoals de bewaarbanken.

Het pensioenfonds waardeert haar bezittingen op dagbasis tegen actuele waarde, waarbij indien mogelijk de beurswaarde wordt gehanteerd. Als beleggingen niet tegen actuele waarde kunnen worden gewaardeerd, bijvoorbeeld vanwege illiquiditeit, worden deze beleggingen gewaardeerd tegen algemeen geaccepteerde waarderingsgrondslagen.

De uitvoerder rapporteert periodiek aan het bestuur. In een zogenaamde Service Level Agreement staat aan welke eisen de rapportages moeten voldoen. Door de rapportages kan het bestuur van het pensioenfonds voldoende toezicht houden en indien nodig bijsturen.

4.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het pensioenfonds sluit in beginsel geen enkele beleggingscategorie, -techniek of -instrument uit. Het pensioenfonds is zich echter bewust van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden. Dit betekent in de praktijk dat het pensioenfonds niet willens en wetens belegt in bedrijven die strafbare feiten plegen of moreel verwerpelijk gedrag vertonen. Het pensioenfonds heeft het Statement inzake de wapenindustrie van de Rabobank Groep onderschreven. Dit houdt in dat alleen onder voorwaarden wordt belegd in de wapenindustrie en dat het fonds in ieder geval niet betrokken wil zijn bij producenten van controversiële wapens. Ondernemingen waarvan na onderzoek is komen vast te staan dat deze betrokken zijn bij de productie van clusterbommen, landmijnen en nucleaire wapens worden daarom uitgesloten. Er moet sprake zijn van goed ondernemingsbestuur. Goed ondernemingsbestuur is immers een belangrijke voorwaarde voor een duurzame bedrijfsuitoefening. Teneinde dat te bevorderen worden instrumenten als actieve dialoog ("engagement") en het stemmen op jaarlijkse vergaderingen van aandeelhouders ("voting") ingezet. Het stembeleid is in lijn met internationale en lokale codes en "best practices" op het gebied van Corporate Governance. Ook wordt toegezien op adequate informatievoorziening ("disclosures"), niet alleen door beursgenoteerde bedrijven, maar ook door private equity fondsen en fondsen voor infrastructuur en vastgoed. Het pensioenfonds maakt voor het vermogensbeheer in grote mate gebruik van collectieve beleggingsinstellingen die worden aangestuurd door Achmea IM. Deze beleggingsinstellingen voeren een actief aandeelhoudersbeleid en gebruiken het stemrecht ter behartiging van de belangen van de participanten, waaronder het pensioenfonds. Daarnaast spreken deze beleggingsinstellingen namens de participanten, waaronder het pensioenfonds, als aandeelhouder beursgenoteerde ondernemingen aan op duurzaamheidsaspecten van hun beleid.

Ook ten aanzien van niet-beursgenoteerde beleggingen hanteert het fonds criteria op het gebied van duurzaamheid. Het pensioenfonds hecht veel waarde aan duurzaamheid bij vastgoedbeleggingen. Duurzaam vastgoed heeft een zo laag mogelijke milieubelasting en blijft op lange termijn aantrekkelijk voor zowel de eigenaar als de gebruiker. Dat betekent dat het energiezuinig is, gebruik maakt van hernieuwbare energie, een lage CO₂-uitstoot heeft, een prettig binnenklimaat heeft en in een veilige en leefbare omgeving ligt. Duurzaam vastgoed is courant en zal op termijn beter verhuurbaar zijn en beter zijn waarde behouden dan vastgoed dat niet duurzaam is. Het pensioenfonds heeft zich bijvoorbeeld ten doel gesteld om 15% van de woningenportefeuille energieneutraal te maken per ultimo 2030. Aankopen dienen bij te dragen aan het gewenste duurzaamheidsprofiel, hierop

wordt gestuurd door erkende duurzaamheidscertificaten op te vragen bij nieuwbouw. Bij acquisities van bestaand vastgoed is de eis dat deze aankopen minimaal een A-label hebben. Het duurzaamheidsbeleid voor de vastgoedportefeuille wordt jaarlijks getoetst door deelname aan de internationale duurzaamheidsbenchmark GRESB.

Ook ten aanzien van de beleggingen van het pensioenfonds in private equity en infrastructuurfondsen worden (voorwaarden op het gebied van duurzaamheid opgelegd: fondsen moeten een duurzaamheidsbeleid hebben en de UN Global Compact hebben ondertekend. Ook moet voldoende transparantie (informatie naar limited partners) bestaan en moet sprake zijn van gelijk-gerichtheid van belangen ('alignment of interest') tussen de beloning van de General Partners enerzijds en het rendement van de limited partners anderzijds.

Een uitgebreide toelichting op het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid is te vinden in het document 'Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen' op de website van het pensioenfonds.

4.4 Kernactiviteiten

Het pensioenfonds beperkt zich tot activiteiten in verband met pensioen en werkzaamheden die daar verband mee houden, waardoor deze in lijn zijn met de specifieke taakopdracht en de daarmee samenhangende wettelijk geregelde bijzondere positie die het pensioenfonds heeft.

II. Ervaringssterfte

Bij de berekening van de technische voorziening wordt rekening gehouden met ervaringssterfte, de specifieke sterfte binnen de fondspopulatie op basis van waarnemingen. Voor de fondspopulatie wordt in beginsel onderscheid gemaakt tussen “hoofdverzekerden” (deelnemers) en “medeverzekerden” (partners van deelnemers). Het fonds hanteert dan ook voor beide groepen dezelfde ervaringssterfte. Het fonds toetst elke twee jaar of de gehanteerde ervaringssterfte voldoet. De ervaringssterfte is voor het laatste aangepast per 31 oktober 2024.

Ervaringssterfte (geldig vanaf 31 oktober 2024)

Hoofdverzekerden en medeverzekerden

Ervaringsfactoren		
Leeftijd	Mannen	Vrouwen
21-	0,364	0,516
22	0,364	0,516
23	0,364	0,516
24	0,364	0,516
25	0,364	0,516
26	0,364	0,516
27	0,364	0,516
28	0,364	0,516
29	0,364	0,516
30	0,364	0,516
31	0,364	0,516
32	0,364	0,516
33	0,364	0,516
34	0,364	0,516
35	0,364	0,516
36	0,364	0,516
37	0,364	0,516
38	0,364	0,516
39	0,364	0,516
40	0,364	0,516
41	0,364	0,516
42	0,364	0,516
43	0,364	0,516
44	0,364	0,516
45	0,364	0,516
46	0,364	0,516
47	0,364	0,516
48	0,364	0,516
49	0,364	0,516
50	0,364	0,516
51	0,370	0,537
52	0,377	0,557
53	0,384	0,578
54	0,390	0,598
55	0,397	0,619
56	0,404	0,639
57	0,410	0,660
58	0,417	0,680
59	0,424	0,701
60	0,430	0,721

Ervaringsfactoren		
Leeftijd	Mannen	Vrouwen
61	0,446	0,734
62	0,462	0,748
63	0,478	0,761
64	0,493	0,774
65	0,509	0,787
66	0,525	0,800
67	0,541	0,813
68	0,556	0,826
69	0,572	0,840
70	0,588	0,853
71	0,602	0,853
72	0,617	0,853
73	0,631	0,853
74	0,646	0,853
75	0,660	0,853
76	0,675	0,853
77	0,689	0,853
78	0,704	0,853
79	0,718	0,853
80	0,733	0,853
81	0,746	0,860
82	0,759	0,868
83	0,772	0,876
84	0,784	0,883
85	0,797	0,891
86	0,810	0,898
87	0,823	0,906
88	0,836	0,913
89	0,849	0,921
90	0,862	0,929
91	0,876	0,936
92	0,889	0,943
93	0,903	0,950
94	0,917	0,957
95	0,931	0,964
96	0,945	0,971
97	0,959	0,979
98	0,972	0,986
99	0,986	0,993
100+	1,000	1,000

III. Partnerfrequenties

De partnerfrequentie is de kans dat de verzekerde een partner heeft. De partnerfrequenties worden gebruikt om de technische voorzieningen van het latent partnerpensioen tot het moment van pensionering te berekenen. Voor pensioengerechtigden wordt gerekend naar bepaalde man/vrouw. Daarbij worden technische voorzieningen voor latent partnerpensioen aangehouden voor deelnemers die bij pensionering een partner hebben en het partnerpensioen niet volledig hebben uitgeruild.

Partnerfrequenties vanaf 31 oktober 2020

leeftijd	Hx	Hy
-20	5%	10%
21	10%	15%
22	15%	20%
23	20%	25%
24	25%	30%
25	30%	35%
26	35%	40%
27	40%	45%
28	45%	50%
29	50%	55%
30	55%	60%
31	60%	65%
32	65%	70%
33	70%	75%
34	75%	80%
35	80%	81%
36	85%	82%
37	86%	83%
38	87%	84%
39	88%	85%
40	89%	86%
41	90%	87%
42	91%	88%
43	92%	89%
44	93%	90%

leeftijd	Hx	Hy
45	94%	90%
46	95%	90%
47	95%	90%
48	95%	90%
49	95%	90%
50	95%	90%
51	95%	90%
52	95%	90%
53	95%	90%
54	95%	90%
55	95%	90%
56	95%	90%
57	95%	90%
58	95%	90%
59	95%	90%
60	95%	90%
61	95%	90%
62	100%	100%
63	100%	100%
64	100%	100%
65	100%	100%
66	100%	100%
67	100%	100%
68	100%	100%

IV. Beleggingsrichtlijnen

Deze Beleggingsrichtlijnen zijn vastgesteld door het bestuur van Stichting Rabobank Pensioenfonds (het “Pensioenfonds”) met betrekking tot het totale belegde vermogen van het Pensioenfonds.

De Beleggingsrichtlijnen maken door verwijzing deel uit van de Overeenkomst met Achmea Investment Management B.V. (“Achmea IM”). Deze Beleggingsrichtlijnen gaan in op de in de Beleggingsrichtlijnen opgenomen Ingangsdatum en vervangen eerdere (schriftelijke of mondelinge) voorstellen, overeenkomsten, toezeggingen, verklaringen en afspraken betreffende de in deze Beleggingsrichtlijnen beschreven onderwerpen. Voor Beleggingsinstellingen waarin het Pensioenfonds participeert geldt het beleggingsbeleid zoals opgenomen in het op enig moment geldende prospectus (c.q. de geldende voorwaarden).

De in deze beleggingsrichtlijnen met een hoofdletter opgenomen begrippen hebben de in deze Overeenkomst daaraan toegekende betekenis, tenzij nadrukkelijk anders is bepaald in deze Beleggingsrichtlijnen.

Om de leesbaarheid van deze Beleggingsrichtlijnen verder te verhogen zijn meerdere – doch niet alle – hierin gedefinieerde termen verklaard in de Bijlage 1 bij deze Beleggingsrichtlijnen.

In het geval Achmea IM een overschrijding van de Beleggingsrichtlijnen constateert, zal zij handelen conform het bepaalde in haar Breach beleid.

Onderhavige Beleggingsrichtlijnen, welke rechtsgeldig namens het Pensioenfonds zijn ondertekend, dienen met het oog op tijdige implementatie uiterlijk 5 Werkdagen, zijnde iedere dag van 09.00-17.30 uur CET uitgezonderd zaterdagen, zondagen en in Nederland erkende feestdagen (“Werkdag”), voorafgaande aan de vroegste Ingangsdatum (zoals hiervoor in de tabel aangegeven) rechtsgeldig namens het Pensioenfonds ondertekend door Achmea IM te zijn ontvangen. Achmea IM heeft het recht om na de hiervoor gestelde termijn ontvangen documenten niet te accepteren. Het Pensioenfonds is door Achmea IM uitdrukkelijk gewezen op de gevolgen van een niet tijdige ontvangst en aanvaardt dat in het geval van een te late retournering aan Achmea IM laatstgenoemde hiervoor niet aansprakelijk gehouden zal kunnen worden.

1. Portefeuillebeheer

a. Strategische portefeuille

De strategische portefeuille van het Pensioenfonds is als volgt:

Beleggingscategorie	Strategisch gewicht
Staatsobligaties euro	30,0%
Niet-staatsobligaties euro	6,0%
Hypotheken	6,0%
Totaal vastrentende waarden	42,0%
Aandelen wereldwijd	23,0%
Totaal aandelen	23,0%
Vastgoed Nederland	7,5%
Vastgoed Internationaal	5,0%
Totaal vastgoed	12,5%
High Yield	5,0%
Grondstoffen	5,0%
Private Equity	2,5%
Infrastructuur	5,0%
Emerging Market Debt – Local Currency	5,0%
Totaal alternatieve beleggingen	22,5%
Operationele cash	0,0%
Totaal liquiditeiten	0,0%
Totaal	100%

b. Normportefeuille en bandbreedtes

Het beheer vindt plaats op basis van onderstaande Normportefeuille en bandbreedtes. De normportefeuille is de referentieportefeuille van het Pensioenfonds die als basis dient om de beleggingsresultaten van de portefeuille mee te vergelijken. De bandbreedtes gelden ten opzichte van de floating benchmarks. De opzet van de normportefeuille is aangepast, omdat vooruitlopend op de nieuwe pensioenregeling in de beleggingsadministratie de modules Rendement, Rente en Matching reeds zijn ingericht.

Beleggingsrichtlijnen overkoepelende portefeuille

	Module of Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Fixed normgewicht 19-03-2025	Bandbreedte
Return	Module Rendement	58,0%	58,0%	+/- 5,0%-punt
Matching	Module Rente, Beton (Graniet 2) en Renteafdekkings-portefeuille	36,5%	36,5%	+/- 5,0%-punt
	Module Rente	36,5% +/- Renteafdekkings- portefeuille	18,0%	
	Renteafdekkingsportefeuille	Portefeuillegewicht	Portefeuillegewicht	
	Staatsobligaties euro (Beton (Graniet 2))		18,5% +/- Renteafdekkings- portefeuille	
	Module Matching (Zink)	5,0%	5,0%	+/- 5,0%-punt
	Liquiditeiten	0,5%	0,5%	+/- 2,5%-punt*
	Totaal	100,0%	100,0%	
* Bandbreedte Liquiditeiten: Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.				

Beleggingsrichtlijnen module Rente

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 19-03-2025	Fixed normgewicht 01-01-2026	Bandbreedte Liquide	Bandbreedte Illiquide ²
Staatsobligaties euro	33,4%	33,4%	+/- 2,0%-punt	
Niet-staatsobligaties euro	33,3%	33,3%	+/- 2,0%-punt	
Hypotheke	33,3%	33,3%		+/- 2,0%-punt
Totaal vastrentende waarden	100,0%	100,0%		
Liquiditeiten	0,0%	0,0%	+/- 1,0%-punt ¹	
Totaal liquiditeiten	0,0%	0,0%		
Totaal	100,0%	100,0%		

¹ Bandbreedte Liquiditeiten: Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.

² Bandbreedtes voor illiquide Beleggingscategorieën hebben een signaalfunctie. In dat geval stelt Achmea IM het Pensioenfonds op de hoogte van de overschrijding.

Beleggingsrichtlijnen module Matching

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Bandbreedte Liquide
Staatsobligaties euro (Zink)	100,0%	+/- 1,0%-punt
Totaal vastrentende waarden	100,0%	
Liquiditeiten	0,0%	+/- 1,0%-punt*
Totaal liquiditeiten	0,0%	
Totaal	100,0%	

* Bandbreedte Liquiditeiten: Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.

Beleggingsrichtlijnen module Rendement

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Fixed normgewicht 01-01-2026	Bandbreedte Liquide	Bandbreedte Illiquide ²
Aandelen wereldwijd	38,9%	38,9%	+/- 2,0%-punt	
Totaal aandelen	38,9%	38,9%		
Vastgoed Nederland	12,9%	12,9%		+/- 2,0%-punt
Vastgoed Internationaal	8,6%	8,6%		+/- 2,0%-punt
Totaal vastgoed	21,5%	21,5%		
High Yield	8,6%	8,6%	+/- 2,0%-punt	
Grondstoffen	8,6%	8,6%	+/- 2,0%-punt	
Private Equity	6,9%	6,9%		+/- 2,0%-punt
Infrastructuur	6,9%	6,9%		+/- 2,0%-punt
Emerging Market Debt – LC	8,6%	8,6%	+/- 2,0%-punt	
Totaal alternatieve beleggingen	39,6%	39,6%		
Liquiditeiten	0,0%	0,0%	+/-1,0%-punt ¹	
Valuta overlay				
Totaal	100,0%	100,0%		

¹ Bandbreedte Liquiditeiten: Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.

² Bandbreedtes voor illiquide Beleggingscategorieën hebben een signaalfunctie. In dat geval stelt Achmea IM het Pensioenfonds op de hoogte van de overschrijding.

c. Benchmark

Het beheer vindt plaats op basis van onderstaande benchmarks en benchmarkgewichten:

Benchmark overkoepelende portefeuille

	Module of Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Fixed normgewicht 19-03-2025	Benchmark
Return	Module Rendement	58,0%	58,0%	Benchmark Module Rendement ¹
Matching	Module Rente, Beton (Graniet 2) en Renteafdekkingsportefeuille	36,5%	36,5%	
	Module Rente	36,5% +/- Renteafdekkingsportefeuille	18,0%	Benchmark Module Rente ¹
	Renteafdekkingsportefeuille	Portefeuillegewicht	Portefeuillegewicht	Portefeuille rendement
	Staatsobligaties euro (Beton (Graniet 2))		18,5% +/- Renteafdekkingsportefeuille	Customized Bloomberg Index Graniet, total return ²
	Module Matching (Zink)	5,0%	5,0%	Benchmark Module Matching ¹
	Liquiditeiten	0,5%	0,5%	€STR
	Totaal	100,0%	100,0%	

¹ De benchmark module Rendement, de benchmark module Rente en de benchmark module Matching bestaan uit het gewogen gemiddelde rendement van de onderliggende benchmarks uit de respectievelijke module. De benchmark van module Rendement is inclusief de bijdrage van de valutaoverlay.

² De customized benchmark voor het Graniet mandaat is vastgelegd in de daarvoor geldende mandaatrichtlijnen.

Benchmark module Rente

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 19-03-2025	Fixed normgewicht 01-01-2026	Bandbreedte Liquide	Bandbreedte Illiquide ²
Staatsobligaties euro	33,4%	33,4%	+/- 2,0%-punt	
Niet-staatsobligaties euro	33,3%	33,3%	+/- 2,0%-punt	
Hypotheken	33,3%	33,3%		+/- 2,0%-punt
Totaal vastrentende waarden	100,0%	100,0%		
Liquiditeiten	0,0%	0,0%	+/- 1,0%-punt ¹	
Totaal liquiditeiten	0,0%	0,0%		
Totaal	100,0%	100,0%		

¹ Bandbreedte Liquiditeiten: Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.

² Bandbreedtes voor illiquide Beleggingscategorieën hebben een signaalfunctie. In dat geval stelt Achmea IM het Pensioenfonds op de hoogte van de overschrijding.

Benchmark module Matching

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Benchmark
Staatsobligaties euro (Zink)	100,0%	Customized Bloomberg Index Zink, total return ¹
Totaal vastrentende waarden	100,0%	
Liquiditeiten	0,0%	€STR
Totaal liquiditeiten	0,0%	
Totaal	100,0%	

¹ De customized benchmark voor het Zink mandaat is vastgelegd in de daarvoor geldende mandaatrichtlijnen.

Benchmark module Rendement

Beleggingscategorie	Fixed normgewicht 04-02-2025	Fixed normgewicht 01-01-2026	Benchmark
Aandelen wereldwijd	38,9%	38,9%	FTSE Custom All-World ESG Low Carbon Index, net total return
Totaal aandelen	38,9%	38,9%	
Vastgoed Nederland	12,9%	12,9%	MSCI Netherlands Annual Property Index, SI total return
Vastgoed Internationaal	8,6%		37,5% INREV-index All Funds, ex Nederland in EUR, 37,5% NCREIF ODCE Fund Index (Open End Diversified Core Equity), 25% ANREV ALL Funds
		8,6%	Portefeuillerendement ²
Totaal vastgoed	21,5%	21,5%	
High Yield	8,6%	8,6%	ICE Bank of America Non-Financial Developed Markets High Yield Constrained (2%) Index, unhedged
Grondstoffen	8,6%	8,6%	S&P GSCI F3 Equal Weight Commodity Sector Index excess return hedged + €STR
Private Equity	6,9%	6,9%	MSCI World (DC), net total return, 3-jaars voortschrijdend gemiddelde +3% ¹
Infrastructuur	6,9%		Euribor 3-maands deposito rente +5% ¹
		6,9%	€STR +5% ¹
Emerging Market Debt – LC	8,6%	8,6%	JP Morgan GBI-EM Global Diversified ex RPF ESG exclusions.
Totaal alternatieve beleggingen	39,6%	39,6%	
Liquiditeiten	0,0%	0,0%	€STR
Valuta overlay			Contributie valuta overlay portefeuille
Totaal	100,0%	100,0%	
¹ Op jaarbasis			
² De doelwering van de regio's van Internationaal Vastgoed wijkt op dit moment nog aanzienlijk af van de huidige portefeuille. Dit betekent dat het rendement van de bestaande portefeuille gedurende de transitieperiode naar de gewenste portefeuille afwijkt van de overall benchmark van de categorie. Om performanceverschillen die niet relevant zijn voor de beoordeling van de portefeuille te voorkomen, stelt het Pensioenfonds gedurende de transitiefase het rendement van de benchmark gelijk aan het rendement van de portefeuille.			

d. Rebalancing en cash allocatie

Rebalancing

De benchmark wordt in principe op jaarbasis op 1 april van elk jaar gerebalanced naar de normgewichten (fixed benchmark). Tot het moment van rebalancing van de benchmark is er sprake van een zwevende benchmark (floating benchmark). Dit wil zeggen dat de benchmarkgewichten veranderen als gevolg van marktbewegingen en dat de bandbreedte meebeweegt. Mocht in de periode vóór de datum waarop wordt gerebalanced de volatiliteit op de markten scherp oplopen en/of de verwachte omvang van de rebalancing te omvangrijk worden, dan komt Achmea IM met een alternatief rebalancing voorstel.

Achmea IM zal voorstellen voor herbalancering van de portefeuille en benchmark voorleggen aan het Uitvoerend Bestuur van het Pensioenfonds. Het voorstel omtrent de herbalancering van de portefeuille zal rekening houden met het algehele risicokader van het Pensioenfonds. Het Uitvoerend Bestuur van het Pensioenfonds heeft mandaat van het bestuur om deze voorstellen te beoordelen en aan Achmea IM toestemming te verlenen om de voorstellen uit te voeren.

De gewichten van de Beleggingscategorieën Hypotheken, Vastgoed Nederland, Vastgoed Internationaal, Infrastructuur en Private Equity kunnen onder- en/of overwegingen vertonen. Deze onder- en/of overweging ten opzichte van het normgewicht wordt bij bepaalde liquide Beleggingscategorieën aangepast, zie onder 'Cash allocatie'. De bandbreedtes van deze specifieke liquide Beleggingscategorieën zijn exclusief de invulling die noodzakelijk is als gevolg van de allocatie naar de hierboven genoemde Beleggingscategorieën. De bandbreedtes bij deze specifieke liquide Beleggingscategorieën worden derhalve niet door de hierboven genoemde categorieën 'benut'.

Cash allocatie

Tijdens de cash allocatie wordt de portefeuille bijgestuurd richting de floating benchmark. De cash allocatie wordt maandelijks uitgevoerd met uitzondering van de maand december. De december cash allocatie vindt feitelijk plaats in de maand januari. Daarnaast is het toegestaan uit hoofde van Margin Management en cash management tussentijds een cash allocatie uit te voeren. Om transactiekosten te beperken wordt een verschil tussen Portefeuillegewichten en benchmarkgewichten toegestaan, waarbij gestreefd wordt naar een maximaal verschil van 0,5%-punt per beleggingscategorie.

Achmea IM houdt bij de uitvoering van de cash allocatie rekening met het algehele risicokader ('het balansrisicoraamwerk') van het Pensioenfonds. Bij twijfel of voorgenomen transacties passen binnen dit risicokader, worden transacties voorafgaand afgestemd met het Uitvoerend Bestuur.

Compensatieregels

Ten behoeve van efficiënte aansturing van de Portefeuille en performancemeting worden de floating benchmarkgewichten voor de volgende illiquide beleggingscategorieën maandelijks gelijkgesteld aan de portefeuillegewichten. Het verschil tussen het benchmarkgewicht en het portefeuillegewicht voor illiquide beleggingscategorieën wordt verdeeld over de liquide beleggingscategorie(ën) op basis van de volgende regels:

- Vastgoed Nederland -> aandelen wereldwijd (50%) en staatsobligaties Graniet (50%)
- Vastgoed Internationaal -> aandelen wereldwijd (50%) en staatsobligaties Graniet (50%)
- Private Equity -> aandelen wereldwijd (100%)
- Infrastructuur -> aandelen wereldwijd (100%)
- Hypotheken -> Operationele cash (100%)

Instrumenten

Posities kunnen ingenomen worden met fysieke beleggingen of met derivaten. Debetstanden zijn alleen toegestaan ter ondersteuning van het transactieproces en zijn van tijdelijke aard.

e. Afroming/aanzuivering rente en valuta overlay

De marktwaarden van de rente en valuta overlay portefeuilles tellen niet mee voor het bepalen van de gewichten van de feitelijke Portefeuille en floating benchmark. Tijdens de cash allocatie vindt afroming of aanzuivering plaats van de cashpositie van de rente- en valuta overlays (inclusief de Variation Margin uit hoofde van geclearde renteswaps). Bij een positieve waarde van de cashpositie in rente en valuta overlay portefeuilles wordt deze cashpositie herbelegd in de Portefeuille. Bij een negatieve waarde van de cashpositie in rente en valuta overlay portefeuilles wordt deze cashpositie aangevuld vanuit de Portefeuille. Achmea IM heeft de discretionaire bevoegdheid om de mate van afroming/ aanzuivering te bepalen en uit te voeren.

f. Balansrisicoraamwerk

Het Pensioenfonds hanteert het Balansrisicoraamwerk om de omvang, inzet een allocatie van het risicobudget te bepalen. Dit raamwerk wordt maandelijks opgesteld. Het Pensioenfonds informeert Achmea IM en Cardano over de besluiten op basis van het raamwerk. Posities kunnen zowel door middel van fysieke beleggingen als door middel van Derivaten uitgevoerd worden.

2. Risicobeheersing

a. Marktrisico

Het strategisch risicomanagementbeleid van het Pensioenfonds waarin het marktrisico wordt beheerst, is gericht op het afdekken van ongewenste dekkingsgraadrisico's, in het bijzonder zeer lage dekkingsgraden. Afdekking van deze dekkingsgraadrisico's vindt onder andere plaats door inzet van Derivaten die het risico van een aantal dominante risicofactoren reduceren. De dominante risicofactoren betreffen rente, inflatie en aandelenrisico.

b. Renterisico

Het balansmanagement vindt plaats op basis van de tussen het Pensioenfonds en Cardano Risk Management B.V. overeengekomen richtlijnen.

c. Valutarisico

Doelstelling

Het doel van het Pensioenfonds is het (gedeeltelijk) afdekken van het valutarisico.

Strategie

Een gedeelte van de vreemde valuta exposure wordt binnen de valuta overlay afgedekt. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een strategie met de volgende kenmerken:

- Af te dekken valuta: USD, GBP en JPY
- Af te dekken beleggingscategorieën: aandelen wereldwijd, Vastgoed, Risk Parity, Private Equity, Infrastructuur, High Yield
- Frequentie bijsturing: maandbasus
- Voorwaarde voor bijsturing
Er vindt bijsturing plaats als op het meetmoment voor één of meerdere valuta's het verschil tussen de valuta exposure van de afdekkingsportefeuille en de af te dekken valuta exposure meer dan 1% bedraagt van de af te dekken valuta exposure.

Uitvoering

De valuta afdekking vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuille vindt plaats door Achmea IM op basis van de tussen het Pensioenfonds en Achmea IM overeengekomen mandaatrichtlijnen.

d. Kredietrisico

Binnen specifieke Beleggingscategorieën worden limieten opgenomen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in landen en/of sectoren. Deze zijn vastgelegd in de mandaatrichtlijnen van de betreffende portefeuille(s). Op geaggregeerd niveau wordt in de risicorapportage de ratingverdeling gemonitord voor de basisportefeuille en de rendementsportefeuille.

e. Tegenpartijrisico

Voor het beheersen van het tegenpartijrisico van bilaterale, niet-centraal geclearde OTC-Derivaten en centraal geclearde OTC-Derivaten afgesloten door Achmea IM en/of Cardano namens het Pensioenfonds, worden restricties gehanteerd. Deze restricties, zoals hieronder uitgewerkt, hebben betrekking op de kredietwaardigheid van tegenpartijen, de mate van spreiding van de PFE (zoals hierna gedefinieerd) en het uit te wisselen onderpand.

A) Kredietwaardigheid tegenpartijen

Bij bestaande en nieuw af te sluiten OTC-Derivaten wordt gekeken naar de kredietwaardigheid van de tegenpartijen. Achmea IM monitort de kredietwaardigheid van tegenpartijen op dagelijkse basis en kan een tegenpartij op een watchlist plaatsen wanneer er aanwijzingen zijn dat die tegenpartij een downgrade zal krijgen naar een rating lager dan A-. Onderstaande tabel geeft het beleid aan per Achmea IM rating.

Credit ratingbeleid voor bilaterale en centraal geclearde OTC-Derivaten.

Rating tegenpartij	Bilaterale Derivaten	Geclearde Derivaten
A- of hoger en staat niet op de watchlist van Achmea IM en heeft ook geen beoordeling “rood” of “amber” van Cardano	Exposure ophogen tot de limiet ¹	Exposure ophogen tot de limiet ¹
BBB-, BBB, BBB+ of staat op de watchlist van Achmea IM of heeft een beoordeling “rood” of “amber” van Cardano	Geen exposure verhogende transacties ²	Advisering door Achmea IM ³
BB+ of lager, of status “rood” door Cardano	Actief afbouwen van exposure	Advisering door Achmea IM ³

¹ De limieten staan in paragraaf B (Spreiding). Tot deze limieten wordt de exposure maximaal opgehoogd.

² Alleen vervangende transacties die korter dan 6 maanden lopen zijn toegestaan.

³ Bij constatering van de betreffende downgrade geeft Achmea IM binnen 10 Werkdagen advies hoe het tegenpartijrisico zo goed mogelijk kan worden beheerst. In de tussenliggende periode wordt er alleen gehandeld met de DCM met een lagere rating dan A- als er niet gehandeld kan worden met een DCM met een betere rating.

Achmea IM zal zich bij (gegronde vermoedens van) een Event of Default van een tegenpartij in derivatentransacties of een Termination Event (zoals gedefinieerd in de bij die derivatentransacties toepasselijke ISDA Master Agreement) inspannen – hierbij handelende in het belang van het Pensioenfonds – om het tegenpartijrisico van het Pensioenfonds te mitigeren, waarover het Pensioenfonds alsdan nader zak worden geïnformeerd. Voorts zal afstemming met het Pensioenfonds plaatsvinden over de wenselijkheid van eventuele hersteltransacties.

B) Spreiding

Bij een faillissement van een bilaterale tegenpartij (en bij het faillissement van een Direct Clearing Member (DCM), en geen mogelijkheid tot het overbrengen van de centraal geclearde OTC-Derivaten naar een andere DCM) worden posities in Derivaten en de bijbehorende zekerheden vroegtijdig beëindigd, waarbij rechten en plichten die partijen uit de transacties jegens elkaar hebben, worden gesaldeerd. Vervolgens wordt de gewenste exposure bij andere tegenpartijen of DCM's opgebouwd. Deze vervangingsperiode kan enige werkdagen duren. Conform het door Achmea IM gehanteerde model voor tegenpartijrisico wordt het mogelijke verlies voor het Pensioenfonds, als gevolg van marktbewegingen gedurende deze vervangingsperiode ingeschat. Dit ingeschatte verlies wordt aangeduid als 'Potential Future Exposure' ("PFE"). Om de PFE per tegenpartij te mitigeren wordt namens het Pensioenfonds de transacties in Derivaten over meerdere tegenpartijen verspreid. Voor het afsluiten van OTC-Derivaten door Achmea IM en/of Cardano namens het Pensioenfonds geldt dat de PFE per tegenpartij niet meer mag bedragen dan het percentage van de totale portefeuille van het Pensioenfonds zoals vermeld in onderstaande tabel.

PFE-limieten voor bilaterale- en centraal geclearde OTC-Derivaten als percentage van de totale portefeuille*

Rating tegenpartij	Limiet bilaterale Derivaten	Limiet DCM bilaterale Derivaten	Gecombineerd e limiet DCM
AAA	4,0%	3,5%	5,0%
AA-, AA of AA+	3,5%	3,0%	4,5%
A+ en lager	3,0%	2,5%	4,0%

*De limieten in deze tabel moeten in samenhang gezien worden met de tabel “Credit ratingbeleid voor bilaterale en centraal geclearde OTC-Derivaten”.

Maandelijks bewaakt Achmea IM of er wordt voldaan aan bovenstaande spreidingsnormen. In geval van overschrijding van een PFE-limiet komt Achmea IM in overleg met Cardano binnen 10 werkdagen na constatering van die overschrijding met een voorstel om de ontstane situatie zo goed mogelijk te beheersen. In de tussenliggende periode mag een transactie die Achmea IM namens het Pensioenfonds afsluit, niet leiden tot een vergroting van de reeds ontstane overschrijding.

Portabiliteit bij centraal geclearde OTC-Derivaten

In geval van default van een DCM, zal door Achmea IM worden getracht de posities in Derivaten en onderpand die die DCM voor rekening van het Pensioenfonds houdt, aan een andere (back-up) DCM over te dragen. Deze overdracht wordt porting genoemd. Om de mogelijkheid tot portabiliteit te vergroten, zijn Clearing Agreements met tenminste drie DCM's afgesloten door Achmea IM namens het Pensioenfonds. Achmea IM kan bij gemotiveerd besluit hiervan afwijken.

C) Onderpand

Bij het afsluiten van documentatie door Achmea IM in naam van het Pensioenfonds ten behoeve van het beheer van onderpand voor OTC-Derivaten hanteert Achmea IM de volgende uitgangspunten met betrekking tot onderpand:

Bilaterale OTC-Derivaten

- Uitsluitend Variation Margin in de vorm van staatsobligaties wordt gestort als onderpand. Het Pensioenfonds is in scope van de regelgeving omtrent het storten van Initial Margin voor bilaterale derivaten (URM).
- Uitsluitend als onderpand worden geaccepteerd euro-gednomineerde staatsobligaties met een minimale AA- kredietstatus (gebaseerd op de kredietstatus afgegeven door minimaal één van de volgende instellingen: Moody's, S&P of Fitch) die zijn uitgegeven door een van de eurozone landen.
- Waardering van derivatenposities en onderpand en uitwisseling van onderpand dienen elke werkdag plaats te vinden.
- De Minimum Transfer Amount (MTA: de minimale uitwisselingswaarde) mag maximaal EUR 250.000 zijn.

Centraal geclearde OTC-Derivaten:

- Voor Variation Margin wordt gebruik gemaakt van cash als onderpand.
- Voor Initial Margin wordt gebruik gemaakt van onderpand dat voldoet aan de restricties die de DCM hieraan stelt.

Uitzondering op bovenstaande uitgangspunten is dat in de contracten met Goldman Sachs geen minimale kredietstatus is opgenomen, alleen obligaties van Nederland, België, Frankrijk of Duitsland worden geaccepteerd.

f. Onderpandrisico

Doelstelling

Het doel van het Pensioenfonds is om te voldoen aan de onderpandverplichtingen ten opzichte van tegenpartijen. Om het risico op een onderpandtekort te beheersen, maakt het Pensioenfonds onderscheid tussen cash onderpand en fysiek onderpand in de vorm van obligaties. Achmea IM voert iedere werkdag twee toetsen uit om te bepalen of het Pensioenfonds voldoende cash onderpand (Cash Onderpandtoets) en fysiek onderpand (Fysieke Onderpandtoets) beschikbaar heeft in geval van een stress scenario. Hiervoor monitort Achmea IM de feitelijke Cash buffer versus de minimale Cash buffer en de feitelijke Fysieke Onderpandbuffer versus de Minimale Fysieke Onderpandbuffer. Deze worden als volgt gedefinieerd:

Cash onderpandtoets (Feitelijke Cashbuffer versus Minimale Cashbuffer)

- De Minimale Cashbuffer is gelijk aan de Variation Margin op de geclearde renteswaps die moet worden gestort bij een rentestijging van 0,75%.
- De Feitelijke Cashbuffer is het saldo op de bankrekeningen van het Pensioenfonds dat op dagbasis opvraagbaar is, vermeerderd met de Net Asset Value (NAV) van de participaties van het Pensioenfonds in het Achmea IM Euro Local Government Loans Fund. In- en uitstroom van gelden als gevolg van de cashallocatie worden meegenomen bij het bepalen van de Feitelijke Cashbuffer.

Fysieke Onderpandtoets (Feitelijke Fysieke Onderpandbuffer versus Minimale Fysieke Onderpandbuffer):

- De Minimale Fysieke Onderpandbuffer is de som van de Variation Margin op bilaterale derivaten die moet worden gestort bij een rentestijging van 1,25%, een stijging van de vreemde valuta's van 7,5%, een daling van grondstoffen van 5%, een aandelenschok van 20% en extra Initial Margin van 25%.
- De Feitelijke Fysieke Onderpandbuffer vertegenwoordigt de waarde van staatsobligaties die als onderpand kunnen worden gestort, rekening houdend met de toepasselijke haircuts. Staatsobligaties die al zijn gestort als onderpand of zijn uitgeleend onder en/of gereserveerd voor het securities lending -programma worden niet meegerekend in de Feitelijke Fysieke Onderpandbuffer.

Voor bovenstaande berekeningen wordt het model van Achmea IM gehanteerd.

Indien het Pensioenfonds niet slaagt voor de Cash Onderpandtoets, is Achmea IM gemachtigd om de volgende maatregelen te nemen:

- Verkopen van liquide beleggingen via een tussentijdse cashallocatie waarbij de afwijkingen tussen de Portefeuille en Floating benchmarkgewichten per Beleggingscategorie kleiner zijn dan de streefafwijking zoals gedefinieerd in paragraaf 1d-2 (cashallocatie).
- Verkopen van liquide beleggingen via een tussentijdse cashallocatie waarbij de afwijkingen tussen de Portefeuille en Floating benchmarkgewichten per Beleggingscategorie groter zijn dan de streefafwijking zoals gedefinieerd in paragraaf 1d-2 (cashallocatie) (na goedkeuring door het

Pensioenfonds), waarbij zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de fixed normgewichten.

- Afbouw van de renteafdekking (na goedkeuring door het Pensioenfonds).

Achmea IM heeft de bevoegdheid om de volgende maatregelen te nemen om de Feitelijke Fysieke Onderpandbuffer te verhogen, ongeacht de uitkomst van de Fysieke Onderpandtoets:

- Substitutie van onderpand.
- Terugnemen van staatsobligaties uit het securities lending-programma en/of gekoppelde cashfaciliteit.

Indien het Pensioenfonds niet slaagt voor de Fysieke Onderpandtoets, is Achmea IM naast bovengenoemde maatregelen, gemachtigd om de volgende maatregelen te nemen:

- Vervroegd doorrollen van valutacontracten.
- Aankopen van staatsobligaties via een tussentijdse cashallocatie waarbij de afwijkingen tussen de Portefeuille en Floating benchmarkgewichten per Beleggingscategorie kleiner zijn dan de streefafwijking zoals gedefinieerd in paragraaf 1d-2 (cashallocatie).
- Aankopen van staatsobligaties via een tussentijdse cashallocatie waarbij de afwijkingen tussen de Portefeuille en Floating benchmarkgewichten per Beleggingscategorie groter zijn dan de streefafwijking zoals gedefinieerd in paragraaf 1d-2 (cashallocatie) ((na goedkeuring door het Pensioenfonds. Initiatie van deze maatregel ligt bij het Pensioenfonds).
- Uitvoeren van een backload (na goedkeuring door het Pensioenfonds. Initiatie van deze maatregel ligt bij het Pensioenfonds).
- Binnen de Beleggingscategorie Staatsobligaties het (laten) aankopen van beleggingen die wel als onderpand kunnen worden gestort en het verkopen van beleggingen die niet als onderpand kunnen worden gestort waarbij er buiten de reguliere restricties mag worden getreden (na goedkeuring door het Pensioenfonds).
- Afbouw van de renteafdekking (na goedkeuring door het Pensioenfonds. Initiatie van deze maatregel ligt bij het Pensioenfonds).

g. Concentratierisico

Concentraties worden weergegeven in de risicorapportage. Binnen specifieke Beleggingscategorieënportefeuilles worden limieten opgenomen op concentraties van beleggingen in landen en/of sectoren. Deze zijn vastgelegd in de toepasselijke mandaatrichtlijnen van de betreffende portefeuille(s).

h. Actief risico

Binnen het door Achmea IM gehanteerde risicomodel wordt de ex-ante tracking error berekend. Voor de onderstaande (sub)totalen van liquide Beleggingscategorieën geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van:

Aandelen wereldwijd	Maximaal 0,5%
Vastrentende waarden	Maximaal 2,5%
Grondstoffen	Maximaal 1,0%

De maximale tracking error limieten voor de specifieke Beleggingscategorieën zijn vastgelegd in de paragrafen in Hoofdstuk 3 die betrekking hebben op deze Beleggingscategorieën. De tracking errors voor de specifieke (sub)Beleggingscategorieën en de bijhorende limieten worden weergegeven in de risicorapportage en hebben een signaalfunctie. Monitoring op mandaatniveau is vastgelegd binnen de betreffende mandaatrichtlijnen.

3. Beleggingscategorieën

A. Vastrentende waarden Staatsobligaties (Graniet)

Doelstelling

Door middel van actief beheer een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark voor Staatsobligaties (Graniet) is samengesteld op basis van een verdeling naar landen met als hoofddoel het matchen van het renterisico van de pensioenverplichtingen. De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark.
- Staatsobligaties uitgegeven door Nederland, Duitsland en Frankrijk
- Overheidsgerelateerde obligaties met een minimum kredietrating van AA.
- Het gebruik van Derivaten is toegestaan (Zie hoofdstuk 4).

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van 0,5%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Het is toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie met een maximum van 2%.
- Buiten de benchmark beleggen wordt niet toegestaan.

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuilles vindt plaats door Robeco op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijn.

Staatsobligaties – Risicomanagement mandaat (Zink)

Doelstelling

Het Risicomanagement mandaat (Zink) maakt onderdeel uit van de matching portefeuille, welke tot doel heeft om het gewenste renterisico van het Pensioenfonds optimaal te beheren. Door middel van passief beheer selecteert Cardano Risk Management B.V. beleggingen met een sterke link met de verplichtingen en is het doel om een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Staatsobligaties uitgegeven door de volgende landen: Duitsland, Nederland, Frankrijk.
- Staatsobligaties, met een minimale rating van AA-, uitgegeven door de volgende landen: Finland en Oostenrijk.
- Het gebruik van de volgende derivaten is toegestaan: rente- en inflatieswaps.
- (Een) beleggingsinstelling(en) voor zeer kortlopende hoogkredietwaardige obligaties.

Risicobeheersing

Het risico wordt beheerst door middel van de afspraken in de mandaatrichtlijnen van het Risicomanagement mandaat (Zink).

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuilles vindt plaats door Cardano Risk Management B.V. op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijn.

Niet-Staatsobligaties euro – Corporate (Mergel)

Doelstelling

Door middel van actief beheer een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief voor deze Beleggingscategorie.

Universeum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark, ter verduidelijking dit bevat bedrijfsobligaties (Barclays level 1 Corporates). Ook issues die oorspronkelijk opgenomen waren in de index, maar bij aankoop een kortere looptijd dan één jaar hebben zijn toegestaan, evenals nieuwe issues die opgenomen gaan worden in de benchmark.
- Het gebruik van derivaten is toegestaan (Zie hoofdstuk 4).

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van: 2,5%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Het is niet toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie.
- Buiten de benchmark beleggen wordt voor 20% toegestaan.

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuille vindt plaats door Robeco op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijnen.

Niet-Staatsobligaties euro – Corporate (Cement, Conservative Credits)

Doelstelling

Door middel van actief beheer een betere risico- en rendementsprofiel te behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Niet-Staatsobligaties moeten aan alle volgende kenmerken voldoen:
 - o Gedenomineerd in euro
 - o Looptijd maximaal 6 jaar en één maand
 - o Rating van minimaal BB-
- Nederlandse en Duitse Staatsobligaties
- Het gebruik van Derivaten is niet toegestaan.

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van 2,5%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Het is niet toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie permanent groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie.

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuille vindt plaats door Robeco op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijnen.

Niet-Staatsobligaties euro – Securitized (Spijker)

Doelstelling

Door middel van actief beheer een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark. Ook issues die oorspronkelijk opgenomen waren in de index, maar bij aankoop een kortere looptijd dan één jaar hebben zijn toegestaan, evenals nieuwe issues die opgenomen gaan worden in de benchmark.
- Het gebruik van Derivaten is toegestaan (Zie hoofdstuk 4).

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van: 1,25%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Het is niet toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie.
- Buiten de benchmark beleggen wordt voor 15% toegestaan.

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuille vindt plaats door Robeco op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijnen.

Hypotheke

Doelstelling

Extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De benchmark voor Hypotheken wordt gebruikt ter bepaling van het doelrendement.

Universe

(Een) beleggingsinstelling(en) met een focus op Nederlandse woninghypotheken en daaraan gerelateerde effecten. Voor het gebruik van instrumenten binnen beleggingsinstellingen geldt het beleggingsbeleid zoals opgenomen in het daarvoor op enig moment geldende prospectus (c.q. de geldende voorwaarden).

Risicobeheersing

Het risico van de categorie als geheel wordt beheerst door onderstaande lange termijn streefgewichten voor de verdeling van hypotheken over geïndexeerde risicosegmenten (loan-to-value en NHG-segmenten):

Hypotheke	NHG of LTV < 75%	LTV 75% - 90%	LTV > 90%
Streefgewicht	60%	20%	20%

Het Pensioenfonds stuurt de samenstelling van de portefeuille over risicosegmenten (loan-to-value, NHG-segmenten) en looptijden door gericht commitments af te geven. De actuele verdeling van portefeuille kan afwijken van de streefverdeling.

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van deelname in de volgende beleggingsinstelling(en):

- PVF Hypotheken Fonds, Particuliere Hypothekenfondsen van Achmea Mortgages
- Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund van Dynamic Credit

Bij de invulling van de portefeuille gelden de volgende streefgewichten voor de allocatie naar deze Beleggingscategorie:

Hypotheke	Streefverdeling
PVF Particuliere Hypotheken Fonds	50%
Dynamic credit	50%

Als gevolg van marktbewegingen kunnen de feitelijke portefeuille wegingen afwijken van de streefgewichten. Er wordt niet actief geherbalanceerd tussen de beleggingsinstellingen.

Voor PVF Particuliere Hypothekenfondsen geldt:

- Het is toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie, met een maximum van 10%.

- Het fonds wordt beheerd conform het daarvoor op enig moment geldende prospectus (c.q. de geldende fondsvoorwaarden).

Voor Dynamic Credit geldt:

- Bij extra commitments stuurt het Pensioenfondsrichting de verdeling tussen het NHG/niet-NHG-segment.
- Voor commitments van maximaal 10% van de dan geldende allocatie naar Dynamic Credit stuurt het Pensioenfonds naar lange looptijden (15-30 jaar). Hierbij hanteert het Pensioenfonds, in volgorde, de volgende aanpak:
 1. Het Pensioenfonds stuurt richting de streefverdeling over het NHG/niet-NHG-segment.
 2. Voor het deel dat het Pensioenfonds naar het niet-NHG-segment alloceert geldt dat: het Pensioenfonds naar het LTV- segment met de grootste afwijking van het streefgewicht voor de Beleggingscategorie Hypotheken bijstuurt.
 3. Indien het streefgewicht met het commitment wordt bereikt, alloceert het Pensioenfonds het eventuele restant naar het LTV-segment met de dan volgende grootste afwijking.
 4. Bovenstaande is van toepassing voor zover de allocatie niet minder is dan de minimale allocatie die de Operationele Vermogensbeheerder vereist.
- Voor commitments aan Dynamic Credit groter dan 10% van de actuele portefeuille waarde naar Dynamic Credit wordt een advies opgesteld door Achmea IM en voorgelegd aan het Pensioenfonds.

Het beheer van het Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund vindt plaats op basis van de tussen het Pensioenfonds en Dynamic Credit overeengekomen voorwaarden.

B. Aandelen Wereldwijd

Doelstelling

Door middel van passief beheer het rendement van de benchmark te evenaren.

Benchmark

De benchmark is de customized FTSE World ESG benchmark. Er geldt een weging van 80% ontwikkelde markten en 20% opkomende markten.

Universum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark.
- Beursgenoteerde aandelen en instrumenten ontvangen uit corporate actions;
- Cash based ETF's en beleggingsfondsen;
- Buiten de benchmark beleggen wordt voor 1% toegestaan;
- Het is niet toegestaan te beleggen in titels die voorkomen op de uitsluitingslijst.
- Het gebruik van de volgende Derivaten is toegestaan: futures en FX spots, voor zover dit betrekking heeft op de efficiënte uitvoering van het portefeuillebeheer of risicomanagement.

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van 0,5%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van discretionaire mandaten. Het beheer van deze portefeuilles vindt plaats door UBS en L&G op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerders overeengekomen mandaatrichtlijnen.

Verdeling binnen de Beleggingscategorie

Binnen de Beleggingscategorie Aandelen Wereldwijd wordt gestreefd naar de volgende verdeling

- 50% Legal & General Investment Management
- 50% UBS Fund Management

Op deze verdeling wordt gestuurd indien zich aan-en verkopen voordoen in deze Beleggingscategorie.

C. Vastgoed

Vastgoed Nederland

Doelstelling

Een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De benchmark wordt gebruikt ter bepaling van het doelrendement

Universum

Het universum wordt bepaald door Nederlands vastgoed.

Risicobeheersing

Het Pensioenfonds keurt alle aan- en verkoopvoorstellen van objecten zelf goed.

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van deze portefeuille vindt plaats door Achmea Real Estate op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze vermogensbeheerder overeengekomen mandaatrichtlijnen.

Daarnaast wordt belegd in de volgende beleggingsinstelling:

- Bouwinvest Dutch Residential Fund

Vastgoed Internationaal

Doelstelling

Een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De benchmark wordt gebruikt ter bepaling van het doelrendement.

Universum

Het universum wordt bepaald door (een) beleggingsinstelling(en) met een focus op internationaal niet-beursgenoteerd vastgoed en daaraan gerelateerde effecten. Voor het gebruik van instrumenten binnen beleggingsinstellingen geldt het beleggingsbeleid zoals opgenomen in het daarvoor op enig moment geldende prospectus (c.q. de geldende voorwaarden).

Risicobeheersing

Het Pensioenfonds keurt alle aan- en verkoopvoorstellen van objecten zelf goed.

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van beleggingfondsen. Het beheer van deze portefeuille wordt gedaan door Achmea Investment Management. Daarnaast is er een discretionair mandaat met Achmea Real Estate voor de nog lopende directe vastgoedbeleggingen in Duitsland en Frankrijk.

D. Alternatieve categorieën

High Yield

Doelstelling

Door middel van actief beheer een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark. Ook issues die oorspronkelijk opgenomen waren in de index, maar bij aankoop een kortere looptijd dan één jaar hebben zijn toegestaan, evenals nieuwe issues die opgenomen gaan worden in de benchmark.
- Staatsobligaties en semi-staatsobligaties
- Kasposities
- FX spots
- FX forwards
- FX non-deliverable forwards
- Swaps (gelimiteerd tot CDX)
- Buiten de benchmark beleggen wordt voor maximaal 25% toegestaan.

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van: 4%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Structurele roodstanden zijn niet toegestaan.
- De modified duration mag maximaal 1 jaar afwijken van de benchmark.
- Short selling is niet toegestaan.
- Securities lending is niet toegestaan

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van discretionaire mandaten. Het beheer van de discretionaire mandaten vindt plaats door PGIM Limited en Robeco op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerders overeengekomen Mandaatrichtlijnen.

Verdeling binnen de Beleggingscategorie

Binnen de Beleggingscategorie High Yield wordt gestreefd naar de volgende verdeling

- 50% Robeco • 50% PGIM

Op deze verdeling wordt gestuurd indien zich aan-en verkopen voordoen in deze Beleggingscategorie.

Emerging Markets Debt – Local Currency

Doelstelling

Door middel van pragmatische replicatie een rendement behalen dat het rendement van de benchmark benadert binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

- Titels uitgegeven door issuers uit de benchmark. Ook issues die oorspronkelijk opgenomen waren in de index en nieuwe issues die opgenomen gaan worden in de benchmark zijn toegestaan.
- Kasposities
- FX spots
- FX forwards
- FX non-deliverable forwards
- Buiten de benchmark beleggen wordt voor maximaal 5% toegestaan.

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van: 0,5%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten. Achmea IM en het Pensioenfonds zullen de te nemen vervolgacties gezamenlijk overeenkomen en in een separaat document schriftelijk vastleggen.
- Structurele roodstanden zijn niet toegestaan.
- De modified duration mag maximaal 0,3 jaar afwijken van de benchmark.
- Short selling is niet toegestaan.
- Securities lending is niet toegestaan

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van het discretionair mandaat vindt plaats door State Street Global Advisors Europe Limited op basis van de tussen het Pensioenfonds en deze Operationele Vermogensbeheerder overeengekomen Mandaatrichtlijnen.

Grondstoffen

Doelstelling

Door middel van passief beheer het rendement van de benchmark te evenaren.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universeum

- Het gebruik van de volgende derivaten is toegestaan: Total Return Swaps met een commodity index als onderliggende waarde en valutatermijncontracten
- Participaties in geldmarktinstrumenten
- Deposito's

Risicobeheersing

- Voor deze Beleggingscategorie wordt gestreefd naar een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van 1,0%. In het geval dat deze maximale tracking error wordt overschreden, zal Achmea IM na constatering zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk met het Pensioenfonds in contact treden en de oorzaken van de overschrijding toelichten.
- Het is niet toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie. Derhalve wordt aan het einde van de maand de notional van de swaps gelijkgesteld aan de onderliggende funding, als het waardeverschil groter dan 1% is. Als gevolg van het rendement op grondstoffen en valutabewegingen kan gedurende de maand een afwijking ontstaan. Deze afwijking is toegestaan.
- Derivaten worden alleen afgesloten met goedgekeurde tegenpartijen (zie hoofdstuk 2.g)

Invulling

De belegging in deze Beleggingscategorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat. Het beheer van dit discretionaire mandaat vindt plaats door Achmea IM op basis van de tussen het Pensioenfonds en Achmea IM overeengekomen Mandaatrichtlijnen.

Private equity

Doelstelling

De doelstelling van deze categorie is het leveren van extra rendement van 3% ten opzichte van de aandelen ontwikkelde markten over een horizon gelijk aan de looptijd van het onderliggende fonds of het co-investeringsprogramma een fondsinvestering(en).

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De benchmark wordt gebruikt ter bepaling van het doelrendement.

Universum

Investerings in niet beursgenoteerde ondernemingen via zowel aandelenbelangen als leningen door middel van het deelnemen in primaire fondsen evenals fund of funds (dakfondsen), secundaire fondsen en co-investeringen via een fondsinvestering naast private equity beheerders en fondsen.

Voor het discretionaire mandaat geldt:

Richtlijnen voor spreiding	Doelrichtlijnen		
	Min	Max	Norm
Investeringsmethode			
Directe core fondsen	70%	90%	80%
Secondary fondsen	0%	20%	10%
Co-investeringen (fondsen)	0%	20%	10%
Regio			
Europa	22,5%	52,5%	37,5%
Noord-Amerika	32,5%	62,5%	47,5%
Azië / Opkomende markten	0%	30%	15%
Factor			
Groei	15%	45%	30%
Waarde	25%	80%	50%
Yield	5%	35%	20%

Risicobeheersing

- Het risico wordt beheerst door middel van spreiding over regio's, vintages jaren, stijlen en Beleggingsinstelling(en).
- Het is toegestaan om de totale exposure van de Beleggingscategorie groter te laten zijn dan het belegd vermogen van de Beleggingscategorie.
- Eens per jaar wordt gecontroleerd of de Private Equity portefeuille aan bovenstaande doelrichtlijnen voldoet.

Invulling

Ten tijde van opmaak van deze beleggingsrichtlijnen vindt de belegging in deze Beleggingscategorie plaats door middel van deelname in de volgende beleggingsinstelling(en):

- Advent Global Private Equity VIII, IX & X
- Alpha Private Equity Fund VII
- Apollo Investment Fund VIII & IX
- BC European Capital VII & VIII
- CD&R Fund XI en VII
- Cipio Partners Fund VI

- Collier International Partners V-A L.P.
- Collier International Partners VIII
- Gilde Buy-Out Fund III & VI
- HarbourVest Partners VII & VIII – Buy out Fund L.P.
- HarbourVest Partners VII & VIII –Venture Fund L.P.
- Lexington Capital Partners VI - B L.P.
- Mondriaan Co-Investments SLP
- Pantheon USA Fund III & VI Limited
- Pantheon Global Secondary Fund II Limited & III ‘A’ LP
- Permira Europe II L.P.2
- Permira IV L.P.2
- Platinum Equity IV, V & VI
- Platinum Equity Small Cap Fund
- Vitruvian Invest Partnership IV (VIP IV) Feeder
- Vitruvian Invest Partnership III & V
- Warburg Pincus Global Growth
- Warburg Pincus Private Equity XI & XII
- Rembrandt 2018, 2020 & 2022 Series
- Portfolio Advisors Secondary Fund IV (IRE) PE

Infrastructuur

Doelstelling

Een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark, over een horizon gelijk aan de looptijd van het onderliggende fonds.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De benchmark wordt gebruikt ter bepaling van het doelrendement.

Universum

Investerings in niet-beursgenoteerde ondernemingen via primair aandelenbelangen door middel van het deelnemen in primaire Beleggingsinstelling(en).

Voor het discretionaire mandaat geldt:

2024-2026 doelrichtlijnen				
		Min	Max	Norm
Investeringsmethode	Fund of Fund	0%	0%	0%
	Fund (primary)	100%	100%	87,50%
	Co-investeringen	0%	25%	12,50%
Type fondsen	Open-End fondsen	20%	50%	35%
	Closed-end fondsen	50%	80%	65%
Regio	Europa	35%	60%	45%
	Noord-Amerika	35%	60%	45%
	Overige OECD	0%	20%	10%
Investeringsstijl	Core	60%	90%	75%
	Value added	10%	40%	25%
Sectoren	Sociale infra	0%	40%	n.v.t.
	Transport	0%	40%	n.v.t.
	Energie	0%	40%	n.v.t.
	Communicatie	0%	40%	n.v.t.
	Water & Afval	0%	40%	n.v.t.
	Duurzame energie	20%	50%	35%

Risicobeheersing

Het risico binnen de beleggingsinstelling wordt beheerst door middel van:

- Spreiding over regio's, vintagejaren en Beleggingsinstellingen
- De omvang van nieuw af te geven fondscommitments is minimaal 2,5% en maximaal 10% van de doelomvang van de infrastructuur portefeuille, exclusief eventuele co-investeringsmandaten.
- De totale exposure van de Beleggingscategorie kan groter zijn dan het belegd vermogen van deze Beleggingscategorie.

Invulling

Ten tijde van opmaak van deze beleggingsrichtlijnen vindt de belegging in deze Beleggingscategorie plaats door middel van deelname in de volgende beleggingsinstelling(en):

- Achmea IM Climate Infrastructure Fund
- Axiom Infrastructure NA IV
- Copenhagen Infrastructure Fund IV

- DeAM Pan-European Infrastructure Fund I & II LP
- DIF Infrastructure IV
- DIF Infrastructure IV Co-Invest
- ISQ Global Infrastructure Fund III
- ISQ GIF III Co-Invest
- BlackRock Global Energy & Power Infrastructure Fund I & II
- KGAL ESPF IV
- Macquarie European Infrastructure Fund II
- Macquarie Super Core Infrastructure Fund
- Macquarie Infrastructure Partners IV
- IFM Global Infrastructure Fund
- JPM Infrastructure Investments Fund

E. Liquiditeiten

Doelstelling

Door middel van actief beheer een extra rendement behalen ten opzichte van de benchmark binnen de gestelde risicokaders.

Benchmark

De benchmark van deze Beleggingscategorie is gelijk aan de index zoals bepaald in paragraaf 1c “Benchmark” (als gelijk aan benchmarktabel). De gekozen benchmark wordt geacht representatief te zijn voor deze Beleggingscategorie.

Universum

(Een) beleggingsinstelling(en) met een focus op Liquiditeiten en daaraan gerelateerde effecten. Voor het gebruik van instrumenten binnen beleggingsinstellingen geldt het beleggingsbeleid zoals opgenomen in het daarvoor op enig moment geldende prospectus (c.q. de geldende voorwaarden).

Risicobeheersing

Het risico wordt beheerst door middel van een maximale totale modified duration van 0,5 jaar

Invulling

De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van deelname in de volgende beleggingsinstelling(en):

- Achmea IM Euro Local Government Loans Fund
- Cash op de rekening

Daarnaast kunnen door Achmea IM deposito's afgesloten worden.

In het kader van het cash management wordt gestreefd naar een allocatie van 50% van de liquiditeiten naar het Achmea IM Euro Local Government Loans Fund.

4. Derivaten

Het Pensioenfonds maakt gebruik van derivaten voor zover dit betrekking heeft op de efficiënte uitvoering van het portefeuillebeheer of risicomanagement.

Derivaten inzake balansmanagement

Het balansmanagement vindt plaats op basis van de tussen het Pensioenfonds en Cardano Risk Management B.V. overeengekomen (mandaat)richtlijnen.

Rebalancing van bilaterale renteswaps in de overlayportefeuille

De waarde van de bilaterale renteswaps in de overlayportefeuille als percentage van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille is gelimiteerd op respectievelijk -5% en 5%. Overschrijdt de waarde van deze derivaten, op kwartaalultimo, het totale beheerde vermogen met 5% (zowel positief als negatief), dan maakt Achmea IM hiervan melding. Hierna zal Cardano een advies aan het Uitvoerend Bestuur opstellen, in overleg met Achmea IM.

Gebruik van Derivaten door Achmea IM namens het Pensioenfonds

Derivaten kunnen door Achmea IM namens het Pensioenfonds worden gebruikt voor verschillende doeleinden:

- *Valutatermijncontracten*: voor de afdekking van het valutarisico worden valutatermijncontracten en valutaswaps gebruikt;
- *Futures en forwards*: voor de actieve afwijking van de (floating) benchmarkgewichten uit hoofde van Risicopremies worden futures en forwards gebruikt.

Transacties in OTC-Derivaten worden door de vermogensbeheerders namens het Pensioenfonds afgesloten op basis van ISDA Master Agreements. Deze ISDA Master Agreements worden door Achmea IM namens het Pensioenfonds afgesloten met tegenpartijen die voldoen aan de vereisten zoals genoemd onder paragraaf 2(e) (tegenpartijrisico).

Bepaalde soorten transacties in OTC-Derivaten, zoals bepaalde renteswaps moeten ingevolge EMIR door tussenkomst van een CCP centraal worden afgewikkeld zodra deze clearingverplichting op het Pensioenfonds van kracht wordt. Voor zover deze transacties in OTC-Derivaten worden afgesloten door Achmea IM namens het Pensioenfonds, worden deze transacties reeds centraal afgewikkeld. Hiertoe heeft Achmea IM in naam van het Pensioenfonds met bepaalde tegenpartijen in hun hoedanigheid van Direct Clearing Members een clearing agreement afgesloten.

Gebruik van Derivaten door de Operationele Vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen

Voor het gebruik van Derivaten binnen de discretionaire mandaten en Beleggingsinstellingen wordt verwezen naar de (mandaat)richtlijnen en fondsvoorwaarden van respectievelijk de betreffende mandaten en Beleggingsinstellingen.

5. Securities lending

Het Pensioenfonds heeft met Rabobank International een overeenkomst gesloten omtrent het uitlenen van effecten. Rabobank International kan daarbij stukken uit de beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds uitlenen. BNY Mellon faciliteert daarbij als custodian het securities lending programma. De uitgangspunten voor het securities lending programma van het Pensioenfonds zijn de volgende:

- Securities lending mag het normale beleggingsproces niet verstoren
- Ten aanzien van alle voorwaarden (onderpand, uit te lenen stukken, vergoeding, minimumgarantie opbrengst, cash faciliteit zijn specifieke afspraken gemaakt.

6. Verantwoord beleggen

Het Pensioenfonds heeft ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Dit beleid bestaat uit engagement, corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en het uitsluiten van ondernemingen van het belegbaar universum.

Engagement

Het Pensioenfonds past het instrument engagement voor de uitvoering van het verantwoord beleggen beleid. Het Pensioenfonds heeft met Robeco separate afspraken gemaakt ten aanzien van engagement voor wat betreft de gehele aandelenportefeuille.

Corporate governance overlay

Het corporate governance beleid en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen wordt uitgevoerd door de Robeco. Het Pensioenfonds heeft met Robeco separate afspraken gemaakt ten aanzien corporate governance en (proxy) voting voor wat betreft de gehele aandelenportefeuille.

Uitsluitingsbeleid

Uitsluitingen worden vormgegeven vanuit maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance. De uitsluitingen zijn van toepassing op de discretionair beheerde mandaten binnen de Aandelenportefeuille en de Vastrentende Waarden portefeuille. De lijst met uitgesloten beleggingen is aan verandering onderhevig. Het Pensioenfonds hanteert de volgende uitsluitingscriteria:

- Normschenders: bedrijven die de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en/of de UN Global Compact Principles op grove en structurele schenden en na twee jaar van engagement onvoldoende voortgang boeken worden uitgesloten.
- Controversiële wapens: bedrijven die betrokken zijn bij de ontwikkeling, productie, handel, marketing, verkoop, distributie, vervoer en onderhoud van controversiële wapens en munitie: clusterwapens, antipersoonsmijnen, biologische wapens, chemische wapens, kernwapens, witte fosfor die wordt gebruikt voor explosieve wapens of munitie en munitie met verarmd uranium.
- Tabak: bedrijven die betrokken zijn bij de directe vervaardiging van tabaksproducten en de verkopers van tabakswaaren. Het beleid is primair van toepassing op ondernemingen waar deze tabakgerelateerde activiteiten de belangrijkste bedrijfsactiviteit zijn. Ondernemingen die meer dan 5% van hun omzet behalen uit de productie, distributie en verkoop van tabak worden uitgesloten.
- Kolen, teerzand, schalieolie en -gas, arctische olie en -gas: bedrijven die:
 - o betrokken zijn bij de winning van thermisch steenkool;
 - o betrokken zijn bij energieopwekking uit thermisch steenkool;
 - o betrokken zijn bij de productie van teerzand;
 - o betrokken zijn bij de productie van schalieolie en -gas;
 - o betrokken zijn bij de productie van Arctische olie en -gas; en
 - o waarbij voor deze criteria een omzetgrens van 5% van toepassing is.
- Sancties: staatsobligaties van landen die onderhevig zijn aan relevante sancties van de VN Veiligheidsraad en/of de Europese Unie en/of de Verenigde Staten van Amerika. Het gaat dan vaak om landen waar machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten op grove wijze schenden. Het Pensioenfonds sluit aan bij de lijst van uitgesloten landen die elk kwartaal wordt opgesteld door de Rabobank.

- Additionele criteria voor landen en staatsbedrijven: Op basis van de indices van drie onafhankelijke instituten worden landen geïdentificeerd die het slechtst presteren op de thema's mensenrechten, arbeidsrechten en het tegengaan van corruptie. Dit komt over een met de volgende grenswaarden:

- o Freedom House met de Freedom in the World index (mensenrechten): gemiddelde score voor Political Rights en Civil Liberties groter of gelijk aan 6.

- o ITUC met de ITUC Global Rights index (arbeidsnormen): classificatie "No guarantee of rights due to the breakdown of the rule of law".

- o Transparency International met Corruption Perception Index (corruptie): score lager dan 20.

Staatsbedrijven die voor meer dan 50% eigendom zijn van uitgesloten landen worden ook uitgesloten.

- Goed bestuur: bedrijven die niet voldoen aan minimale vereisten op het vlak van goed bestuur worden uitgesloten. Het betreft hier bedrijven met één of meerdere ernstige schendingen met een grote schaal en/of een hoge impact op één of meerdere van de volgende onderwerpen:

- o bet goede managementstructuren;

- o betrekkingen met werknemers;

- o beloning van het betrokken personeel;

- o naleving van de belastingwetgeving.

ESG-integratie

Het Pensioenfonds heeft kaders opgesteld ten behoeve van ESG-integratie in de liquide beleggingsportefeuille (aandelen, credits en Global High Yield), Hiervoor worden afspraken gemaakt met de externe vermogensbeheerders die invulling geven aan de volgende doelstellingen:

- Enkel beleggen in bedrijven met een goede ESG-rating. Dat wil zeggen een MSCI ESG-rating van BBB en hoger of een equivalent daarvan.
- Een 50% lagere CO2-voetafdruk realiseren ten opzichte van de portefeuille per juni 2019. Hierbij wordt gestuurd op een 50% lagere CO2-intensiteit, uitgedrukt in tCO2/mio USD-sales. Daar waar geen CO2-data beschikbaar is over de portefeuille per juni 2019 wordt gebruik gemaakt van de standen van de portefeuille per ultimo 2019 en/of de benchmark per juni 2019 of ultimo 2019.

MVB-beleid inzake beleggingsinstellingen

Het Pensioenfonds vult een deel van de portefeuille in met beleggingen in beleggingsinstellingen. Op deze beleggingsinstellingen kan het Pensioenfonds niet haar eigen verantwoord beleggen beleid toepassen. Op deze beleggingsinstellingen is het verantwoord beleggen beleid van de beheerder van deze beleggingsinstellingen van toepassing. Het Pensioenfonds schenkt bij de selectie en monitoring van de beleggingsinstellingen nadrukkelijk aandacht aan het verantwoord beleggen beleid van de betreffende beheerder.

Bijlage 1

De in deze Beleggingsrichtlijnen met een hoofdletter opgenomen begrippen hebben de in deze Beleggingsrichtlijnen daaraan toegekende betekenis, tenzij nadrukkelijk anders is bepaald in de Overeenkomst. Om de leesbaarheid van de Beleggingsrichtlijnen verder te verhogen zijn hieronder – doch niet alle – in de Beleggingsrichtlijnen gedefinieerde termen (nogmaals) verklaard

central (clearing) counterparty of CCP	Een rechtspersoon die zichzelf plaatst tussen de tegenpartijen bij contracten die op een of meer financiële markten worden verhandeld en daarbij de koper wordt voor elke verkoper en de verkoper voor elke koper (artikel 2 (1) EMIR).
CSA	Een 1995 of 2016 Credit Support Annex (Transfer-English Law) ten behoeve van het storten of ontvangen van onderpand ten behoeve van OTC Derivaten
DaR	Dekkingsgraad at risk
Derivaat	Een financieel instrument als vermeld in bijlage I, Deel C, onder 4 tot en met 10, van Richtlijn 2014/65/EU
DG	Dekkingsgraad, dat wil zeggen de verhouding tussen het vermogen van het Pensioenfonds en de waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen zonder toekomstige toeslagverlening of indexatie. Een dekkingsgraad van bijvoorbeeld 110% betekent dat er tegenover elke euro aan pensioenverplichtingen € 1,10 aan vermogen staat.
Direct Clearing Member	Partijen die lid zijn van een CCP en onderworpen zijn aan de door die CCP gestelde reglementen
DNB	De Nederlandsche Bank N.V.
Effectenlening- en Effectenfinancieringstransacties	Het uit- of inlenen van Financiële Instrumenten op grond van een general master securities lending agreement en een securities lending authorisation agreement, het uit- of inlenen van kasgelden op grond van een general master repurchase agreement, dan wel een kooptransactie met wederkoop of een verkooptransactie met wederinkoop op grond van een general master repurchase agreement
Exchange Traded Derivaat	Een Derivaat dat op een gereguleerde markt, organised trading facility of een multilaterale handelsfaciliteit wordt verhandeld
Initial Margin	Een te storten of te ontvangen waarborgsom welke dient om een verlies te dekken dat kan ontstaan ten gevolge van het van een portefeuille bestaande uit Derivaten of centraal af te wikkelen OTC-Derivaten

OTC Derivaat	Een Derivaat dat bilateraal wordt afgesloten op basis van een ISDA Master Agreement en niet wordt verhandeld op een gereguleerde markt (zoals gedefinieerd in Richtlijn 2014/65/EU)
TV	Technische voorziening, zie betekenis VPV
UFR	Ultimate forward rate
Vastrentende Waarden	Verzamelnaam voor beleggingen waarover doorgaans een vaste rente wordt vergoed, zoals obligaties, deposito's en leningen.
Variation Margin	Een dagelijks te storten of te ontvangen bedrag ter dekking van prijsschommelingen tussen transactie- en afwikkelmoment van een OTC-Derivaat of een Exchange Traded Derivaat
VPV	Voorziening Pensioen Verplichtingen dat wil zeggen het bedrag dat bij het Pensioenfonds aanwezig moet zijn om tezamen met de in de toekomst te ontvangen premies aan de al bestaande pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

1 Algemeen

1.1 Achtergrond

De Stichting Rabobank Pensioenfonds (hierna: RPF) is verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. Activiteiten die worden uitbesteed blijven de verantwoordelijkheid van RPF. In dit uitbestedings- en inkoopbeleid stellen wij de verantwoordelijkheden en vereisten om te borgen dat uitbestede activiteiten beheerst en integer worden uitgevoerd.

1.2 Wet- en regelgeving, guidance en best practices

Dit uitbestedings- en inkoopbeleid is gebaseerd op een kader van wet- en regelgeving, guidance en best practices in de pensioensector. Voor een nadere onderbouwing van dit kader wordt verwezen naar bijlage 1 bij dit document.

1.3 Scope en definities

Het uitbestedings- en inkoopbeleid is van toepassing op alle bestaande en/of nieuwe uitbesteding en inkoop van activiteiten of diensten. In dit uitbestedings- en inkoopbeleid heeft RPF een procedure vastgelegd voor de uitbestedings- en inkoopcyclus. De UB kunnen besluiten de uitbesteding/inkoop van diensten om moverende redenen niet volgens het uitbestedings- en inkoopbeleid te laten verlopen (conform het principe ‘pas toe of leg uit’). Indien er wordt afgeweken van het beleid toetsen de UB de betreffende dienst(en) op marktconformiteit (zowel kwaliteit als prijs) en beargumenteren de UB waarom van het beleid wordt afgeweken. Het besluit en de overwegingen die daaraan ten grondslag liggen worden schriftelijk door de UB vastgelegd en ter kennisgeving aan het AB gemeld.

Voor zover het een voorgenomen aanpassing van bestaande overeenkomsten (uitbesteding of inkoop) betreft, bijvoorbeeld (niet-limitatief) in verband met een wijziging van de dienstverlening, een wijziging van de jaarlijkse fee of een voorgenomen onderuitbesteding, zijn de UB bevoegd tot het vaststellen van de betreffende overeenkomst (waaronder tevens begrepen de eventuele SLA). Dit binnen de door het AB gestelde randvoorwaarden zoals vastgelegd in dit document (inclusief bijlagen). De betreffende wijzigingen worden ter kennisgeving aan het AB gemeld.

Dit document is van toepassing op zowel uitbesteding (zie hiervoor hoofdstuk 3) als op inkoop (zie hiervoor hoofdstuk 4). Hieronder worden de definities van ‘uitbesteding’ en ‘inkoop’ verder uiteengezet.

Uitbesteding

De feitelijke uitvoering van een activiteit wordt op basis van een strategische keuze overgedragen aan een derde, waarbij RPF eindverantwoordelijk is en blijft voor het geheel, waaronder:

- alle kosten en de risicobeheersing tijdens en ná de uitvoering door de derde;
- de juiste en volledige scope van de door de derde uit te voeren activiteit(en);
- de feitelijke uitvoering door de derde;
- de kwaliteit, juistheid en volledigheid van de uitvoering door de derde.

Indien de derde op zichzelf besluit delen van de door het fonds aan haar uitbestede activiteiten uit te besteden aan een sub-derde, dan blijft RPF zonder enige uitzondering in alle gevallen eindverantwoordelijk.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar uitbesteding van kritische en niet-kritische activiteiten. Dit mede gelet op de wettelijke meldplicht van een voorgenomen (onder)uitbesteding of een materiële wijziging in een bestaande (onder)uitbesteding van kritische activiteiten aan de toezichthouder DNB voor zover het kritische activiteiten betreft. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 1.6.

Inkoop

Het betrekken van zelfstandige producten en/of diensten bij een leverancier, waarbij de leverancier verantwoordelijk is voor het te leveren product of de te leveren dienst maar waarbij RPF eindverantwoordelijk is.

De inkoop van een activiteit (bijvoorbeeld de controle- en certificerings-werkzaamheden bij het jaarwerk) hoeft niet aan de toezichthouder DNB te worden gemeld.

Toelichting scope uitbesteding vs. inkoop

Dit document is ook van toepassing op de sleutelfuncties, dit in zoverre dat het:

- de rol van de vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer en interne audit betreft en
- de rol van de houder en de vervuller van de sleutelfunctie actuariael betreft.

Specifiek voor de rol van sleutelfunctie risicobeheer en de sleutelfunctiehouder interne audit geldt dat RPF gebruik maakt van de insourcingsvariant. Dit laat onverlet dat RPF specifiek voor de insourcing van deze rollen handelt als ware er sprake is van inkoop. Dit wordt op basis van wettelijke verplichting gemeld bij DNB.

De volgende werkzaamheden/ activiteiten worden niet als uitbesteding beschouwd maar als inkoop:

- controlerend accountant;
- certificerend actuaris;
- assurance diensten (audits en accountantswerkzaamheden);
- adviesdiensten, waaronder de adviserend actuaris;
- ondersteunende diensten/tooling, waaronder begrepen vergadertools.

De inzet van externe krachten ten behoeve van de interne organisatie van RPF betreffen geen uitbesteding en worden behandeld als zijnde inkoop.

1.4 Doelstellingen en uitgangspunten uitbesteding

RPF streeft naar kwaliteit, transparantie, betrouwbaarheid en integriteit als het gaat om de uitvoering van de pensioenregeling. Het uitbestedings- en inkoopbeleid heeft als doel te borgen dat deze doelstellingen ook gelden voor de activiteiten die uitbesteed zijn aan zowel de pensioenadministrateur als aan uitbestedingspartijen in het kader van vermogensbeheer. Het uitbestedings- en inkoopbeleid heeft de volgende doelstellingen:

- Kaders bieden voor besluitvorming omtrent het wel of niet uitbesteden en inkopen van activiteiten;
- Het borgen van uitbestedingen conform geldende wet- en regelgeving;
- Het vormgeven van de uitbestedingsrelatie en de daaraan ten grondslag liggende overeenkomsten conform geldende wet- en regelgeving en de in dit uitbestedings- en Inkoopbeleid door RPF geformuleerde eisen en criteria;
- Het monitoren van de continuïteit van de uitbestedingsrelaties;
- Het borgen van de regie van het bestuur op de (kwaliteit van de) uitbestede werkzaamheden;
 - Het stellen van kaders zodat uitbestedingsrisico's op de gehele (onder)uitbestedingsketen inzichtelijk worden en blijven;
 - Het borgen dat de uitbestede werkzaamheden conform de gemaakte afspraken worden uitgevoerd;

- Het inzichtelijk maken waar de taken en verantwoordelijkheden binnen RPF zijn belegd met betrekking tot de uitbestedingsrelaties, waardoor het bestuur het overzicht behoudt en op adequate wijze kan bijsturen indien nodig;
- Het periodiek monitoren en evalueren van de uitbestedingsrelaties op basis van managementinformatie;
- Het realiseren en in stand houden van een constructieve en bestendige relatie met de uitbestedingspartijen.

RPF hanteert daarnaast de volgende uitgangspunten, voor het uitbestedings- en inkoopbeleid. RPF:

- dient te allen tijde ‘in control’ te zijn;
- vindt flexibiliteit en een modulaire opbouw van de dienstverlening met betrekking tot de uitbesteding belangrijk;
- verwacht pro-activiteit van de uitvoerende partij;
- stelt vast dat de voorwaarden waaronder uitbesteed wordt minimaal marktconform zijn;
- blijft eindverantwoordelijk voor de uitbestede werkzaamheden;
- behoudt zeggenschap over de uitbestede en onderuitbestede werkzaamheden;
- selecteert uitbestedingspartijen op basis van kwaliteit, reputatie, integriteit, betrouwbaarheid, (financiële en operationele) continuïteit en prijs;
- houdt bij de keuze van de uitbestedingspartij rekening met (verwachte) toekomstige ontwikkelingen bij het RPF;
- definieert vooraf de prestaties van de uitbestedingspartij en monitort deze prestaties continu;
- beoordeelt periodiek de uitbestedingsrelatie alsmede het uitbestedings- en inkoopbeleid (van de uitbestedingsrelatie).

1.5 Redenen voor uitbesteding en inkoop

Verschillende aspecten zijn relevant bij de afweging zelf uitvoeren of uitbesteden. De volgende criteria dienen beoordeeld te worden alvorens een beslissing wordt genomen over wel- of niet uitbesteden of inkopen:

- schaalvoordelen;
- deskundigheid;
- capaciteit;
- flexibiliteit;
- continuïteit;
- prijs/kwaliteit;
- toezicht vanuit RPF op de uitbestedingspartij;
- risico's en de beheersing daarvan binnen de overige beleidskaders van RPF.

Voor een nadere toelichting op de rollen en bevoegdheden van de verschillende bestuurlijke gremia en functies met betrekking tot uitbesteding en inkoop wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

1.6 Verdeling werkzaamheden naar kritiek en niet-kritiek

Voor de uitvoering van dit beleid wordt onderscheid gemaakt tussen kritieke en niet-kritieke werkzaamheden. Kritieke werkzaamheden zijn werkzaamheden die:

- essentieel zijn voor de bedrijfsvoering en -continuïteit van RPF;
- operationele effecten, juridische en reputatierisico's met zich meebrengen bij onderbreking ervan;
- effect hebben op de kernactiviteiten van RPF bij verstoring;
- effect hebben op RPF en de (gewezen) deelnemers, partners en pensioengerechtigden bij schending van de vertrouwelijkheid, integriteit of beschikbaarheid van de gegevens.

De UB bepalen bij (onder)uitbesteding of een activiteit kritiek of niet-kritiek is aan de hand van de hierboven vermelde criteria. Tot de kritieke activiteiten behoren in ieder geval (maar niet beperkt tot):

- Uitbesteding en onderuitbesteding van werkzaamheden op het terrein van de pensioenadministratie (rechtenbeheer);
- Uitbesteding en onderuitbesteding van werkzaamheden op het terrein van het vermogensbeheer:
 - tenminste 30% van het beheerd vermogen;
 - fiduciair beheer;
 - custodian (met uitzondering van de dienst bewaring en beheer van financiële instrumenten als bedoeld in de Wet op het financieel toezicht).

Het kan zijn dat het op basis van bovenstaande criteria, of door de specifieke activiteit of omstandigheden, niet eenduidig is of de activiteit kritiek of niet-kritiek is. In dat geval overleggen de UB hierover met het AB.

De UB informeren het AB over het besluit of de activiteit kritiek of niet-kritiek is.

Een voorgenomen (wijziging in de) (onder)uitbesteding van kritieke werkzaamheden wordt gemeld aan De Nederlandsche Bank ('DNB') conform de daarvoor geldende richtlijnen. RPF beschikt over een actueel overzicht waarin per uitbestedingspartij is aangegeven of deze door het bestuur als kritieke uitbestedingspartijen zijn benoemd.

In de DORA is een definitie opgenomen wat kritieke of belangrijke functies zijn⁵. Met de criteria zoals hierboven vermeld, vallen alle onder DORA kritieke of belangrijke functies ook onder de kritieke activiteiten in het kader van dit uitbestedingsbeleid.

1.7 Onderuitbesteding

Om de continuïteit van haar uitbestedingen te waarborgen dient RPF de volgende ontwikkelingen bij uitbestedingen te kennen en tevens vast te stellen wat de impact hiervan is op haar huidige uitbestedingen.

Onderuitbesteding

Het kan voorkomen dat een uitbestedingspartij gebruik maakt van diensten van derden. We spreken dan van onderuitbesteding. Voor onderuitbestedingen geldt dat dit uitbestedings- en inkoopbeleid onverkort van toepassing is op de "onderuitbestede" werkzaamheden.

RPF verwacht van de uitbestedingspartijen dat ze een beleid hebben geformuleerd voor het uitbesteden van werkzaamheden aan derde partijen (onderuitbestedingen). Dit beleid beschrijft de selectie, monitoring, evaluatie en verantwoording van de leveranciers van uitbestede diensten, en dus ook onderuitbestede diensten.

RPF verwacht dat het uitbestedings- en inkoopbeleid van uitbestedingspartijen qua uitgangspunten aansluit op dit uitbestedings- en inkoopbeleid van RPF. Dit uit zich in een monitoring van deze diensten en verantwoording over de uitbestedingen in rapportages. Daarnaast verwacht RPF dat per onderuitbesteding die de dienstverlening aan RPF direct raakt:

- een risicoanalyse door de uitbestedingspartij heeft plaatsgevonden en risico's beheerst worden. Deze risicoanalyse omvat minimaal een beoordeling van compliance met wet- en regelgeving, de gemaakte afspraken met betrekking tot de aangeboden

⁵ DORA-definitie van een kritieke of belangrijke functie: "Een kritieke of belangrijke functie van het fonds is een functie waarvan de verstoring wezenlijk afbreuk zou doen aan de financiële prestaties van het fonds of aan de soliditeit of de continuïteit van haar diensten en activiteiten, of waarvan de beëindiging of gebrekkige of mislukte uitvoering wezenlijk afbreuk zou doen aan de permanente naleving door het fonds van de voorwaarden en verplichtingen uit hoofde van haar vergunning of haar andere verplichtingen uit hoofde van het toepasselijke recht inzake financiële diensten."

diensten, de stabiliteit en betrouwbaarheid van de dienstverlener en de locatie waar de diensten worden aangeboden;

- de beveiligingseisen conform de dataclassificatie van RPF zijn ingericht, zoals vastgelegd in het IT- en informatiebeveiligingsbeleid van RPF;
- de SLA-afspraken met leveranciers van uitbestede diensten aansluiten op de SLA-afspraken die RPF heeft gemaakt met de uitbestedingspartij;
- de onderuitbestede diensten verantwoord worden in de verantwoordingsrapportages zoals de SLA-rapportages en de ISAE-verklaringen (of soortgelijke verklaringen) van de uitbestedingspartij;
- minimaal dezelfde (assurance) verklaringen en (performance) rapportages worden opgeleverd als bij de uitbestedingspartij.

2 Governance en risicobeheersing m.b.t. uitbesteding en inkoop

2.1 Algemeen bestuur

Het AB is belast met en verantwoordelijk voor besluiten tot het uitbesteden of inkopen van kritieke werkzaamheden (zoals beschreven in paragraaf 1.6).

Het nemen van besluiten met betrekking tot de vaststelling van de jaarlijks vast te stellen begroting voor de uitbesteding van werkzaamheden.

2.2 Eerstelijnsfunctie

De eerstelijnsfunctie wordt gevormd door de UB en het bestuursbureau (BB). Hierbij zijn de UB belast met en verantwoordelijk voor:

- vaststellen of in te kopen/ uit te besteden activiteiten kritiek of niet-kritiek zijn (zoals beschreven in paragraaf 1.6).
- het nemen van besluiten tot de uitbesteding van operationele werkzaamheden, waaronder in ieder geval begrepen:
 - besluiten tot het uitbesteden of inkopen van niet-kritieke werkzaamheden;
 - besluiten tot het werkzaamheden die tot inkoop worden gerekend;
 - besluiten tot uitbesteden of inkopen van werkzaamheden rondom operationele projecten;
- de uitvoering van het uitbestedings- en inkoopbeleid van het fonds;
- het uitvoeren van risicoanalyses;
- monitoring van de uitvoering van het uitbestedings- en inkoopbeleid door de uitbestedingspartijen. De UB worden bij de uitoefening van deze taak ondersteund door het bestuursbureau (BB) en doet verslag aan het AB.
- het nemen van besluiten met betrekking tot de uitbesteding van of inkoop van diensten ten behoeve van de uitvoering van werkzaamheden voor zover vallend binnen de begroting.

2.3 Tweedelijnsfunctie

De tweedelijnsfunctie wordt gevormd door de compliance officer en de privacy officer binnen het BB. Deze hebben een rechtstreekse rapportagelijns en een escalatielijns naar het AB van het bestuur. Tot de tweedelijnsfunctie behoren ook de actuariële sleutelfunctie en de sleutelfunctie risicobeheer.

Deze lijn heeft de verantwoordelijkheid om onafhankelijk te rapporteren over hun analyses en bevindingen ten aanzien van risico- en compliance-aspecten die samenhangen met beleidsvoorstellen en/of de uitvoering van het beleid. Voor zover mogelijk betreft de tweedelijns voor uitbestede werkzaamheden de bij de uitbestedingspartijen door de daar functionerende tweedelijnsfunctie uitgevoerde werkzaamheden en opgestelde (integrale) risicorapportages.

2.4 Derdelijnsfunctie

De derdelijnsfunctie wordt gevormd door de internal audit (IA) functie. Het doel van IA is het geven van (aanvullende) zekerheid aan het AB, door het uitvoeren van interne audits, over de mate waarin de risico's, die de doelstellingen en het voortbestaan van RPF bedreigen, worden beheerst. Daarnaast geeft IA advies voor verbetering van de processen (inclusief het hiermee samenhangende geheel van risicobeheersing- en controlesystemen), uitbestede werkzaamheden en governance (waaronder risicomanagement, compliance en actuariaat) binnen RPF. IA baseert zich hierbij op verschillende bronnen zowel binnen het fonds als van uitbestedingspartijen en heeft daarnaast toegang tot de derde lijn van de uitbestedingspartijen. De IA functie wordt geïnsourced.

3 Uitbestedingsbeleid (niet zijnde inkoop)

Uitbesteding omvat drie fases:

1. Precontractuele fase (voornemen tot uitbesteding);
2. Contractuele fase (overgaan tot uitbesteding);
3. Beheerfase (beheersing uitbesteding).

Per (sub)fase wordt een aantal eisen/criteria gehanteerd, deze zijn vastgelegd in de bijlage 2 en bijlage 3 bij dit document.

3.1 Precontractuele fase

De volgende procedure wordt doorlopen bij de vaststelling of specifieke werkzaamheden wel of niet moeten worden/ blijven uitbesteed:

3.1.1 Inventarisatie uit te besteden werkzaamheden

Eerst maken de UB middels een quickscan inzichtelijk welke uit te besteden werkzaamheden het betreft en welke risico's hiermee gepaard gaan. Hierbij voeren zij een risicoanalyse uit (zie paragraaf 3.1.2). Betreffen het werkzaamheden die al aan een bestaande uitbestedingspartij zijn uitbesteed? Dan wordt tenminste in beeld gebracht:

- tegen welke kosten en voorwaarden de betreffende werkzaamheden worden uitgevoerd;
- hoe de gehele uitbestedingsketen met betrekking tot de betreffende werkzaamheden eruit ziet. Of een mogelijke keuze voor een nieuwe uitbestedingspartij wellicht gevolgen heeft voor de samenwerking met andere betrokken uitbestedingspartijen?;
- welke risico's zich voordoen binnen bij een eventuele overstap naar een andere uitbestedingspartij. Hoe materieel deze risico's kunnen zijn, etc.;
- wat de exit voorwaarden van de overeenkomst met de huidige uitbestedingspartij zijn.

Vervolgens stellen de UB op basis van deze quickscan en risicoanalyse vast, of dit kritieke werkzaamheden betreffen, en/of dit (bij de reeds bestaande) werkzaamheden zijn waarbij uitbesteding (nog steeds) gewenst is. Voor het beoordelen of er sprake is van kritieke of niet-kritieke werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van de in paragraaf 1.6 genoemde criteria.

Vervolgens wordt een marktscan uitgevoerd. Welke uitbestedingspartijen bieden zich aan, staan goed bekend in de markt, staan naar verwachting open voor nieuwe opdrachtgevers en sluiten aan bij de

ambities van het pensioenfonds? Reputatie en een aantoonbaar volwassenheidsniveau van risicobeheersing zijn hierbij belangrijke elementen.

3.1.2 Risicoanalyse

Bij de risicoanalyse wordt beoordeeld:

- wat de (financiële) impact is van de uit te besteden activiteiten,
- welke risico's uitbesteding met zich meebrengt en wat de kans en impact van deze risico's is, en
- of RPF over voldoende kennis beschikt om de uitbestede activiteit te monitoren en aan te sturen.

De risicoanalyse wordt uitgevoerd door de eerstelijns verantwoordelijke functie (zie hiervoor hoofdstuk 2). De sleutelfunctie risicobeheer geeft een onafhankelijk oordeel.

Het uitbesteden van werkzaamheden brengt verschillende risico's met zich mee. Bij het uitvoeren van de risicoanalyse wordt in ieder geval (maar niet limitatief) gekeken naar onderstaande gebieden.

Gebied	Risico
Wet- en regelgeving	De uitbestedingspartij voert de betreffende taken en werkzaamheden niet uit in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving.
Integriteit	- De uitbestedingspartij handelt onethisch met als gevolg dat RPF (reputatie) schade oploopt. - De uitbestedingspartij beschikt niet over een maatschappelijk verantwoord beloningsbeleid.
Aansprakelijkheid	- De uitbestedingspartij kan niet aansprakelijk gesteld worden voor eventuele schade. - De uitbestedingspartij beschikt niet over de middelen om de aansprakelijkheid te kunnen betalen.
Deskundigheid	- De uitbestedingspartij beschikt niet over de vereiste deskundigheid waardoor de beheerste en integere bedrijfsvoering in gevaar komt. - De uitbestedingspartij beschikt niet over de vereiste deskundigheid waardoor de reputatie en marktpositie van RPF achteruitgaat. - Door het ontbreken van de vereiste deskundigheid gaat de uitbestedingspartij failliet.
Gegevensverwerking	- De interne procedures en beheersmaatregelen van de uitbestedingspartij zijn ontoereikend waardoor gegevens onjuist en/of niet tijdig en/of niet volledig verwerkt worden. - De interne procedures en beheersmaatregelen van de uitbestedingspartij zijn ontoereikend waardoor privacywetgeving geschonden wordt. - Niet voldoen aan o.a. het IT-, informatiebeveiligings-, privacy- en datakwaliteitsbeleid RPF.
Transparantie	Het beleid en de kosten van de uitbestedingspartij zijn niet transparant.

	• De uitbestedingspartij heeft onvoldoende inzicht in de diensten van derden (onderuitbesteding). • De uitbestedingspartij is niet in staat om de benodigde (en door de toezichthouders vereiste) documenten te verstrekken aan de betreffende toezichthouders (DNB, AP en/of AFM).
IT en informatiebeveiliging	• De uitbestedingspartij beschikt niet over adequate beveiligingsmaatregelen waardoor de persoonsgegevens onbeveiligd zijn. • De uitbestedingspartij beschikt niet over adequate beveiligingsmaatregelen omtrent cloud computing. • De uitbestedingspartij beschikt niet over toekomstbestendige IT-systemen en/of innovatievermogen. • Niet voldoen aan het o.a. het IT-, informatiebeveiligings-, privacy- en datakwaliteitsbeleid RPF.
Onderuitbesteding	• Het pensioenfonds heeft onvoldoende inzicht in en assurance over onderuitbesteding. • De uitbestedingspartij heeft onvoldoende inzicht in de diensten van derden (onderuitbesteding). • De onderuitbestedingen leven de wet- en regelgeving niet adequaat na.
Beheersing	• De uitbestedingspartij heeft onvoldoende waarborging voor het beheerst uitvoeren van de dienstverlening.
Continuïteit	• De uitbestedingspartij kan de financiële continuïteit en/of continuïteit van de partij niet voldoende waarborgen. • De uitbestedingspartij kan de continuïteit van dienstverlening niet voldoende aantonen.

3.1.3 Besluit tot voorgenomen uitbesteding

Afhankelijk van de uitkomsten van de hiervoor genoemde (risico)analyses wordt het voorgenomen besluit genomen door het bevoegde gremium (AB of UB) welke vervolgens (inclusief motivatie) schriftelijk wordt vastgelegd.

3.1.4 Request for information ('RFI')

Aan de partijen op de door het bevoegde gremium (AB of UB) vastgestelde long list wordt een RFI toegezonden aan tenminste drie partijen. De RFI gaat tenminste in op de volgende onderdelen:

- Een aantal bestuurlijke thema's (op basis van de missie, visie en strategie) die voor het fonds nadrukkelijk bepalend zijn in de keuze voor een uitbestedingspartij;
- Mogelijke belangenverstrengeling;
- Professionele achtergrond, expertise en ervaring;
- Reputatie (referentiecheck);
- Risicobeheersing;
- Geschillen of gerechtelijke procedures waarbij de uitbestedingspartij is betrokken;
- Kostenstructuur;
- Omvang van de uitbestedingspartij in relatie tot de uit te besteden activiteiten;
- Toekomstvisie, continuïteit en klantportefeuille;
- Inzet onderuitbestedingspartijen en de kwaliteit daarvan;

- Cybersecurity, vertrouwelijk beheer van informatie en veiligheid (persoons)gegevens en het beleid daaromtrent;
 - Datakwaliteit en het beleid daaromtrent;
 - Locatie van dataopslag en retentietermijnen;
 - Geheimhoudingsbepalingen;
 - Vendor lock-in/ afhankelijkheid (hoe makkelijk kan het fonds switchen van uitbestedingspartij);
 - Duurzaamheidsbeleid;
 - Voornaamste juridische aspecten zoals de aansprakelijkheid, exit clauses en het eigendom van data.

3.1.5 Opstellen shortlist

Aan de hand van de uitkomsten van de RFI wordt door het bevoegde gremium (AB of UB) een short list opgesteld, bestaande uit minimaal twee partijen (rekening houdend met de aard en omvang van de uitbesteding).

3.1.6 IT-analyse

Ten aanzien van de partijen op de shortlist wordt een IT-analyse doorlopen om vast te stellen of de uitbestedingspartij:

- voldoet aan de uitgangspunten van het privacy-, datakwaliteits- en IT- en informatiebeveiligingsbeleid van het fonds;
- voldoet aan de eisen voor informatiebeveiliging zoals deze worden gehanteerd door de toezichthouder(s) op het fonds en
- beschikt over een adequaat datakwaliteitsraamwerk (governance, beleid, proces, monitoring en evaluatie).

De diepgang van de IT-analyse is mede afhankelijk van de aard en omvang van de uit te besteden activiteiten en het wel of niet activiteiten betreft die door het fonds als ‘kritiek’ en/of strategisch zijn geclassificeerd.

3.1.7 Request for proposal

Aan de partijen op de short list wordt een Request for Proposal (‘RFP’) toegezonden. De RFP gaat tenminste in op de volgende onderdelen en de specifieke criteria die voor de betreffende uitbesteding zijn gedefinieerd (zie ook bijlage 2):

- Organisatie (inclusief verbinding met reeds bestaande uitbesteders);
- Administratie;
- Diensten;
- Kosten (de verschuldigde reguliere fee en de eenmalige implementatie fee);
- Risicobeheersing & assurance;
- Integriteitsbeleid en beloningsbeleid;
- Diversiteitsbeleid;
- Aansprakelijkheid;
- Exit clauses;
- Eigendom van gegevens;
- Service Level Agreement (‘SLA’);
- Wendbaarheid van systemen;
- Referentiecheck;
- Eisen aan uitbesteding vanuit wet- en regelgeving.

Daar waar relevant kan ook een uitvraag in de vorm van een case worden opgenomen. Afhankelijk van de soort uitbesteding (kritiek, aard en omvang) is een ‘site visit’ onderdeel van het RFP proces dan wel een stap volgend op dit proces.

3.1.8 Advies, toetsing en keuze uitbestedingspartij

Het voorbereiden van de definitieve besluitvorming door het AB (indien vereist) is een bevoegdheid van de UB. Waar nodig schakelt het bevoegde gremium een (externe) adviseur in voor operationeel en/of inhoudelijk advies. Voorts wordt de sleutelfunctiehouder risicobeheer in alle gevallen gevraagd vooraf een onafhankelijke risico-opinie over het voorgestelde besluit af te geven en deze toe te lichten in aanwezigheid van het AB. Onderdeel van de voorbereiding is ook een toets op (mogelijke) belangenverstrengeling.

Het besluit om een relatie aan te gaan met een nieuwe uitbestedingspartij is een bevoegdheid van het AB (kritieke werkzaamheden) respectievelijk de UB (niet-kritieke werkzaamheden).

3.1.9 Evaluatie besluit tot uitbesteding

Monitoring en evaluatie bestaat uit drie niveaus:

- Continue monitoring (paragraaf 3.3.1)
- Jaarlijkse evaluatie uitbestedingspartij (paragraaf 3.3.3)
- Strategische evaluatie (deze paragraaf)

In ieder geval iedere 5 jaar (of eerder als daar aanleiding toe is) voeren we een strategische evaluatie uit. De UB bereiden deze evaluatie voor, voor behandeling door het AB. Het AB besluit over de uiteindelijke uitkomst.

Bij de strategische evaluatie wordt in ieder geval:

- beoordeeld of we de betreffende activiteiten nog willen blijven uitbesteden;
- beoordeeld of de huidige uitbestedingspartij nog aan de verwachtingen voldoet (op basis van de resultaten van de continue monitoring en de jaarlijkse evaluaties);
- een marktscan uitgevoerd om vast te stellen welke andere partijen beschikbaar (kunnen) zijn, en of er aanleiding is om verdergaand te onderzoeken of de activiteiten bij een andere partij ondergebracht moeten worden.

3.2 Contractuele fase

3.2.1 Opstellen uitbestedingsovereenkomst

RPF wint bij het opstellen van de uitbestedingsovereenkomst juridisch advies in. Onderdeel van de contractuele relatie is daarnaast een SLA, waarin de diensten zijn beschreven met de daarvoor geldende normen. Tenzij de aard van de betreffende diensten zich niet leent voor een SLA en dit ook geen wettelijk vereiste is. De normen beschreven in de SLA kunnen zowel gaan over tijdigheid als kwaliteit.

Ten aanzien van de overeenkomsten is een set van criteria vastgesteld waaraan de overeenkomsten moeten voldoen. De betreffende overeenkomst(en) en de SLA worden getoetst aan de eisen/criteria zoals vastgelegd in bijlage 2 en bijlage 3 bij dit document.

3.2.2 Melding aan DNB

De Pensioenwet schrijft voor dat pensioenfondsen de Nederlandsche Bank (DNB) het uitbesteden van werkzaamheden aan een derde tijdig melden bij DNB. Indien sprake is van uitbesteding van werkzaamheden van de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie, actuariële functie of indien sprake is van (onder)uitbesteding van beheer van het pensioenfonds, stelt RPF DNB daarvan in kennis vóórdat de overeenkomst met de derde waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed in werking treedt of de feitelijke dienstverlening start.

Indien de uitbesteding activiteiten betreft die voorafgaand aan het ondertekenen van de overeenkomst aan DNB moeten worden gemeld, vindt er eerst vanuit de eerstelijnsverantwoordelijke een uitbestedingsrisicoanalyse plaats. De criteria die DNB hierbij hanteert zijn hierin leidend. Voornoemde analyse wordt voorafgaand aan de indiening bij DNB beoordeeld door de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

3.3 Beheerfase

3.3.1 Continue monitoring uitbestedingspartijen

Monitoring en evaluatie bestaat uit drie niveaus:

- Continue monitoring (deze paragraaf)
- Jaarlijkse evaluatie uitbestedingspartij (paragraaf 3.3.3)
- Strategische evaluatie (paragraaf 3.1.9)

RPF vindt dat niet te lichtvaardig moet worden besloten tot verandering van uitbestedings-partij. Daar kunnen forse transitiekosten en afbreukrisico's mee gemoeid zijn. Dat betekent dat de uitbestede uitvoering constant moet worden gemonitord en regelmatig moet worden geëvalueerd. Van belang is een goede samenwerkingsrelatie tussen RPF en (toekomstbestendige) uitbestedingspartijen waardoor problemen tijdig kunnen worden besproken en bijsturing kan plaatsvinden. Tevens is een goede onderlinge samenwerking tussen uitbestedingspartijen, voor zover van toepassing, essentieel en besteedt RPF aandacht aan de onderlinge afspraken daartoe.

Ten behoeve van de monitoring van de uitbestedingspartijen maakt RPF onder andere gebruik van (SLA) rapportages, (niet-)financiële risicorapportages, assurancerapportages en, met de pensioenadministrateur en de uitbestedingspartijen in het kader van vermogensbeheer, informele overleggen/contacten en tenminste halfjaarlijks een formeel overleg.

3.3.2 Escalatie

De UB treden direct in overleg met een uitbestedingspartij indien:

- uit de monitoring blijkt dat de dienstverlening niet voldoet aan de verwachtingen van het fonds;
- er sprake is van incidenten die directe risico's opleveren voor de continuïteit van de dienstverlening aan RPF.

In dit overleg wordt een termijn gesteld waarbinnen de uitbestedingspartij zijn performance dient te verbeteren. Deze termijn bedraagt ten hoogste één jaar. Na afloop van de te stellen termijn beoordeelt het AB of de relatie met de uitbestedingspartij wordt voortgezet.

3.3.3 Evaluatie uitbesteding

Monitoring en evaluatie bestaat uit drie niveaus:

- Continue monitoring (paragraaf 3.3.1)
- Jaarlijkse evaluatie uitbestedingspartij (deze paragraaf)
- Strategische evaluatie (paragraaf 3.1.9)

De kwaliteit van de dienstverlening door de aangestelde uitbestedingspartijen wordt periodiek geëvalueerd.

De UB evalueren alle uitbestedingspartijen per kwartaal op basis van de relevante rapportages en periodieke overleggen.

De UB beoordelen alle uitbestedingspartijen jaarlijks op basis van de criteria zoals opgenomen in dit beleid (bijlage 2).

Daarnaast maken we bij kritieke uitbestedingen gebruik van de door RPF opgezette scorecard. De UB gebruiken deze scorecard bij de beoordeling per kwartaal. De UB informeren het AB over de uitgevoerde evaluatie.

Het AB beoordeelt jaarlijks de uitbestede (delen van) sleutelfuncties op basis van functioneren en de criteria zoals opgenomen in dit beleid (bijlage 2).

Voor de (operationeel) vermogensbeheerders geldt dat de evaluatie (en advies tot ontslag) in beginsel wordt uitgevoerd door de fiduciair manager. RPF volgt hier de kwalitatieve en kwantitatieve criteria zoals door de fiduciair manager in het managerselectie- en -monitoringproces gehanteerd. RPF beoordeelt minimaal jaarlijks of de fiduciair toetst op de criteria zoals vastgelegd in de investment cases en kaderstellingen (als onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid). Indien er aanleiding is kan RPF direct in gesprek gaan met een vermogensbeheerder.

De frequentie van de evaluatie van de overeenkomsten is per overeenkomst vastgesteld en dit wordt vastgelegd in de herzieningskalender. De SLA's worden jaarlijks geëvalueerd en, afhankelijk van de uitkomsten van de evaluatie, van een update voorzien.

Bij de evaluatie van de overeenkomsten respectievelijk de SLA's wordt tenminste gekeken naar de door RPF vastgestelde criteria (bijlage 3). Daarnaast wordt stilgestaan bij:

- de vraag of RPF de betreffende uitbesteedde werkzaamheden wenst te blijven uitbesteden dan wel alsnog zelf te gaan uitvoeren;
- de vraag of, indien RPF de betreffende werkzaamheden wenst te blijven uitbesteden, de huidige uitbestedingspartij dan nog wel de best passende partij is;
- significante (toekomstige) wijzigingen bij de uitbestedingspartij;
- ontwikkelingen in de sector;
- potentiële risico's waarop geanticipeerd moet worden;
- marktconformiteit (kostenstructuur, risicobeheersing, rapportagestructuur)
- compliance;
- de algehele samenwerking met RPF en eventuele andere uitbestedingspartijen van RPF waarmee samengewerkt moet worden.

Afhankelijk van de uitkomsten wordt vastgesteld of het gewenst is een strategische evaluatie (zoals in paragraaf 3.1.9) te starten en/of bestaande overeenkomsten (pro forma) op te zeggen. Ook kan op basis van de evaluatie de overeenkomst en/of SLA worden aangepast om de uitbestedingsrelatie of -voorwaarden te verbeteren.

Besluiten over aanpassing van overeenkomsten of beëindiging van de kritieke relatie worden genomen door de UB (niet-kritieke uitbesteding) of het AB (kritieke uitbesteding).

4 Inkoopbeleid

Inkoop omvat drie fases:

1. Precontractuele fase (voornemen tot inkoop);
2. Contractuele fase (overgaan tot inkoop);

3. Beheerfase (beheersen inkoop).

Per (sub)fase wordt een aantal eisen/criteria gehanteerd, deze zijn vastgelegd in de bijlage 2 en bijlage 3.

Voor specifiek de rollen en bevoegdheden ten aanzien van het inkoopproces wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

4.1 Precontractuele fase

De volgende procedure wordt doorlopen om vast te stellen of specifieke werkzaamheden wel of niet worden ingekocht:

4.1.1 Inventarisatie en analyse

Eerst wordt door de UB middels een quickscan inzichtelijk gemaakt welke in te kopen diensten en/of producten het betreft en welke risico's hiermee gepaard gaan door het uitvoeren van een risicoanalyse (zie paragraaf 3.1.2).

Betreft het werkzaamheden die al bij een bestaande leverancier worden ingekocht? Dan wordt tenminste in beeld gebracht:

1. Tegen welke kosten en voorwaarden worden de betreffende werkzaamheden uitgevoerd;
2. Heeft een mogelijke keuze voor een nieuwe leverancier wellicht gevolgen voor de samenwerking met andere betrokken uitbestedingspartijen en leveranciers?
3. Welke risico's doen zich voor bij een eventuele overstap naar een andere leverancier? Hoe materieel kunnen deze risico's zijn, etc.;
4. Wat zijn de exit voorwaarden van de overeenkomst met de huidige leverancier?

Daarna stellen de UB vast of er bij het voornemen tot inschakeling van een derde daadwerkelijk sprake is van inkoop (en daarmee niet van uitbesteding). Dit wordt gemotiveerd vastgelegd.

Daarna stelt het AB op basis van deze quickscan en risicoanalyse vast, of dit kritieke werkzaamheden betreffen, en/of dit (bij de reeds bestaande) werkzaamheden zijn waarbij inkoop (nog steeds) gewenst is. Is er sprake van niet-kritieke werkzaamheden dan stellen de UB dit vast.

Tot slot wordt een marktscan uitgevoerd. Welke leveranciers bieden zich aan én staan goed bekend in de markt en sluiten aan bij de ambities van het pensioenfonds? Reputatie is hierbij een belangrijk element.

4.1.2 Opstellen supplier list

Op basis van de uitkomsten van de vorige stap wordt een lijst met mogelijke leveranciers (met een minimum van twee) opgesteld.

4.1.3 Request for proposal

Aan de partijen op de supplier list wordt een RFP toegezonden. De RFP gaat, afhankelijk van de het type in te kopen dienst en/of producten, in op de volgende onderdelen:

- mogelijke belangenverstrengeling;
- professionele achtergrond, expertise en ervaring;
- reputatie (referentiecheck);
- geschillen of gerechtelijke procedures waarbij de leverancier is betrokken;
- kostenstructuur;
- aansprakelijkheid;
- looptijd;
- exit voorwaarden;
- omvang van de leverancier in relatie tot de in te kopen diensten en/of producten;
- klantportefeuille;
- inzet onderaannemers en de kwaliteit daarvan;
- vertrouwelijk beheer van informatie en veiligheid gegevens en het beleid daaromtrent;
- locatie van dataopslag (IT en cloud computing, conform IT, informatiebeveiligings- en privacybeleid);
- geheimhoudingsbepaling;
- algemene voorwaarden;
- vendor lock-in/ afhankelijkheid (hoe makkelijk kan het fonds switchen van leverancier);
- duurzaamheidsbeleid;
- in hoeverre de partij kan voldoen aan de relevante eisen;
- wet- en regelgeving.

4.1.4 Advies, toetsing en keuze leverancier

Waar nodig schakelt RPF een (externe) adviseur in voor operationeel en/of inhoudelijk advies. Voorts kan de sleutelfunctiehouder risicobeheer, op verzoek van het bevoegde gremium (AB of UB), worden gevraagd vooraf een onafhankelijke risico-opinie over het voorgestelde besluit af te geven en deze toe te lichten in aanwezigheid van het beslissingsbevoegde gremium.

Het besluit om een relatie aan te gaan met een leverancier is een bevoegdheid van het AB (kritieke werkzaamheden) respectievelijk de UB (niet-kritieke werkzaamheden).

4.2 Contractuele fase

Nadat het bevoegde gremium (AB of UB) een positief besluit heeft genomen wordt een overeenkomst aangegaan. Vervolgens wordt eventueel in samenwerking met de leverancier invulling gegeven aan de overeenkomst en (indien van toepassing) de verwerkersovereenkomst en de SLA. De betreffende overeenkomst(en) en de SLA worden getoetst aan de eisen/criteria zoals vastgelegd in bijlage 3.

4.3 Beheerfase

4.3.1 Monitoring

De doorlopende monitoring van leveranciers is een eerstelijnsactiviteit van de UB, ondersteund door het BB. Monitoring vindt plaats op basis van een vast leveranciersmanagementproces, waar periodieke overleggen met de leveranciers deel vanuit maken.

4.3.2 Escalatie

De UB treden direct in overleg met een leverancier indien:

- o tijdens de jaarlijkse evaluatie blijkt dat de dienstverlening niet voldoet aan de verwachtingen van het fonds;
- o er sprake is van incidenten die directe risico's opleveren voor de continuïteit van de dienstverlening aan RPF.

In dit overleg wordt een termijn gesteld waarbinnen de leverancier de dienstverlening dient te verbeteren. Deze termijn bedraagt ten hoogste één jaar. Na afloop van de te stellen termijn beoordelen de UB of de relatie met de leverancier voortgezet moet worden. Het bevoegde gremium (AB of de UB) neemt hierover een besluit. Indien de UB besluiten, dan informeren zij het AB hierover.

4.3.3 Evaluatie

Contracten met leveranciers worden vastgelegd in de herzieningskalender. Tenminste een half jaar voorafgaand aan de opzeggingstermijn worden de overeenkomsten geëvalueerd. In aanvulling hierop wordt onderstaande in te kopen dienstverlening jaarlijks geëvalueerd:

Leverancier	Evaluatiemoment	Evaluatie door
Accountant	Q2	UB
Certificerend actuaris	Q2	UB
Beleggingsadviseur	Q2	UB

Uitgangspunt is dat de overeenkomsten in ieder geval driejaarlijks en de SLA's jaarlijks worden geëvalueerd.

Bij de evaluatie van de overeenkomsten respectievelijk de SLA wordt tenminste gekeken naar de door RPF vastgestelde criteria. Daarnaast wordt stilgestaan bij:

- o De vraag of RPF de betreffende ingekochte werkzaamheden wenst te blijven inkopen dan wel alsnog zelf te gaan uitvoeren;
- o De vraag of, indien RPF de betreffende werkzaamheden wenst te blijven inkopen, of de huidige leverancier dan nog wel de best passende partij is;
- o Significante (toekomstige) wijzigingen bij de leverancier;
- o Ontwikkelingen in de sector;
- o Potentiële risico's waarop geanticipeerd moet worden;
- o Marktconformiteit (kostenstructuur, risicobeheersing, rapportagestructuur);
- o Compliance;
- o De algehele samenwerking met RPF en eventuele andere uitbestedingspartijen van RPF waarmee samengewerkt moet worden.

Afhankelijk van de uitkomsten wordt vastgesteld of het gewenst is een marktverkenning te starten en/of bestaande overeenkomsten pro forma op te zeggen. Ook kan op basis van de evaluatie de overeenkomst of de SLA worden aangepast om de uitbestedingsrelatie of -voorwaarden te verbeteren.

Besluiten over aanpassing van overeenkomsten of beëindiging van de relatie worden voorgelegd aan en genomen door het AB (indien het kritieke werkzaamheden betreft) respectievelijk de UB (indien het niet-kritieke werkzaamheden betreft). Besluiten over aanpassingen van SLA's worden door de UB genomen.

5 Vaststelling, monitoring en evaluatie uitbestedings- en inkoopbeleid

Dit beleid is vastgesteld in de bestuursvergadering van 2 december 2025 en wordt tenminste driejaarlijks, of tussentijds indien omstandigheden daar aanleiding toe geven, geëvalueerd. Indien de uitkomsten daar aanleiding toe geven wordt het uitbestedings- en inkoopbeleid gewijzigd. Deze evaluatie maakt integraal onderdeel uit van de cyclus uitbestedings- en inkoopbeleid.

Bijlage 1 – Wettelijk kader

Een belangrijke verantwoordelijkheid van het bestuur is zorg te dragen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet). Dit heeft niet alleen betrekking op de verantwoordelijkheid over het resultaat maar ook over het proces. Deze verantwoordelijkheid is ook van toepassing op uitbestede werkzaamheden.

Niet alle werkzaamheden mogen uitbesteed worden. Op grond van artikel 34 van de Pensioenwet mogen de volgende activiteiten niet worden uitbesteed:

- taken en werkzaamheden van personen die het dagelijkse beleid bepalen, daaronder mede verstaan het vaststellen van beleid en het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid;
- het opstellen van en toezien op het strategisch beleid ten aanzien van vermogensbeheer;
- werkzaamheden waarvan uitbesteding de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds voor de organisatie en beheersing van bedrijfsprocessen en het toezicht daarop kan ondermijnen; en
- indien de uitbesteding een belemmering kan vormen voor een adequaat toezicht op de naleving van de Pensioenwet.

Op grond van artikel 12 Besluit uitvoering Pensioenwet mag niet worden uitbesteed indien:

- door de uitbesteding het operationele risico onnodig toeneemt, of
- door de uitbesteding de continuïteit en de toereikendheid van de dienstverlening aan deelnemers etc. worden ondermijnd.

Tevens zijn in artikel 14 en 14.0a van de Pensioenwet de volgende eisen geformuleerd:

- Een fonds draagt zorg voor een systematische analyse van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van werkzaamheden en legt deze vast;
- Een fonds voert een adequaat beleid en beschikt over procedures en maatregelen met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden;
- Een fonds legt het beleid met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden schriftelijk vast en draagt zorg voor de uitvoering van dat beleid;
- Het fonds evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid na een belangrijke wijziging zo spoedig mogelijk aan;
- Een fonds hanteert een adequate selectieprocedure voor derden aan wie werkzaamheden worden uitbesteed. Het fonds legt vast op grond van welke afwegingen zij tot de keuze voor een bepaalde derde is gekomen;
- Een fonds beschikt over toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen;
- Een fonds draagt er zorg voor dat de algemene beginselen van het beloningsbeleid van het fonds worden toegepast bij derden waaraan werkzaamheden van het fonds zijn uitbesteed, tenzij de derde valt onder een richtlijn, genoemd in artikel 2, tweede lid, onderdeel b, van richtlijn 2016/2341/EU. Indien de derde valt onder een richtlijn, genoemd in artikel 2, tweede lid, onderdeel b, van richtlijn 2016/2341/EU heeft het fonds zicht op het beloningsbeleid van de derde aan wie werkzaamheden worden besteed, betreft het fonds het beloningsbeleid bij de keuze voor de derde waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed en maakt zijn beleid dienaangaande openbaar.

- Een fonds stelt De Nederlandsche Bank tijdig in kennis van het uitbesteden van werkzaamheden aan een derde. Indien de uitbesteding de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie, actuariële functie of het beheer van het pensioenfonds betreft, wordt De Nederlandsche Bank daarvan in kennis gesteld voordat de overeenkomst met de derde waaraan de werkzaamheden worden uitbesteed in werking treedt;
- Een fonds stelt de Nederlandsche Bank in kennis van belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de uitbestede werkzaamheden.

Het uitbestedings- en inkoopbeleid houdt rekening met bovenstaand wettelijk kader, alsmede met:

- De Algemene Verordening Gegevensbescherming;
- De Code Pensioenfonds;
- Sanctiewetgeving;
- Digital Operational Resilience Act (DORA);
- De volgende documenten/uitingen van DNB:
 - Circulaire Cloud Computing;
 - Guidance uitbesteding pensioenfonds;
 - Q&A's m.b.t. uitbesteding.
- De overige door RPF opgestelde fondsdocumenten, waaronder het risicomanagementbeleid, IT- en informatiebeveiligingsbeleid en het ESG-beleid.

Bijlage 2 – Uitbestedings- en inkoopcriteria

Een uitbestedingspartij die in aanmerking komt voor een uit te besteden activiteit moet aan de volgende eisen voldoen:

Algemeen

De uitbestedingspartij:

- heeft een goede naam hetgeen blijkt uit informatie uit publieke bronnen;
- beschikt over de benodigde vergunningen en/of certificeringen;
- is aantoonbaar financieel gezond en toekomstbestendig;
- beschikt aantoonbaar over voldoende operationele en technologisch vaardigheden met concrete kwaliteitsnormen;
- waarborgt continuïteit van de operationele dienstverlening;
- borgt en beheerst de vertrouwelijkheid van systemen, uitwijk en beveiligingsrisico's;
- toetst of systemen voldoende flexibel zijn om zich aan te kunnen passen aan de snel ontwikkelende marktwensen, nieuwe wet- en regelgeving en andere externe factoren;
- voldoet aan geldende wet- en regelgeving;
- geeft de toezichthouders op verzoek inzage of toestemming om ter plaatse onderzoek uit te voeren;
- verstrekt de toezichthouders alle relevante informatie;
- stelt RPF periodiek en zo nodig onmiddellijk in kennis van alle relevante informatie;
- meldt (het voornemen tot) onderuitbesteding;
- verleent medewerking aan right to audit en right to examine;
- heeft een transparant incidentenbeleid;
- hanteert een screeningsbeleid en heeft een klokkenluidersregeling;
- heeft een gedragscode en een integriteitregeling ingevoerd die in overeenstemming zijn met de daarvoor geldende wet- en regelgeving of de door de toezichthoudende instantie(s) gestelde eisen of normen en die ten minste gelijkwaardig zijn aan de uitgangspunten van gedragscode en de integriteitregeling van het fonds;
- past de algemene beginselen van het beloningsbeleid van RPF toe;

- heeft een diversiteitsbeleid inclusief de normen op het gebied van diversiteit uit de Code Pensioenfondsen. Mocht de uitbestedingspartij dit niet hebben, dan verzoekt RPF daar aandacht voor te hebben;
- voldoet aan de uitgangspunten van het IT-en informatiebeveiligingsbeleid en ESG-beleid van RPF;
- investeert waar nodig in een constructieve samenwerking met andere uitbestedingspartijen;
- meldt per direct aan het fonds indien hij niet (meer) kan voldoen aan de verplichtingen volgend uit de overeenkomst;
- stelt zich te allen tijde bereikbaar op en is op het hoogste niveau aanspreekbaar;
- voor zover bij de werkzaamheden die worden uitbesteed persoonsgegevens wordt verwerkt in de zin van de AVG, doet het fonds alleen beroep op uitbestedingspartijen die afdoende garanties bieden met betrekking tot beveiligingsmaatregelen om de persoonsgegevens en de privacy rechten van betrokkenen te waarborgen overeenkomstig de AVG en in overeenstemming met het privacybeleid van RPF. Het fonds sluit in dit kader een verwerkersovereenkomst met de uitbestedingspartij. Het fonds behoudt volledige zeggenschap over het doel en de middelen van de gegevensverwerking.

Pensioenbeheer & Fiduciair beheer/Vermogensbeheer

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van het pensioenbeheer & Fiduciair beheer/Vermogensbeheer in het bijzonder:

- Voor zover het de structurele uitbesteding betreft (bijvoorbeeld van het vermogensbeheer en de pensioenadministratie), beschikt hij over een ISAE 3000, ISAE 3402 (type 2) verklaring (met een voldoende brede scope) of daaraan gelijkwaardige certificeringen. Afhankelijk van de soort uitbesteding beschikt hij waar relevant over IT-auditrapportages, SOC-rapportages en AVG-auditrapportages;
- Levert op kwartaalbasis risicomanagementrapportages;
- Geeft op verzoek van het fonds inzicht in haar interne processen en procedures, uitbestedings- en inkoopbeleid, business continuity managementbeleid, beloningsbeleid, integriteitsbeleid, datakwaliteit, IT- en informatiebeveiligingsbeleid en de doorlopen SIRA's;
- Geeft jaarlijks inzicht in de uitkomsten van de IT- en informatiebeveiliging beoordelingen (resultaat pen-, uitwijk-, BCP- en vulnerabilitytesten).

Pensioenbeheer

In aansluiting op bovenstaande vereisten geldt ten aanzien van het pensioenbeheer in het bijzonder:

- Levert jaarlijks de volgende bestanden in een gangbaar en leesbaar format:
 - Een gevalideerd jaarwerkbestand;
 - De gevalideerde uitkeringenbestanden.
- Levert andere gevalideerde bestanden in een gangbaar en leesbaar format op verzoek van het fonds;
- Beschikt over een toekomstbestendig pensioenadministratiesysteem dat ruimte biedt voor veranderingen in de pensioenregeling en andere toekomstige ontwikkelingen;
- Beschikt over professionele medewerkers die regelmatig trainingen volgen over relevante onderwerpen;
- Heeft een gestructureerd en efficiënt archiefbeleid (zowel fysiek als digitaal).

Fiduciair manager/ beheerder

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de fiduciair manager/ beheerder in het bijzonder:

- Duidelijke Nederlandse vertegenwoordiging (bedrijfscultuur);
- Stevige footprint in Nederlandse Pensioenmarkt;
- Is een stabiele organisatie met een commitment to excellence;
- Beschikt over voldoende middelen om de beste mensen aan te trekken en te behouden;

- Kwaliteit dienstverlening;
- Beschikt over een team van voldoende omvang en met voldoende kennis;
- Samenwerkingsmogelijkheden met derde partijen;
- Concurrerend kostenniveau;
- Heeft een bewezen track record in fiduciaire dienstverlening;
- Heeft een voldoende robuust proces om te controleren of de beleggingsrisico's binnen de gestelde kaders en het beleid blijven;
- Heeft een goede MVB-integratie in zowel de organisatie, de advisering en de beleggingsprocessen om te kunnen voldoen aan het ESG-beleid van RPF;
- Juridische voorwaarden en duidelijk belegde verantwoordelijkheden;
- Bedient al gelijksoortige klanten als RPF.

Custodian

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de custodian in het bijzonder:

- De criteria die worden gesteld aan een kritieke uitbestedingspartij;
- Heeft een duidelijke Nederlandse vertegenwoordiging en kantoor in Nederland;
- Format, kwaliteit en frequentie van rapportages van dienstverlening, inclusief SLA;
- Heeft ervaring met Nederlandse rapportagevereisten;
- Kan aantonen dat zij stukken op een dusdanige manier bewaart dat het fonds er de beschikking over blijft houden bij faillissement van de (sub)custodian (asset safety);
- Sluit een contract naar Nederlands recht dat voldoet aan de uitbestedingsregels. Hiervoor heeft het fonds een aantal aanvullende eisen: aansprakelijkheid conform Burgerlijk Wetboek voor volledige schade (zonder uitsluitingen op indirecte schade), ook voor subcustodians en onderuitbesteding, korte opzegtermijn, geen vergoeding tenzij wederkerig, SLA is juridisch bindend.

Vermogensbeheer

In aansluiting op bovenstaande vereisten gelden voor de vermogensbeheerders specifieke kwalitatieve en kwantitatieve criteria zoals vastgelegd in de investment cases en kaderstellingen (als onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid). In geval van uitbesteding beoordeelt RPF het managersselectie en -monitoring proces van de uitbestedingspartij en sluit hierbij in de basis aan.

Controlerend accountant

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de controlerend accountant in het bijzonder:

- De verantwoordelijk partner dient binnen zijn of haar functie tenminste vijf jaar aantoonbare werkervaring te hebben voor wat betreft de controle van jaarrekeningen bij pensioenfondsen;
- De verantwoordelijk partner en/of leden van het controleteam zijn in het verleden niet geschorst geweest door de Accountantskamer, strafrechtelijk gevolgd en/of onderhevig geweest aan sancties vanuit de eigen organisatie en/of de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants;
- De accountantsorganisatie is niet betrokken geweest bij (integriteits)incidenten welke zich hebben voorgedaan bij uitbestedingspartijen of leveranciers van het fonds;
- De accountantsorganisatie kan aantonen dat hij is ingeschreven in het accountantsregister van de Autoriteit Financiële Markten;
- De accountantsorganisatie beschikt over een OOB-vergunning (met het oog op de verdere consolidatie van het fonds, het fonds wordt als OOB gekwalificeerd bij een beheerd vermogen van meer dan € 10 mld.);
- De accountantsorganisatie heeft ervaring met de jaarrekeningcontrole bij pensioenfondsen.

Certificerend actuaris

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de certificerend actuaris in het bijzonder:

- De certificerend actuaris dient binnen zijn of haar functie tenminste vijf jaar aantoonbare werkervaring te hebben voor wat betreft de actuariële certificeringswerkzaamheden bij pensioenfondsen;
- De certificerend actuaris en/of leden van het certificeringsteam zijn in het verleden niet geschorst geweest door de beroepsorganisatie, strafrechtelijk gevolgd en/of onderhevig geweest aan sancties vanuit de eigen organisatie en/of de beroepsorganisatie;
- De certificerend actuaris is niet betrokken geweest bij (integriteits)incidenten welke zich hebben voorgedaan bij uitbestedingspartijen van het fonds;
- De certificerend actuaris kan aantonen dat hij is ingeschreven in het register van de beroepsorganisatie.

Adviseurs

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de adviseurs in het bijzonder:

- Heeft een duidelijke Nederlandse vertegenwoordiging (bedrijfscultuur);
- De kwaliteit van de dienstverlening is (aantoonbaar) van hoog niveau;
- Beschikt over een team van voldoende omvang en met voldoende kennis;
- Beschikt over samenwerkingsmogelijkheden met derde partijen;
- Hanteert een concurrerend kostenniveau;
- Heeft een bewezen track record in de adviesdienstverlening;
- Bedient al gelijksoortige klanten als RPF.

Beleggingsadviseur

In aansluiting op de algemene vereisten geldt ten aanzien van de beleggingsadviseur in het bijzonder:

- De adviseur beschikt over de kwaliteiten die voor een goede uitvoering van de te verrichten advieswerkzaamheden zijn vereist en voldoet aan eventuele door het fonds specifiek gestelde kwaliteitsaanduidingen;
- De prijs die voor de uitvoering van de advieswerkzaamheden betaald moet worden, ligt op een voor het bestuur aanvaardbaar kostenniveau;
- Beschikt over de nodige certificeringen en/of vergunningen;
- heeft een gedragscode en een integriteitregeling ingevoerd en – indien van toepassing op het type onderneming van de uitbestedingspartij – heeft een beloningsbeleid vastgesteld dat in overeenstemming is met de daarvoor geldende wet- en regelgeving of de door de toezichthoudende instantie gestelde eisen of normen;
- Stelt het fonds periodiek en zo nodig onmiddellijk in kennis van alle relevante informatie.

Overige activiteiten

In aansluiting op de algemene vereisten worden bij de overige activiteiten op het moment waarop een voornemen tot inkoop zich voordoet, specifieke vereisten opgesteld.

Contractuele fase

De overeenkomsten worden getoetst aan een checklist en omvat tenminste de volgende elementen:

- Welke werkzaamheden worden uitbesteed onder verwijzing, indien mogelijk, naar de administratieve organisatiebeschrijving van het fonds, alsmede de voorwaarden waaronder de uitbesteding plaatsvindt;
- Sluitende afspraken in beleggingsmandaten bij uitbesteding van vermogensbeheer;
- De informatie-uitwisseling tussen RPF en de uitbestedingspartij;
- De verplichting voor de uitbestedingspartij om informatie waar de toezichthouder ter uitvoering van zijn wettelijke taak om vraagt rechtstreeks aan de toezichthouder ter beschikking te stellen;
- De mogelijkheid voor RPF om te allen tijde wijzigingen aan te brengen in de wijze waarop de uitvoering van de werkzaamheden door de uitbestedingspartij geschiedt;
- De verplichting voor de uitbestedingspartij om RPF in staat te stellen blijvend te voldoen aan het bij of krachtens de Pensioenwet bepaalde;

- De mogelijkheid voor de toezichthouder om onderzoek ter plaatse te doen of te laten doen bij de uitbestedingspartij;
- De wijze waarop de overeenkomst wordt beëindigd, en de wijze waarop wordt gewaarborgd dat RPF de werkzaamheden na beëindiging van de overeenkomst weer zelf kan uitvoeren of door een andere uitbestedingspartij kan laten uitvoeren; en
- De toepasselijkheid van de algemene beginselen van het beloningsbeleid van RPF op de uitbestedingspartij.

Daarnaast bevat de overeenkomst:

- Eisen aan de pensioenuitvoerder die aansluiten op de selectie-eisen;
- Adequate afspraken over aansprakelijkheid;
- Het eigendom van vermogen, gelden, effecten, gegevens en systemen, etc.;
- Een transparant en gedetailleerd overzicht van de kosten;
- Afdoende afspraken over meerwerk en eenmalige werkzaamheden en de vergoeding daarvan; adequate afspraken over diensten van derden en dooruitbesteding (welke derden, welke diensten, wanneer en onder welke voorwaarden);
- De verplichting voor de uitbestedingspartij om onderuitbestedingen aan RPF te melden en geen nieuwe onderuitbestedingen aan te gaan zonder voorafgaande toestemming van RPF;
- De wijze van informatie-uitwisseling, monitoring en controle incl. controlerecht van auditors, actuaris en accountant;
- Naleving van wet- en regelgeving;
- Looptijd, periodieke evaluatie en adequate exit clauses;
- Rechtskeuze en forumkeuze.

In de SLA wordt tenminste aandacht besteed aan de volgende aspecten:

- Aard en omvang van de werkzaamheden;
- Juistheid, tijdigheid en volledigheid;
- Risico's (beveiliging en integriteit);
- Kwaliteit werkzaamheden;
- Kwantiteit werkzaamheden;
- Onderhoud en servicegraad;
- Gebruikersondersteuning;
- Beschikbaarheid uitgedrukt in percentages;
- Rapportagevormen en rapportagemomenten: periodiek, incidenteel en wijze monitoring;
- Klacht- en incidentenregistratie en -rapportage.

1. Financiële risico's

Dominante risicofactoren en instrumenten

Het strategisch risicomanagementbeleid is gericht op het afdekken van ongewenste dekkingsgraadrisico's. Dit beleid is erop gericht om te voorkomen dat het fonds de rechten méér moet korten dan in overeenstemming is met de risicohouding van het bestuur. Deze risicohouding is mede gebaseerd op de risicopreferentie zoals uitgesproken door het verantwoordingsorgaan. Afdekking van deze dekkingsgraadrisico's vindt vooral plaats door inzet van derivaten die het risico van een aantal dominante risicofactoren reduceren. Deze dominante risicofactoren betreffen rente-, inflatie- en aandelenrisico. De derivaten die het fonds hanteert, betreffen in het algemeen renteswaps, swaptions, inflatieswaps, aandelenopties, total return swaps en equity linked swaptions.

Marktrente als uitgangspunt

Het risicomanagementbeleid van het fonds is gericht op de economische dekkingsgraad. Dat wil zeggen dat de verplichtingen worden gewaardeerd op basis van de in de markt waarneembare swapcurve. Het fonds communiceert naar zijn (actieve en niet-actieve) deelnemers en pensioengerechtigden echter op basis van de beleidsdekkingsgraad, zijnde het 12 maands voortschrijdend gemiddelde van de UFR-dekkingsgraad.

1.1 Balansrisico/ renterisico

Het beleid ten aanzien van de beheersing van de financiële risico's van het fonds is in vier stappen onderverdeeld.

Stap 1: Risicohouding en pijngrens

De risicohouding van het fonds vormt het uitgangspunt voor het strategisch balansbeheer en de strategische beleggingsportefeuille. Als centrale maatstaf wordt gekeken naar de dekkingsgraad: het kortings- en indexatiebeleid wordt gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad.

De risicohouding van het fonds was gebaseerd op een een cumulatieve korting van maximaal 15% in een periode van 10 jaar. Dit leidde tot een pijngrens voor de dekkingsgraad van 75%. Vanwege de kortere horizon tot invaren in het nieuwe pensioenstelsel (Wtp), heeft het bestuur per 23 september 2025 besloten vooralsnog een hogere pijngrens voor de dekkingsgraad aan te houden van 105%.

Stap 2: Bepaling omvang risicobudget

De omvang van het risicobudget hangt af van het niveau van de marktdekkingsgraad van het fonds en van de vastgestelde pijngrens (beide uit stap 1). Gegeven het actuele niveau van de marktdekkingsgraad is eenvoudig af te lezen welk risicobudget het fonds beschikbaar heeft.

Stap 3: Bepaling inzet risicobudget

In stap 3 wordt vastgesteld welk deel van het risicobudget het fonds wenst in te zetten. Hierbij wordt de stelregel gehanteerd dat het volledige risicobudget wordt ingezet, tenzij er beheersingsmaatregelen van kracht zijn.

Er zijn redenen waarom het risicobudget niet volledig ingezet zou kunnen worden (beslissing van het Algemeen Bestuur). Binnen het balansrisicoraamwerk kunnen er beheersmaatregelen worden genomen waarmee tijdelijk kan worden afgeweken van het strategische risicobudget. Indicatoren voor het nemen van beheersmaatregelen zijn:

- 1) verandering van het lange termijn economische basisscenario
- 2) het naderen van het slechtweerscenario
- 3) risico's rond de (toekomstige) pensioenregeling van Rabobank Pensioenfonds

Stap 4: Toetsingstap

In deze stap wordt vastgesteld of de feitelijke balans overeenkomt met het gewenste risicoprofiel zoals dat volgt uit stappen 1 t/m 4 en of bijsturing nodig is.

VII. Crisisplan

Deze paragraaf geeft een nadere invulling van het crisisplan.

Dit crisisplan is in 2023 voor het laatst bijgewerkt en gebaseerd op PR2023. Per 31 december 2022 is de regeling een beschikbare premieregeling geworden.

Inleiding

Wanneer er sprake is van een (financiële) crisis is vastgelegd in dit crisisplan, als onderdeel van de Abtn. Hierin staat precies beschreven wanneer er sprake is van een crisis en welke maatregelen daarna volgen met een overzicht van de wettelijk verplichte communicatiemomenten.

Het Rabobank Pensioenfonds wil zo goed mogelijk voorbereid zijn op een eventuele crisissituatie. Een goede voorbereiding geeft tijdswinst op het moment dat zich een crisis voordoet en helpt om de kwaliteit van de communicatie te borgen. Het gaat over de verbinding tussen het proces, de inhoud en de verpakking. De boodschap en de manier waarop die wordt gebracht is belangrijk. Goede communicatie is er ook op gericht om vertrouwen in en de goede reputatie van het pensioenfonds te beschermen. Het Rabobank Pensioenfonds heeft daarom naast dit crisisplan ook een crisiscommunicatieplan. Het crisiscommunicatieplan is een praktisch document dat helpt om in bepaalde situaties snel de communicatie te organiseren en de juiste beslissingen te kunnen nemen.

In het crisiscommunicatieplan is opgenomen dat er 2 crisisteams zijn, te weten een crisisteam financieel en een crisisteam niet-financieel. Het crisisteam financieel wordt geleid door de Uitvoerend Bestuurder Vermogensbeheer en het crisisteam niet-financieel wordt geleid door de Uitvoerend Bestuurder Algemeen. In het plan is opgenomen wie verantwoordelijk is voor de communicatie, wie onderdeel uitmaken van het crisisteam, hoe en door wie er in welke fase van de crisis gecommuniceerd wordt en met welke middelen.

1.1. Wanneer is er sprake van een crisis?

Het bestuur van het Rabobank Pensioenfonds onderscheidt verschillende situaties voor een crisis. Er is sprake van een crisis als:

1. de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder de minimaal vereiste dekkingsgraad
2. het pensioenfonds moet korten omdat het anders niet binnen de eigen gekozen herstelperiode kan herstellen.
3. het pensioenfonds geconfronteerd wordt met dusdanige omstandigheden dat het bestuur van mening is dat er gesproken kan worden van een crisissituatie.

Als één van bovenstaande situaties optreedt, wordt door het Algemeen Bestuur van het pensioenfonds conform het crisiscommunicatieplan bepaald of er een financieel crisisteam en/of een niet-financieel crisisteam wordt ingesteld inclusief de benodigde bezetting.

1.2. Bij welke dekkingsgraad kan het Rabobank Pensioenfonds er zonder korten niet meer uitkomen?

De volgende tabel geeft de kritische dekkingsgraden weer. Hierbij is de rentestand ultimo maart 2023 (RTS op UFR 2023) en haar afgeleide forwards als onderliggende rentetermijnstructuur verondersteld en is uitgegaan van de aannames van de zakelijke waarden geldende maximale rendementen vanuit de Commissie Parameters 2022.

Tabel 1 Kritische dekkingsgraad

Maatstaf	Kritische dekkingsgraad
Vereist eigen vermogen	98,2%
Minimaal vereist eigen vermogen	96,5%

De tabel geeft aan dat het pensioenfonds in 10 jaar tijd kan herstellen als de actuele dekkingsgraad daalt tot 98,2%. De beleidsdekkingsgraad komt dan volgens het herstelplan precies na 10 jaar op de vereiste dekkingsgraad (VEV) uit. In de situatie van minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) kan het pensioenfonds naar verwachting in precies 5 jaar uitkomen op de minimaal vereiste dekkingsgraad als de actuele dekkingsgraad op 96,5% ligt.

1.3. Welke maatregelen staan ter beschikking?

De volgende tabel geeft mogelijke crisismaatregelen weer. In beginsel zullen de maatregelen tijdelijk worden ingezet.

Tabel 2 Beschikbare maatregelen

Maatregel	Impact op belangengroepen	Effectiviteit op financiële positie	Beslissingsbevoegdheid
Beleggingsbeleid aanpassen	Allen	Afhankelijk van aanpassing	Bestuur
Lagere indexatie	Actieve deelnemers Gewezen deelnemers Gepensioneerden	Beperkt bij ongezonde financiële positie Gemiddeld bij gezonde financiële positie	Bestuur
Korten van uitkeringen en aanspraken	Actieve deelnemers Gewezen deelnemers Gepensioneerden	Groot	Bestuur
Instellen niet-financieel crisisteam voor borging continuïteit primair proces RPF	Actieve deelnemers Gewezen deelnemers Gepensioneerden	Afhankelijk van aanpassing	Uitvoerend Bestuur

1.4. Hoe realistisch is de inzet van de maatregelen?

1. Beleggingsbeleid aanpassen

Doel van het beleggingsbeleid is enerzijds het voorkomen van een reservetekort en in nog belangrijkere mate het voorkomen van dekkingstekort of onderdekking en anderzijds het realiseren van rendement voor het realiseren van de indexatieambitie. In geval van een (financiële) crisis kan het bestuur het beleggingsbeleid aanpassen. De oorzaken en gevolgen van een crisis op de beleggingen kunnen op voorhand zeer divers zijn. Op het moment van een crisis wordt de frequentie van de monitoring van de beleggingen verhoogd en periodiek besproken in het financieel crisisteam. De afdekkingstrategie is vooral gericht op het voorkomen van een tekortsituatie of in ieder geval het voorkomen van de diepte ervan. Het beleggingsbeleid zal daarmee geen direct instrument zijn om uit de crisis te herstellen.

2. Lagere indexatie

De indexatie van de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers is voorwaardelijk. De indexatie wordt gebaseerd op de ontwikkeling van de CBS-consumentenprijsindex (CPI) “alle bestedingen” - afgeleid. Het bestuur hanteert TBI als leidraad voor de bepaling van de hoogte van de indexatie. De indexatie gaat ten laste van de vrije middelen.

In geval van crisis kan het bestuur besluiten om de indexatie op een lager niveau vast te stellen dan volgens staand beleid mogelijk is. Het wordt dan niet ingezet om herstel te bespoedigen, maar wel om de financiële positie minder af te laten nemen. Bij een beleidsdekkingsgraad onder 110% wordt er volgens staand beleid al niet geïndexeerd, waarmee deze maatregel beperkt effectief zijn bij lagere dekkingsgraden.

3. Korten van uitkeringen en aanspraken

Een pensioenfonds kan de uitkeringen en aanspraken uitsluitend korten als het niet mogelijk is om binnen de hersteltermijn uit een situatie van onderdekking te komen en als alle andere maatregelen zijn ingezet om het herstel te bespoedigen. Het korten van de uitkeringen en aanspraken is dus een uiterste noodmaatregel en kan alleen ingezet worden om het benodigde noodzakelijke herstel te bereiken.

Het fonds kent een herstelperiode van 10 jaar en een uitsmeerperiode van 10 jaar. In geval van een tekortsituatie zal het pensioenfonds moeten aantonen dat het binnen 10 jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die boven de vereiste dekkingsgraad ligt. Indien het fonds moet overgaan tot korten, wordt de benodigde korting over de eerste 10 jaren van het herstelpad uitgesmeerd. De (onvoorwaardelijke) korting die in het eerste jaar van het herstelplan van toepassing is, is de korting die doorgevoerd gaat worden op de opgebouwde aanspraken en op de uitkeringen. Na een jaar wordt opnieuw gekeken of verdere kortingen noodzakelijk zijn.

Als het pensioenfonds 5 jaar lang aaneengesloten een beleidsdekkingsgraad heeft gehad kleiner dan de minimaal vereiste dekkingsgraad (MVDG) en de actuele dekkingsgraad is op het laatste meetmoment eveneens lager dan de MVDG, zal het pensioenfonds een korting doorvoeren waardoor de actuele dekkingsgraad na korting gelijk is aan de MVDG. Deze korting wordt over 10 jaar uitgesmeerd en gedurende deze periode jaarlijks onvoorwaardelijk doorgevoerd.

4. Instellen niet-financieel crisisteam voor borging continuïteit primair proces RPF

Een pensioenfonds is verantwoordelijk voor de continuïteit van alle processen en de beveiliging van de data. Ongeacht of deze werkzaamheden in eigen beheer worden uitgevoerd of zijn uitbesteed. In de huidige tijd zijn processen en beveiliging van data steeds meer afhankelijk van IT. Om continuïteit en veiligheid te borgen worden diverse eisen gesteld aan de IT-omgeving en de cultuur binnen het pensioenfonds en uitbestedingspartijen. In een crisissituatie zijn de omstandigheden anders waardoor extra aandacht dient uit te gaan naar het monitoren van Cybersecurity en de continuïteit van kritische processen, opdat de deelnemers van het pensioenfonds geen schade ondervinden. Een niet-financieel crisisteam kan dit monitoren binnen het pensioenfonds en ook bij de uitbestedingspartijen.

1.5. Wat is het financiële effect van de maatregelen?

De volgende tabellen geven de kritische dekkingsgraden bij verschillende standen van de verwachte rente. Hierbij is steeds sprake van een parallelle verschuiving van de rente en zijn de veronderstellingen met betrekking tot het verwacht rendement verder ongewijzigd gehouden. Als basisscenario is de nominale rentetermijnstructuur conform DNB (inclusief UFR) ultimo maart 2023 gehanteerd. Voor de vaststelling van de werkelijke premie is uitgegaan van deze rentetermijnstructuur.

Tabel 3 Kritische dekkingsgraad (maatstaf vereiste dekkingsgraad)

Wijziging verwachte rente (30-jaars zero swap) t.o.v. stand 31-03-2023					
Schok op rente	-1%	0%	1%	2%	3%
30-jaars zero swaprente*:	1,4%	2,4%	3,4%	4,4%	5,4%
Kritische DG	94,1%	98,2%	102,4%	106,4%	110,3%

*De 30-jaars swap rente is per 31-03-2023 gelijk aan 2,37%. Bij een schok op de rente van +1,0% gaat de 30-jaars swap rente naar 3,37%.

Tabel 4 Kritische dekkingsgraad (maatstaf minimaal vereiste dekkingsgraad)

	Wijziging verwachte rente (30-jaars zero swap) t.o.v. stand 30-09-2020				
Schok op rente	-1%	0%	1%	2%	3%
30-jaars zero swaprente	1,4%	2,4%	3,4%	4,4%	5,4%
Kritische DG	94,1%	96,5%	98,9%	101,2%	103,5%

Als de nominale rentetermijnstructuur inclusief UFR-parallel met 1%-punt wordt verhoogd ten opzichte van het basisscenario, kan bij het huidige beleid binnen 10 jaar nog hersteld worden tot de vereiste dekkingsgraad vanaf een dekkingsgraad van 102,4%, zonder inzet van noodmaatregelen zoals korten. Bij eenzelfde parallelle renteverschuiving met 1%-punt kan bij het huidige beleid binnen 5 jaar nog hersteld worden tot de minimaal vereiste dekkingsgraad vanaf een dekkingsgraad van 98,9%.

Tabel 7 Impact op de korting als actuele dekkingsgraad kleiner dan 98,2%

Actuele DG	BDG na 10 jaar	Kortingspercentage
97,2%	114,7%	-0,1%
96,2%	113,1%	-0,3%
95,2%	111,6%	-0,4%
94,2%	110,0%	-0,5%
93,2%	108,4%	-0,6%
92,2%	106,9%	-0,8%

1.6. Op welke wijze wordt rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?

Het bestuur richt zich bij de vervulling van haar taak naar de belangen van alle bij Rabobank Pensioenfonds betrokken deelnemers en werkgevers en zorgt ervoor dat zij door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd worden.

Het bestuur is van mening dat:

- alle belanghebbenden bij moeten dragen aan herstel in een crisissituatie;
- de lasten zo veel mogelijk gelijk verdeeld moeten worden over jongere en oudere deelnemers van Rabobank Pensioenfonds;
- de korting in beginsel evenredig gespreid in de tijd doorgevoerd moet worden. Bij gespreide doorvoering wordt maximaal de termijn van het (actuele) herstelplan gebruikt.

Om de belangen op evenwichtige wijze te behartigen wordt in een crisissituatie voor elke groep (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) op hoofdlijnen inzichtelijk gemaakt:

- Op welke wijze de groep bijdraagt aan herstel
- In welke mate de groep bijdraagt aan herstel

1.7. Hoe en wanneer wordt met de belanghebbenden gecommuniceerd in een crisissituatie?

Alle belanghebbenden moeten op een volledige, tijdige en begrijpelijke wijze worden geïnformeerd over het crisisplan en de maatregelen die daarin zijn opgenomen. We onderscheiden interne en externe doelgroepen ten behoeve van de communicatie:

Doelgroep extern

- Actieve deelnemers
- Gewezen deelnemers
- Pensioengerechtigden

- Media
- Bonden
- DNB

Doelgroep intern

- Bestuur
- Bestuursbureau
- Sleutelfunctiehouders
- Verantwoordingsorgaan
- Werkgever(s)
- VG Rabobank

De communicatie betreft twee onderdelen:

1. de communicatie over het crisisplan zelf (voordat zich een crisis heeft voorgedaan)
2. de communicatie in het geval van een crisis

1. Communicatie over het crisisplan zelf (voordat een crisis zich voordoet)

Binnen het bestaande communicatiebeleid wordt via de website, de nieuwsbrief Regie en het verkort verslag van de VO-vergaderingen op het HR-portaal aandacht besteed aan het crisisplan. Jaarlijks na het bijwerken van het plan worden de eventuele wijzigingen via deze middelen gecommuniceerd. Het crisisplan wordt als onderdeel van de Abtn ingediend bij DNB.

2. Communicatie in het geval van een crisis

Er zijn verschillende communicatiemomenten vast te stellen:

- Wanneer het duidelijk is dat er zich een crisis gaat voordoen (aanlooperperiode)
- Bij aanvang van de crisissituatie volgens de formele parameters
- In de periode tussen aanvang van de crisissituatie en besluitvorming over eventuele maatregelen
- Na bestuursbesluiten over maatregelen
- Wanneer maatregelen niet hoeven te worden uitgevoerd
- Wanneer er geen sprake meer is van een crisissituatie

Het bestuur communiceert zo snel mogelijk over de te nemen maatregelen en de gevolgen die deze maatregelen met zich meebrengen.

Met alle doelgroepen wordt gecommuniceerd over het herstelplan van het fonds.

Communicatie met DNB

DNB is permanent aangesloten bij de financiële ontwikkelingen van het fonds en wordt vooraf geïnformeerd als het fonds de (kortings)maatregelen naar buiten communiceert.

Communicatie met AFM

Voorafgaande aan de communicatie met actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt de AFM op de hoogte gesteld van de aard van de crisis en de (kortings)maatregelen die het bestuur heeft genomen.

Communicatie met werkgever(s)

Voorafgaande aan de communicatie met deelnemers worden de werkgevers op de hoogte gesteld van de aard van de crisis en de (kortings)maatregelen die het bestuur heeft genomen.

Communicatie met het verantwoordingsorgaan

Voorafgaande aan de communicatie met actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt het verantwoordingsorgaan op de hoogte gesteld van de aard van de crisis en de (kortings)maatregelen die het bestuur heeft genomen.

Communicatie met de pers

Het fonds communiceert conform protocol niet actief met de pers, maar bereidt zich wel voor op eventuele vragen. Ook bepaalt het bestuur vooraf welke gegevens naar buiten kunnen worden gebracht. De lijn is dat contacten via de pers verlopen via Communicatie & Corporate Affairs van Rabobank. Indien nodig heeft de woordvoerder van het fonds contact met de pers.

Communicatie met actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

Hiervoor worden de volgende middelen ingezet:

Persoonlijke brief

De actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden via een persoonlijke brief geïnformeerd over de aard van de crisis en (kortings)maatregelen. Iedere doelgroep ontvangt een brief waarin de persoonlijke gevolgen worden benoemd.

Mondelinge communicatie

- **Klant Contact Center**

In de communicatie wordt steeds de mogelijkheid geboden om te bellen met het Klant Contact Center (KCC).

Het KCC wordt voorzien van informatie om deze vragen adequaat te beantwoorden.

- **Bijeenkomsten/webinar**

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt bekeken of bijeenkomsten moeten worden georganiseerd om de financiële situatie en de kortingsmaatregelen toe te lichten. Het directe, persoonlijke contact biedt de mogelijkheid om vragen te stellen en draagt bij aan het (herstel van het) vertrouwen. Als alternatief of aanvullend op het organiseren van bijeenkomsten kan ook informatie worden aangeboden via een webinar.

Website

- **Nieuwsbericht**

Op het moment dat de maatregelen uit het crisisplan worden doorgevoerd, wordt er op rabobankpensioenfonds.nl en Rabonieuws een nieuwsbericht geplaatst. Tevens wordt het bericht aangeboden voor plaatsing op de website van VG Rabobank.

- **Financiële informatie via de website**

Op de website wordt een extra pagina toegevoegd met een kort overzicht van de (voorgenomen) maatregelen van het fonds.

- **Veelgestelde vragen**

Op de website wordt een lijst met veelgestelde vragen gepubliceerd. Hiermee worden de basisvragen voor het Klant Contact Center afgevangen.

De website is een openbaar medium, waarmee alle doelgroepen worden bereikt.

Nieuwsbrief: Regie

In aanvulling op bovengenoemde communicatie wordt in (een speciale editie van) de nieuwsbrief Regie achtergrondinformatie gegeven over de crisis, de kortingsmaatregelen en de gevolgen.

Hieronder zetten we de communicatiemomenten in schema:

Tabel 8 (Wettelijk) verplichte communicatiemomenten

Situatie	Bepaling	Doelgroep	Moment
Premie-achterstand van 5% van jaarpremie + niet voldoen aan minimumeis eigen vermogen	Uitvoeringsovk: art 10, lid 3 en 4	Verantwoordingsorgaan, Ondernemingsraad (RN, DLL, Obvion, BPD, Gilde Healthcare, Rivean Capital) + VG-Rabobank (niet wettelijk verplicht)	Ieder kwartaal, schriftelijk.
De beleidsdekkingsgraad daalt tot onder de minimaal vereiste dekkingsgraad		Actieve deelnemers Gewezen deelnemers Pensioengerechtigden Werkgever	Maximaal 3 maanden nadat deze situatie zich voordoet.
Betalingsvoorbehoud werkgever	Uitvoeringsovk: art 15	Actieve deelnemers En eventueel ook: Gewezen deelnemers Pensioengerechtigden	Direct nadat werkgever gebruikmaakt van voorbehoud.
Voorgenomen kortingsbesluit	PW: art. 115a Statuten: art 19, lid 1, sub k	Verantwoordingsorgaan	Voor gelegenheid uitbrengen van advies, z.s.m. maar uiterlijk binnen 6 weken na aanvraag.
Kortingsbesluit	PW: art 134	Actieve deelnemers Gewezen deelnemers Pensioengerechtigden Werkgever	De korting kan op zijn vroegst ingaan een maand nadat belanghebbenden schriftelijk zijn geïnformeerd.

Tabel 9 Communicatie met interne en externe doelgroepen

Doelgroepen		Aard van informatie	Frequentie	Middelen/kanalen
Doelgroep extern 1	Actieve deelnemers	Info op hoofdlijnen over continuïteit van functioneren van het fonds en zijn uitvoerders. Informatie op hoofdlijnen over de financiële positie.	Na openingsbericht op website 1 x per twee weken	• Artikelen website • Landingspagina website • FAQ
	Pensioengerechtigden			
	Gewezen deelnemers			
	Media			
	Bonden			
Doelgroep extern 2	DNB	Info over continuïteit van functioneren van het fonds en zijn uitvoerders. Melding maken van activiteiten crisisteam. Informatie op hoofdlijnen over financiële met iets meer detail.	Openingsbericht en dan 1 x per twee weken verversen	E-mailbericht aan toezichthouder DNB
Doelgroep intern 1	Bestuur	Verslag van overleg, bevindingen en acties crisisteam. Genomen besluiten i.h.k.v. het gevraagde mandaat. Ontwikkeling dekkingsgraad van het pensioenfonds.	Wekelijks	E-mailbericht
	Bestuursbureau			
	Sleutelfunctiehouders			
Doelgroep intern 2	Verantwoordingsorgaan	Info over continuïteit van functioneren van het fonds en zijn uitvoerders. Melding maken van activiteiten crisisteam. Informatie op hoofdlijnen over financiële met iets meer detail.	Openingsbericht en dan 1 x per twee weken verversen	E-mailbericht naar alle leden VO
	Werkgevers			E-mailbericht naar GroepsDirectie Rabobank <i>Plus naar gelieerde ondernemingen (De Lage Landen en BPD)</i>
	VGR			E-mailbericht naar voorzitter VGR

1.8. Hoe werkt het besluitvormingsproces?

Als er aanleiding is om te korten, is hieraan de fase van herstelplan voorafgegaan. Deze fase impliceert een informatietraject.

Als overgegaan moet worden tot korten wordt eerst advies gevraagd aan het verantwoordingsorgaan over het voorgenomen besluit. Deze adviseert binnen 6 weken. Het fonds informeert na de definitieve besluitvorming alle belanghebbenden. Een maand na die informatie kan de maatregel op zijn vroegst in werking treden.

Het voorgaande geeft de minimumpositie weer met betrekking tot de communicatie naar betrokkenen. Het is uiteraard verstandiger tijdens het proces veelvuldiger te communiceren.

Het bestuur kent een reguliere vergaderfrequentie van vier vergaderingen per jaar. De statuten (art. 19) voorzien in de mogelijkheid dat ook buiten de vergadering om besluiten kunnen worden genomen, schriftelijk, telefonisch of via moderne communicatiemiddelen. In een crisissituatie zal het bestuur indien nodig binnen enkele dagen een besluit kunnen nemen.

Specifiek voor beleggingsbeleid en balansbeheer heeft het bestuur in zijn vergadering van 25 juni 2009 en van 20 december 2018 besloten tot het instellen van een spoedprocedure waarbij besluiten kunnen worden genomen door minimaal 3 bestuursleden, bij voorkeur de voorzitter van het Algemeen Bestuur, de voorzitter van het Uitvoerend Bestuur (UB) en het UB-lid verantwoordelijk voor Vermogensbeheer.

Het Rabobank Pensioenfonds heeft zoals eerder aangeduid naast dit crisisplan ook een crisiscommunicatieplan. Het crisiscommunicatieplan is een praktisch document dat helpt om in bepaalde situaties snel de communicatie te organiseren en de juiste beslissingen te kunnen nemen. De daarin genoemde crisisteams zijn uitdrukkelijk bedoeld om de besluiten van het bestuur te ondersteunen. De crisisteams zelf kunnen geen besluiten nemen.

1.9. Hoe wordt de jaarlijkse toetsing van het crisisplan vormgegeven?

Het crisisplan maakt deel uit van de Abtn. Jaarlijks zal het bestuur het crisisplan op actualiteit beoordelen en zo nodig aanpassen.

VIII. Risicofactoren in standaard VEV-model

In het standaardmodel met aanpassingen worden de volgende risicofactoren onderscheiden:

Renterisico (S_1)	Het renterisico wordt bepaald aan de hand van het voor het pensioenfonds in termen van nettoverlies meest negatieve scenario van een rentestijging c.q. rentedaling op basis van de rentefactoren opgenomen in artikel 1 van bijlage 3 van het document Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling van 19 december 2006.
Risico zakelijke waarden (S_2)	Het aandelen- en vastgoedrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in: • aandelen ontwikkelde markten en indirect vastgoed met 30%; • aandelen opkomende markten met 40%; • niet-beursgenoteerde aandelen met 40%; en • direct vastgoed met 15% Bij de bepaling van het totale risico zakelijke waarden wordt rekening gehouden met een correlatie tussen de diverse categorieën van 0,75. Hiertoe wordt de volgende formule gehanteerd: $S_2 = \sqrt{S_{2a}^2 + S_{2b}^2 + S_{2c}^2 + S_{2d}^2 + 2 * 0,75 * (S_{2a} * S_{2b} + S_{2a} * S_{2c} + S_{2a} * S_{2d} + S_{2b} * S_{2c} + S_{2b} * S_{2d} + S_{2c} * S_{2d})}$
Valutarisico (S_3)	Het valutarisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in andere valuta dan de euro. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelde markten (een daling van 20%) en opkomende markten (een daling van 35%). De correlatie tussen individuele valuta in ontwikkelde markten is gelijk aan 0,50, de correlatie tussen individuele valuta in opkomende markten is 0,75. De correlatie tussen het valutarisico voor ontwikkelde markten en opkomende markten is 0,25.
Grondstoffen risico (S_4)	Het grondstoffenrisico wordt bepaald aan de hand van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen met 35%.
Kredietrisico (S_5)	Het kredietrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een stijging van de creditspread van de kredietgevoelige beleggingen van het fonds. De hoogte van de stijging is afhankelijk van de ratingklasse van de beleggingsinstrumenten.
Verzekeringstechnisch risico (S_6)	Het verzekeringstechnisch risico wordt bepaald volgens een door DNB aangereikt model. Hierin worden drie risicofactoren betrokken die verband houden met sterfte te weten procesrisico, toekomstige sterfte onzekerheid (TSO) en negatieve stochastische afwijking (NSA). Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat.
Liquiditeits-risico (S_7)	Dit risico wordt marginaal geacht en wordt bij de berekening op 0 gesteld. Er is geen sprake van beperkte beschikbaarheid van goed verhandelbare beleggingen om de verwachte kasstromen uit hoofde van de verplichtingen te dekken.

Concentratie- risico (S_8)	Dit risico wordt marginaal geacht en wordt bij de berekening op 0 gesteld. In de vaststelling van het vereist eigen vermogen voor concentratierisico op basis van de Regeling Pensioenwet wordt ervan uitgegaan dat dit risico bij pensioenfondsen thans niet tot een vermogensrisico leidt.
Operationeel risico (S_9)	Dit risico wordt marginaal geacht en wordt bij de berekening op 0 gesteld. De uitvoeringsorganisaties beschikken over een ISAE 3402-certificering, een kwaliteitswaarborg voor procesbeheersing en dienstverlening. Op basis hiervan is geen aanleiding om te veronderstellen dat er een verhoogd operationeel risico is.
Actief beheer risico (S_{10})	Het risico van actief beheer is gelijk aan het maximale verlies door actief beheer dat met een waarschijnlijkheid van 2,5% binnen een jaar kan optreden. Dit verlies wordt bepaald met behulp van de ex-ante tracking error. In de berekening worden eveneens de kosten met betrekking tot actief beheer expliciet meegenomen. Er wordt een opslag voor het risico voor actief beheer (S_{10}) bepaald waarbij rekening wordt gehouden met de correlaties tussen de verschillende strategieën.

De effecten S_1 tot en met S_{10} worden gecombineerd tot het VEV aan de hand van onderstaande formule:

$$VEV = \sqrt{S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * 0,40 * S_1 * S_5 + 2 * 0,50 * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2}$$

Als het fondsvermogen lager is dan het gewenste vermogen, is er sprake van een reservetekort en beschrijft het bestuur in een herstelplan de maatregelen die genomen moeten worden om wel aan de normen van het gewenste vermogen te voldoen. Hierbij worden de wettelijke termijnen in acht genomen. Na goedkeuring door DNB wordt het herstelplan uitgevoerd.

Het evenwichtsniveau van het vereist eigen vermogen wordt bepaald door schaling van de dekkingsgraad en op basis van de feitelijke beleggingsmix. De schaling is niet van toepassing op de derivaten. Het fonds is in een tekortsituatie als de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad ($[TV + VEV] / TV$) komt.